
Master Thesis

Ambition requiring energy

A study of the institutional organisation of the energy transition in the Achterhoek and its influence on the actual content and speed of the transition

Student Name: Thijs Huls
Student Number: s1240536

Supervisors:

1. Dr. Maarten J. Arentsen
2. Beau Warbroek, PhD candidate

External Supervisor:

1. Guus Ydema, director of AGEM

**Master of Environmental and Energy Management (MEEM)
Academic year 2015-2016**

25th of November 2016, Winterswijk

UNIVERSITY OF TWENTE.

Abstract

The Region Achterhoek, in the Eastern part of The Netherlands, has the ambition to become energy neutral in 2030. This requires the transition of the current fossil based energy system into an energy system based on renewables. To date the results of the energy transition in the Achterhoek in terms of increase in renewable energy production and energy efficiency improvement are modest. This thesis research has analysed possible causes by looking at the structuring and the functioning of the energy transition process till mid-2016. The IAD framework of Elinor Ostrom (Ostrom, 1990, 2007, 2011) was our theoretical inspiration. We conducted fourteen interviews with key stakeholders of the transition process. We analysed the information from the interviews in reference to our theoretical framework and in this way we could trace several problems in the organisation of the transition process. One of the problems is the difference between mutual expectations and real actions of core actors in the transition process. Another problem is the duality of the process: on the one hand the intention to act planned and coordinated and on the other hand plans and actions of individual actors. The final part of the thesis formulated recommendations for improvement.

Keywords: energy transition, institutional organisation, IAD framework

Acknowledgements

To start with, I would like to thank Dr. Maarten J. Arentsen for his intense and dedicated coaching in doing this research and the way we cooperated in order to achieve a successful study, which is valuable for the region Achterhoek.

Secondly, I would like to thank Beau Warbroek for being my second supervisor and Guus Ydema for being my external supervisor who also shared his experience in the regional energy transition during an interview.

Last but not least, a grateful thanks to all interviewees for making time for me to conduct the interview and the openness of them in answering the questions during the interviews.

Table of Contents

1.	INTRODUCTION	1
1.1	BACKGROUND INFORMATION	1
1.2	PROBLEM STATEMENT	2
1.3	RESEARCH OBJECTIVES	2
1.4	RESEARCH QUESTION	2
1.5	ORGANISATION OF THIS STUDY	3
2.	LITERATURE REVIEW	4
2.1	ENERGY TRANSITION	4
2.1.1	LOCAL ENERGY TRANSITION.....	5
2.2	AN INSTITUTIONAL APPROACH	5
2.2.1	THE INSTITUTIONAL ANALYSIS AND DEVELOPMENT (IAD) FRAMEWORK	5
2.3	CONCLUSION OF LITERATURE REVIEW	9
3.	RESEARCH DESIGN AND METHODOLOGY	10
3.1	RESEARCH STRATEGY	10
3.1.1	RESEARCH UNIT.....	10
3.1.2	SELECTION OF KEY PARTNERS	11
3.2	RESEARCH METHODOLOGY	11
3.2.1	LITERATURE AND DOCUMENT STUDY	11
3.2.2	INTERVIEWS	11
4.	RESULTS	13
4.1	INTRODUCTION	13
4.2	CHARACTERISTICS OF THE ACHTERHOEK	13
4.2.1	PHYSICAL CHARACTERISTICS	13
4.2.2	COMMUNITY CHARACTERISTICS	14
4.3	STATUS OF THE ENERGY TRANSITION	15
4.3.1	ACTORS IN THE TRANSITION.....	16
		19
4.4	ANALYSIS OF INSTITUTIONAL SETTING	20
4.4.1	POSITIONS AND ROLES.....	20
4.4.2	CONTROL OVER CHOICE	21
4.4.3	SCOPE OF THE ENERGY TRANSITION.....	21
4.4.4	AVAILABILITY OF INFORMATION.....	22
4.4.5	COSTS AND BENEFITS	23
4.5	DIAGNOSTIC SUMMARY	24
5.	CONCLUSION AND RECOMMENDATION	25
5.1	CONCLUSION	25
5.2	RECOMMENDATIONS	26
6.	DISCUSSION AND LIMITATIONS.....	27
6.1	DISCUSSION	27
6.2	LIMITATIONS	28
7.	REFERENCES	29
8.	APPENDICES.....	32
8.1	APPENDIX 1. LIST OF INTERVIEWED ORGANISATIONS (ANONYMISED)	32
8.2	APPENDIX 2. INTERVIEW TEMPLATE DUTCH	33
8.3	APPENDIX 3. ANONYMISED INTERVIEW REPORTS	38

List of Tables

Table 2.1 Working rules defined by Ostrom	8
Table 3.1 Partners in the energy transition in the Achterhoek and their roles	10
Table 4.1 Required surface (in ha) to become energy neutral in the Achterhoek based on LAP in the EDEA document (2015)	14

List of Figures

Figure 2.1 A Framework for Institutional Analysis	6
Figure 2.2 The Internal Structure of an Action Situation	7
Figure 2.3 Rules as Exogenous Variables Directly Affecting the Elements of an Action Situation	7
Figure 4.1 Overview of the partners in the energy transition in the Achterhoek	19

List of Acronyms

ADV	=	Stichting Achterhoek Duurzaam Verbouwen
AGEM	=	Achterhoekse Groene Energiemaatschappij
AvG	=	Akkoord van Groenlo
CPR	=	Common-pool resource
EDEA	=	Energietransitienota Duurzame Energie Achterhoek
IAD	=	Institutional Analysis and Development
LAP	=	Local Action Plan
NGO	=	Non-Governmental Organisation
RQ	=	Research Question
TvG	=	Tafel van Groenlo

1. Introduction

1.1 Background Information

These days the energy sector around the world is facing serious problems, i.e. running out of fossil fuels, reliability on energy and its impact on climate change (Verbong & Geels, 2007, 2010). As a consequence, NGO's and policy makers at all levels (global, international, national, etc.) increase their efforts in stimulating the transition from an energy system that runs mainly on fossil fuels towards an energy system that completely runs on renewables (IEA, 2015). This process is widely known as the energy transition. In the *World Energy Outlook 2016* an assessment of the rapid improvement of the competitiveness of renewables compared to fossil-fuels and other low-carbon technologies will be presented. This might be the breakthrough of renewables in the global energy market.

At an international level, during the Paris Climate Conference last year (December 2015), governments have set an agreement on a global action plan to avoid dangerous risks caused by climate change by setting a limit on global warming of no more than 2 °C (European Commission, 2016). Furthermore, the European Union has set targets for each of their member states on renewable energy shares in the total energy consumption for each of the states. Besides these international examples, there is also action on a national and local level. In September 2013, the Dutch government in cooperation with about forty other parties (i.e. NGO's, employers, trade union, etc.) has signed the 'Energy Agreement for Sustainable Growth' (SER, 2013). This agreement was settled to give an impulse to the economy by stimulating an energy transition. On a local level in The Netherlands we have seen that in the past years, from 2012 on, the number of energy cooperatives is still rising. Nowadays there are about 220 energy cooperatives in The Netherlands (Hier Opgewekt, 2016).

A region in the eastern part of The Netherlands that has set the challenging ambition of being energy neutral in 2030 is the *Achterhoek*. The region exists of eight municipalities: *Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost-Gelre, Oude IJsselstreek* and *Winterswijk*. These municipalities have made an agreement to regionally cooperate in reaching the goal of becoming energy neutral in 2030. The most visible result until now (2016) is the establishment of a local energy company and a local sustainable building foundation, respectively called AGEM (Achterhoekse Groene Energie Maatschappij) and ADV (Achterhoek Duurzaam Verbouwen). Also a policy document the Local Action Plan (LAP) for the region, has been adopted listing the technological options needed and possible to become energy neutral in 2030. The region also agreed upon a strategy document on the bio gas transition, due to the presence of a substantial volume of animal manure which could be converted into biogas (EDEA, 2015). On paper therefore, the region seems very progressive in fostering an energy transition and willingness to cooperate between municipalities. However, to date, (end of 2016) energy neutrality is still far out of sight.

In the Energy Transition Nota on Sustainable Energy of the Achterhoek (the EDEA document), stakeholders and their roles are explicitly mentioned. Stakeholders in this case are approached as partners in the local energy transition. The fact that all these partners are mentioned, indicates that there is support out of the society and organisations of the Achterhoek. Nevertheless, this doesn't seem to accelerate the process either.

1.2 Problem Statement

In 2009 several of the Achterhoek municipalities signed the so-called Agreement of Groenlo. The Agreement said that municipalities in the region are determined to work on renewable energy production and want to decrease the CO₂-level by 50% in 2020. In 2013, the 2009 first Agreement of Groenlo was revised and signed by all of the eight municipalities in the Achterhoek, agreeing on sustainability and the climate change as part of the political agenda of the region. In this way the Region expressed its ambition to be one of the forerunners in the (inter-)national climate target ambition. The re-establishment of the agreement of Groenlo by all 8 municipalities was followed by the establishment of local energy company for initiating renewable energy projects and trade in renewable based electricity and gas and the establishment of ADV to stimulate sustainability measures in the residential environment. Despite these efforts, the sustainability ambitions of the regions as well as the achievements are debated and criticised. Voices raise scepticism about the potential of energy neutral goal achievement in 2030 by the region. This raises the question if the performance in energy transition indeed stays behind and if yes, what the causes are. Energy transition and energy neutrality means that the share of renewable energy production in the region needs to increase and that the energy consumption needs to decrease. Are these trends visible and if not, what are the reasons. These and similar questions have triggered towards the research on the state of the art of the energy transition in the Achterhoek and the reason why achievements stay behind. In our research we apply an institutional approach according to Elinor Ostrom. She suggested a rule based framework for analysing sustainable resource management. This framework might be helpful in diagnosing the energy transition process in the Achterhoek. The energy transition is a complex process and Ostrom's framework helps to analyse these kind of processes in which many different actors are involved.

1.3 Research Objectives

The objective of this research is to produce and provide valuable information for the region Achterhoek and AGEM by analysing the institutional organisation of the regional energy transition on whether there is influence of this organisation on the actual content of speed of the process, and if yes, in what way. Problems found during the analysis should be translated into recommendations that can be used to give an impulse to the regional energy transition by better institutional organisation between key stakeholders.

1.4 Research Question

The research objective is translated into the following research question:

Is the actual content and speed of the energy transition in the Achterhoek influenced by its institutional organisation and if yes, in what way?

Furthermore, the following sub-questions are used in answering the main research question:

1. What is the actual ambition and status of the energy transition in the Achterhoek?
2. How does the institutional organisation of the energy transition in the Achterhoek influence the actual content, speed and achievements of the process?

1.5 Organisation of this study

This report contains a logical structure in order to achieve the objective and answer the research question. It starts with an introduction that presents background information on the research topic and introduces the problem statement, research- objective and questions. The second chapter contains a literature review on the core concept energy transition and a brief elaboration on the theoretical background for this research, an institutional approach. In the third chapter, the methodological part of this study is described, the way in which interviews are developed and organized. Hereafter, an elaboration on the results of the interviews and other analysis on the basis of the theoretical background of this research is given. In the fifth chapter, a conclusion is written based on the findings that are presented in the results. To end with, the research describes possible limitations within this study and discusses the findings. The Appendix includes a list of interviewed organisations, an interview template and the anonymized reports of all interviews.

2. Literature Review

This literature study will focus on two separate concepts that together form the basis for this research. First of all, an elaboration on the concept of 'energy transition' is needed, since for this research it is very important to know what this process is all about and how new institutional settings arise and influence this process. Secondly, an institutional framework is introduced and described that can be used to analyse the current institutional setting in the Region Achterhoek.

2.1 Energy Transition

Over centuries now, the energy sources we as human beings use in producing energy for our consumption have been constantly changing. In a study of Gales et al. (2007) on the '*energy transition in Europe over 200 years*' it is shown how the energy sources used for consumption in The Netherlands shifted from 10 percent wind and 30 percent peat in 1850 into a 91 per cent use of fossil fuels (mainly coal) in 1950 already. Nowadays fossil fuels are still the main source of energy consumption in The Netherlands (Milieucentraal, 2016) and the whole energy system is built around this source. This energy system can be defined as '*the complex adaptive societal system, of all the actors and artifacts that together produce the societal function of energy*' (Verbong & Loorbach, 2012).

However, the world has become conscious about the consequences and dangers that go along with the intense use of fossil fuels. The depletion of fossil fuels is one of the consequences that in the end might cause inconsistencies in the energy supply when it remains the main source (Verbong & Geels, 2007, 2010). This is a serious problem since society has become highly dependent on the ongoing supply of energy for a long time already (Verbong & Loorbach, 2012). Another consequence is the proven negative effect of the use of fossil fuels related to carbon-emissions and climate change (Raven et al., 2009; Verbong & Geels, 2007, 2010).

These problems have led to a high global interest in the shift from an energy system that runs mainly on fossil fuels to an energy system that completely runs on fossil fuels. This process is seen as the current 'energy transition'. The term transition refers to the shift of an embedded stable system into a new reorganised stable system again after a certain amount of time and change (Verbong & Loorbach, 2012). Therefore, the energy transition can be defined as the shift from the current stable (socio-technical) energy system into a new reorganised and stable (socio-technical) energy system.

The global need for the energy transition is translated into targets or rules on all political levels (global, international, etc.), i.e. the agreement of Paris Climate Conference in 2015 about a limit on global warming to well below 2 °C (European Commission, 2016) and the European targets that have been set for 2020 on the share of renewable energy in total energy consumption for each of the member states. Also, since the energy transition thus contains the change of a societal system, there is an extended body of knowledge on social acceptance of the transition (Raven et al., 2009; Zoellner et al., 2008; Wüstenhagen et al., 2007). These studies mention the growing interest of society in the energy transition and are trying to overcome the remaining barriers in reaching total social acceptance. Although this is an important field of study, this research focusses on the institutions that in first instance organise the energy transition.

2.1.1 Local Energy Transition

In The Netherlands we have seen that the amount of initiatives related to the energy transition on a local level is growing rapidly. There are already 220 local energy cooperatives in which citizens organize themselves to take local action on the process of becoming energy neutral (HIER Opgewekt, 2016). Actually this development is not surprising at all as Schoor & Scholtens (2015) describe in their study that the shift towards renewable energy offers the opportunity to produce energy at a de-central and thus local level. A growing number of municipalities and regions have set ambitious goals to become energy-neutral or fossil fuel free, some even more ambitious than the Achterhoek. The Wadden Islands for example set the target to become energy neutral on 2020. Although it seems that The Netherlands is quite progressive, it is expected that the EU-target of 14% renewable energy share in total energy consumption will not be reached in this way. Based on the latest EU-data, only Malta and Luxembourg show worse progress on shares of renewables in energy consumption (Eurostat, 2016). It seems that even though municipalities and regions set high ambitions related to the energy transition, there is just small progress till now. This study focusses on the achievement of the energy transition ambitions of the region Achterhoek by analysing the impact of the institutional setting of the process on goal achievement.

2.2 An institutional approach

In our research we apply an institutionally oriented analysis of the transition process, meaning that we will focus on the institutional setting of the process. Above we already referred to the many actors involved in the transition process. Therefore, it is important to analyse what these actors do, if and how they cooperate or not, whether they provide added value by cooperation etc. To be able to analyse these aspects of the transition process we will apply an institutional framework. After reviewing several institutional approaches (Ross, 1973; Williamson, 1981; Shepsle, 1989; Steinmo et al., 1992; Steinmo, 2008) we decided to apply the institutional framework suggested by Elinor Ostrom. This framework has been applied both as a diagnostic tool and as an institutional design framework, which allows analysing the institutional setting of the transition process in the Achterhoek and to make suggestions for improvement. Moreover, the framework has been applied in numerous settings of management of sustainable resources and this is what the transition process in the Achterhoek in essence also is.

2.2.1 The Institutional Analysis and Development (IAD) Framework

The Institutional Analysis and Development (IAD) framework finds its origination at the Workshop in Political Theory and Policy Analysis at the University of Indiana where Elinor Ostrom and colleagues work on it (Ostrom 1992, 2007, 2011; Kiser & Ostrom 2000). The roots for the framework are in the common-pool resource (e.g. oceans, forests and irrigation systems) study, which refers to the problem of common-pool resources that can be harmed or even destroyed when rules and boundaries are not properly defined and managed (Aligica, 2006). As with the energy transition, when there will be no rules set on energy saving and renewable energy production, the worst case might be that the climate change takes on and more natural disasters will occur in the nearby future.

The IAD framework is a diagnostic tool that can be used to do research on dynamic situations where new norms, rules and physical technologies are developed by individuals that organise in an institutional setting (Hess & Ostrom, 2005). The tool is thus especially developed to manage *common pool resources* (CPR) in a sustainable way, and overcome the problem of overuse or even destruction of a CPR for example. Since the region Achterhoek is managing the sustainability of natural resources and economics by organizing a local energy transition, the framework becomes highly applicable for this research. Furthermore, the organisation of the energy transition is causing the development of new norms and rules.

In her description on the IAD framework, Elinor Ostrom defines institutions as *'the rules, norms and strategies adopted by individuals operating within or across organisations'* (Ostrom, 2007). According to Imperial & Yandle (2005) institutional analysis differs from organisational analysis by its focus on rules. In addition, institutional analysis helps to find problems faced by organisations and how the rules address these problems. Thus the IAD framework is used to analyse the institutional setting of organisations (i.e., the rules, norms and strategies between them) in the region Achterhoek and find possible problems these organisations currently face.

At the core of the IAD framework is the so called *action situation* (see figure 2.1), as part of the *action arena* which is the "social space where individuals interact, exchange goods and services, solve problems, dominate one another, or fight (among the many things that individuals do in action situations)" (Ostrom, 2007, 2011). In this research the action situation thus is the social space in which organisations interact with each other to organize the regional energy transition. Besides the action situation, also actors in the situation are considered in the action arena.

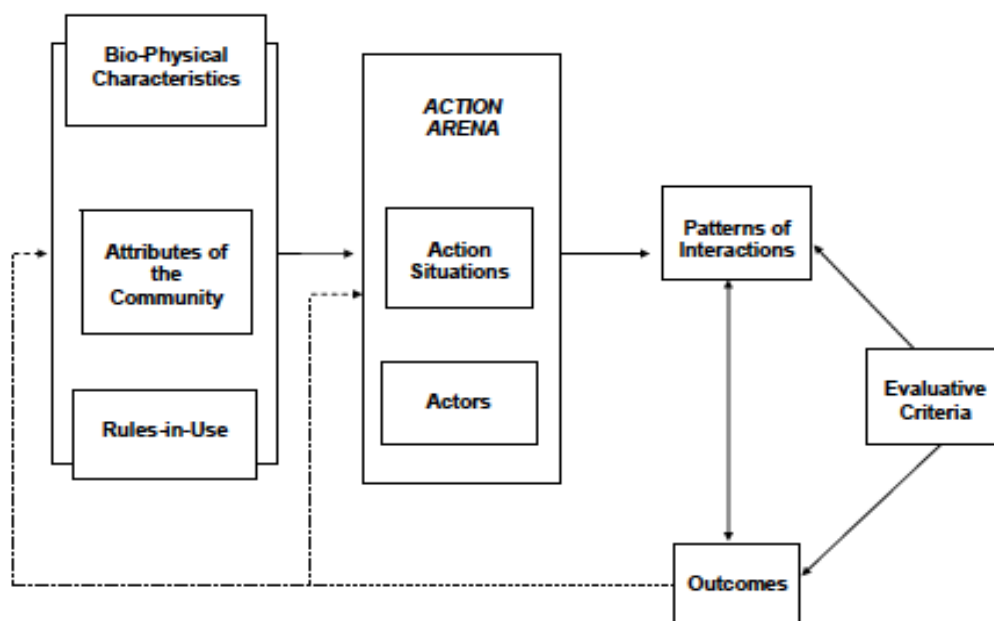

Figure 2.1 A Framework for Institutional Analysis.

Source: Adapted from Hess & Ostrom (2005, p. 7)

In order to describe the structure of an action situation, Ostrom offers a set of variables that are:

1. *the set of actors*
2. *the positions of the actors*
3. *the set of allowable actions*
4. *the potential outcomes*
5. *the level of control over choice*
6. *the information available*
7. *the costs and benefits of actions and outcomes*

(Ostrom, 2011)

These variables are graphically shown in figure 2.2, the internal structure of an action situation. The action arena, where actors take decisions in certain action situations, is determined by the left side of the framework, thus by the three factors in where the action arena is located: *bio-physical characteristics*, the *attributes of the community* and the *rules-in-use* (Ostrom, 2007, 2011; Aligica, 2006).

When characterizing the actors in the action arena, the following variables are used that are quite similar to the previous:

1. *the resources that an actor brings to a situation*
2. *the valuation actors assign to states of the world and to actions*
3. *the way actors acquire, process, retain and use knowledge contingencies and information*
4. *the processes actors use for selection of particular courses of action*

(Ostrom, 2011)

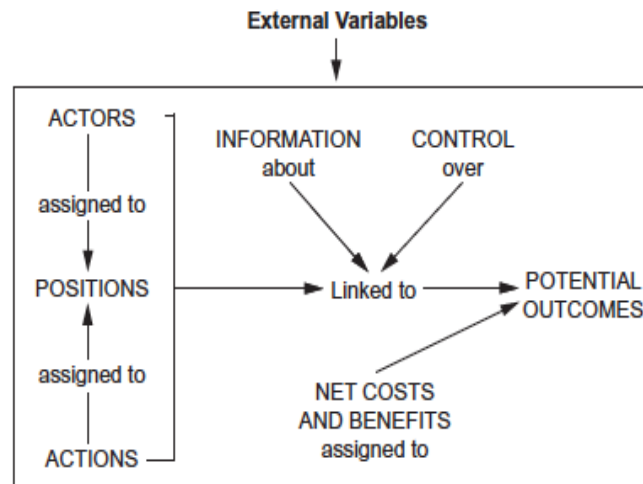

Figure 2.2 The Internal Structure of an Action Situation

Source: Adapted from Ostrom (2011, p. 20)

Nevertheless, to do a more in-depth institutional analysis it is important that a researcher first seeks to understand the working rules and norms that actors use in ordering relationships and making decisions (Ostrom, 2011). According to Crawford and Ostrom (2005) rules are prescriptions that forbid, permit, or require some action or outcome and the sanctions authorized if the rules are not followed (Imperial & Yandle, 2005; Crawford & Ostrom, 2005). Ostrom (1990, 2007, 2011) defines in total seven types of working rules that might affect the structure of an action situation: *boundary rules*, *position rules*, *choice rules*, *scope rules*, *aggregation rules*, *information rules* and *payoff rules*. Since the action situation is thus related to the working rules, an overview of both of them is given in figure 2.3. The working rules mentioned by Ostrom are explained in table 2.1 on the next page.

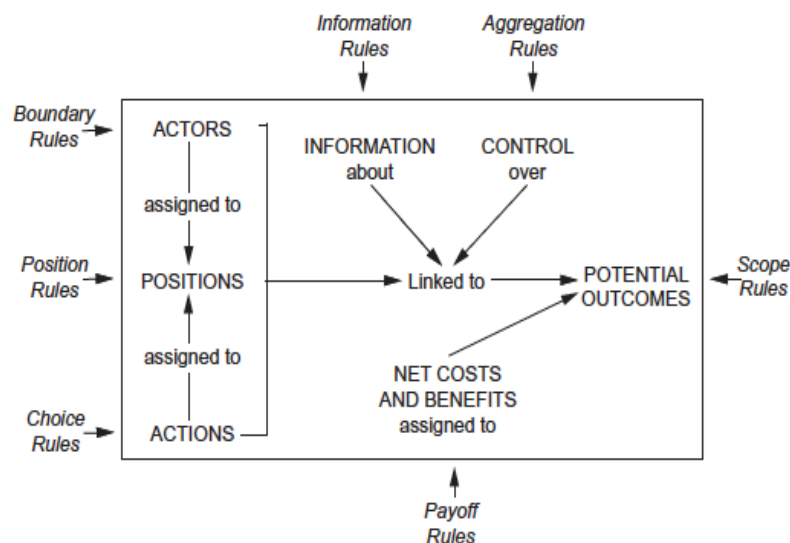

Figure 2.3 Rules as Exogenous Variables Directly Affecting the Elements of an Action Situation

Source: Adapted from Ostrom (2011, p. 20)

Table 2.1 Working rules defined by Ostrom

Working rule	Explanation
<i>Boundary rules:</i>	are the rules that define who is qualified to play a certain role in the institutional setting, how this decision is made and how an organisation or individual can leave this role (Smajgl et al., 2009). Thus boundary rules influence on the number of actors and which attributes and/or resources they have (Ostrom, 2011).
<i>Position rules:</i>	simply specify the position of each actor in an action situation. As Ostrom states, a question that should be asked here is " <i>how does someone move from being just a "member" of a group of appropriators to someone who has a specialized task, such as the chair of a management committee or a water distributor-guard?</i> " (Ostrom, 2011).
<i>Choice rules:</i>	are used to assign a set of actions that actors in a specific position may, must, or must not do at a certain point in a decision process considering conditions that may or may not have been met by the appropriator (Ostrom, 2011; Smajgl et al, 2009).
<i>Scope rules:</i>	define the desirable outcomes and the actions that are linked to reach these specific outcomes (Ostrom, 2011; Smajgl et al, 2009). For example, the limitation to catch fish in a certain location, since the ecological level in that area is disrupted and needs to recover in a natural way.
<i>Aggregation rules:</i>	are there to specify the hierarchy when it comes to decision making between the actors or organisations in each point of the decision making process (Smajgl et al, 2009). These rules thus specify if a decision must be taken by one actor only or by multiple and which actor has a relative higher stake in making a specific decision.
<i>Information rules:</i>	are the rules that define what information actors with a specific role must, must not or may communicate to other actors with a specific role at specific points in the decision making process (Smajgl et al, 2009). These rules are dependent on the size and value of the common-pool resource.
<i>Payoff rules:</i>	define when a reward or sanction is assigned to a specific action that has been taken, or to when an outcome variable reaches a specific level (Smajgl et al, 2009). These rules are there to work as an incentive or, the opposite, forbidding factor to conduct particular actions.

2.3 Conclusion of literature review

The literature review created insight in the topic of this research, which is the energy transition. Furthermore, an institutional approach relevant to this research, the Institutional Analysis and Development Framework of Ostrom, has been introduced. We consider the energy transition in the Achterhoek as an action arena. By the application of the framework, this action arena can be analysed on its characteristics. In this way, we are able to study the way in which actors in the region organize the energy transition, what the results are and how this process might be improved.

3. Research Design and methodology

3.1 Research Strategy

This research is a **(single) case study** to find a possible relation between the actual content and speed of the energy transition and the institutional organisation of this process. The following three decisions were made in order to find the right research strategy for this study:

1. This study opts for an **in-depth** approach, since the research is conducted within one region and therefore external validity is restricted to in depth analysis in this region;
2. A **qualitative_research** method will be used to analyse the specific situation in the Achterhoek, since qualitative (open-) interviews with key partners are needed to answer the research question;
3. Since this study mainly requires to do research in the field by interviewing key partners, it is considered to be an **empirical research**.

3.1.1 Research Unit

For this research, the research units that are observed are the key partners in the process of the energy transition in the region Achterhoek.

Table 3.1 Partners in the energy transition in the Achterhoek and their roles

Stakeholder	Role
Municipalities	Launching customer community real-estate, stimulator, initiator, facilitator, user, connector
AGEM	Executor of becoming more regional sustainable and supporting in this process
ADV	Executor of implementing sustainability in existing buildings
Tafel van Groenlo	Networking organisation of government, education and knowledge institutions
Entrepreneurs	User, producer and developer of (new) sustainable products and applications, initiator sustainable projects
Education	Information, education, knowledge and research
Residents	Client of sustainability measures, consumer, producer
Housing associations	Client of sustainability measures rental houses
Organisations	Client of sustainability measures
Local energy cooperatives	Initiator, exploitation
Grid operator	Facilitator
Water Board	User, client of sustainability measures, consumer, producer
Region Achterhoek	Facilitator
Province of Gelderland	Facilitator, stimulator, connector

(EDEA, 2015, p. 13)

3.1.2 Selection of Key Partners

The selection of key partners is done in two separate steps:

1. First of all, the organisations that play a significant role in the energy transition in the Achterhoek are selected. This selection is primarily done by the table that is provided by the region itself in the EDEA document on Renewable Energy in the region Achterhoek as shown in table 2 on the previous page. Since these key partners are all organisations that are not represented by one individual on its own, individuals that are representative for a specific organisation had to be selected.
2. With the help of experts out of the regional energy transition, the selection of organisations that was made in the first step is reviewed and completed. Furthermore, the experts supported in the selection of individuals that are representative for each of the organisations that are selected in the first step. The decision is made to keep the individuals that are chosen as representatives anonymous within this study.

Besides the just described steps in the key partner selection, the snowball-method is used during interviews. In the end a question is asked if an interview has suggestions for an interview with another key partner. An overview of all organisations that are interviewed is given in Appendix 1.

3.2 Research Methodology

3.2.1 Literature and document study

First of all, a literature- and document study was done as a preparatory study to get into the field of the regional energy transition and institutional analysis of this phenomenon. For the second part also document study is conducted to be able to analyse the action arena. Especially documents such as the regional EDEA document and the monitoring documents of the Gelders Energieakkoord are consulted for this. An overview of all documents and literature used for the purpose of this study is given in the end of the report under the heading 'References'.

3.2.2 Interviews

Since this research is a case study, I decided to conduct qualitative research in the form of face-to-face interviews. The face-to-face interviews with key partners in the regional energy transition provide the information that can be analysed and used in order to answer the research questions. At the same time, all the information that is obtained from the interviews is valuable for AGEM and other interested partners in the regional energy transition

To be able to compare results among different key partners one template was designed to be used. This template is split up into four parts and started with an introduction to explain the reason for this interview and the purpose of this study. The first part of the interview contains two introduction questions on the energy transition in the Achterhoek. Secondly, questions that are specific about the role of the interviewed organisation are asked. These questions are based on the IAD framework of Ostrom, which made it able to obtain the information that is needed for analysis on the action arena. However, the questions are formulated in an understandable way for all of the interviewees. Thirdly, questions are formulated about roles of other key partners in the energy transition. Lastly, end questions are formulated to let the interviewees think over the total interview again and draw conclusions.

Despite the fact that the interview template exists out of four following parts and all questions that need to be answered are formulated, the interview is held in a semi-structural way. The interviewee gets space to tell the whole story he/she wants to and when needed explain certain statements more in-depth. It could also be the case that questions are asked earlier or later in an interview based on the answers an interviewee gives.

The face-to-face interviews are held between the researcher and one individual that was selected as a representative from a specific organisation. The spoken language was Dutch, since both the interviewer and interviewee have the Dutch nationality and understand each other best in their native language. The interviews have been recorded and processed into a written protocol which has been communicated with the interviewees. The anonymized interview reports can be found in the appendix of this report.

4. Results

4.1 Introduction

This chapter presents the results of our analysis of the institutional setting of the energy transition in the Achterhoek. Our analysis has been guided by Ostrom's analytical framework presented in chapter 2. This means that we first present some general characteristics of the region Achterhoek in reference to the bio-physical conditions and community characteristics in the IAD framework. Then section 4.2 briefly sketches the background and the results to date of the energy transition process in the Achterhoek. In section 4.3 the actors of the transition process are presented followed by an analysis of the rule based setting in which these actors operate in section 4.4. Section 4.5 summarizes the major findings.

4.2 Characteristics of the Achterhoek

According to the IAD framework of Ostrom, the way in which actors organize themselves in an institutional setting is interdependent with the characteristics of the environment. These can be divided into bio-physical- and community characteristics. Under these headings, this section introduces the region Achterhoek.

4.2.1 Physical Characteristics

The bio-physical characteristics of the region play an essential role in the formation of the community, the decisions, rules and policies. These characteristics exist out of variables like *size, location, boundaries, capacity, and abundance of the resource*.

The action arena that is studied in this research is located in the Achterhoek, a region of eight municipalities (see picture 4.1) in the Eastern part of The Netherlands in the province Gelderland sharing a border with Germany. The latter offers opportunities for cross-boundary cooperation. Size of this region in terms of surface is about 121.711 hectares and in terms of people the number of inhabitants at 1st of January 2016 was 297.902 (*source: CBS*). Typical for this region is the open natural 'coulisse'-landscape. The low population density and the amount of space that is available in the region offers great opportunities for the energy transition (i.e. space for solar panels and/or wind turbines).

Furthermore, the agricultural sector is well presented in the region, where the main activity is cattle breeding. This sector produces large volumes of manure, a resource that is used as natural fertilizer and for the production of bio-gas. Research shows that until 2030 about 40 percent of the farmers in the Achterhoek will stop farming, leaving the region with substantial vacant agricultural grounds and buildings (Gies et al., 2015)¹. These developments have been integrated in the region's energy ambitions to become energy neutral in 2030 by producing renewable energy within a certain energy mix of solar-, wind- and bio-energy. (EDEA, 2015, p. 14-23).

Picture 4.1 The Achterhoek: eight municipalities. (Source: Arbeidsmarkt Gelderland, 2016)

¹ The research on vacant agricultural grounds and buildings by Gies et al. (2015) was reason for AGEM to cooperate with the province Gelderland and investigate the opportunity to use these ground for the production of renewable energy by solar energy. (see: <http://www.achterhoek2020.nl/zonoperf/>)

As can be derived from table 4.1, about 13.126 hectares are required to achieve energy neutrality in 2030, which is about 10% of the total physical space of the Achterhoek. This might be less if solar based energy is produced as much as possible in roof top panels. The table shows the substantive investments needed to realise energy neutrality in 2030.

Table 4.1 Required surface (in ha) to become energy neutral in the Achterhoek based on LAP in the EDEA document (2015)

	Solar Energy	Wind Energy	Bio-Energy
Amount (panels/ windturbines/ digesters)	2.587.700 (x 250Wp)	50 (x2,5 MW)	10 big manure digesters (incl. biomass cultivation)
Surface intake (ha)	442	441	12.243
Total surface intake:	13.126		

(EDEA, 2015, p. 15)

4.2.2 Community characteristics

The attributes of the community refer to the community, the people that live and act in the region, and the social attributes and norms of this community itself. In a study of Heinsmann (2006) it was concluded that residents out of the Achterhoek attach most value to the characteristics 'living environment', 'landscape', 'social environment' and 'tourism and recreation'. These characteristics are seemingly all intertwined. In his research on the city of Zutphen and the Achterhoek, Schut (2012) interviewed local people about the mentality and concluded that in the region there is still a high level of solidarity, while in the cities there is a strong tendency towards individualism. People in the Achterhoek look after each other and give support when needed. This is confirmed by Coenen (2013) who concluded that residents in the Achterhoek "*emphasize a strong social culture and a high social quality meaning that people trust each other, are embedded in a functioning social network*".

In fact, a strong social culture in which local people trust each other is crucial in the recruitment of members for local energy-initiatives (Hoppe et al., 2015). Hoppe et al. (2015) mention that the will to be independent is an important aspect of a community to support a local energy-initiative. We actually see it happening right now in the Northern of the Netherlands, on the Wadden Islands². The difference between Ameland and the Achterhoek of course is that the Island is physically separated from the mainland, where the Achterhoek isn't. Still, also in the region Achterhoek people tend to organize themselves in local energy-initiatives more and more, which indicates a stronger willingness to become independent.

Another inherent characteristic of the population in the Achterhoek is its modesty, in comparison to the 'boast' ('Amsterdamse grootspraak') of population out of cities in the west. People in the region don't boast, even if achievements are remarkable. The region for instance holds innovative and successful entrepreneurs operating on global markets, which is hardly known (Schut, 2012).

² For this study I had an interview on Ameland with the local energy cooperation. About one third of the residents of the Island is a member of this cooperation and they have realised the biggest solar park in the Netherlands till now. The interviewee of the local energy cooperation explained that it is this feeling of remoteness that makes local society more willing to become independent from the mainland and has a positive influence on the energy transition of the Island.

An acknowledged phenomenon in the region at this moment is the so called 'krimp', young talented people leave the region for jobs in the western urbanized part of the country (Huiskamp, 2012). According to the ambitions, the regional energy transition could play an important role in mitigating this problem. One of the hopes and expectations is that the energy transition will bring new economic activity to the region which might trigger young productive people to stay in the region or the settle in the region. This could have positive effects on the local economy (e.g. creating new jobs, keep money in the region).

The 'krimp', as well as the energy transition, also are considered important elements to improve the cooperation between the municipalities in the region (Huiskamp, 2011). However, Huiskamp (2011) mentions that municipalities in the Achterhoek still struggle with the cooperation since other cooperative plans costed a lot of time and money and no direct (financial) results have been experienced. Also Hospers and Van Lochem (2003) mention that local policy makers of municipalities keep struggling between the common-interest and self-interest and thus making offers. According to them the cooperative behaviour of municipalities can be improved by make them following different strategies and using instruments that enforce this cooperation. This regional cooperation could motivate other regional partners to get involved and also cooperate at the regional level (Huiskamp, 2011).

4.3 Status of the energy transition

The origin of the energy transition in the Achterhoek lies in the first Agreement of Groenlo in 2009. In this agreement, the eight municipalities, forming the region Achterhoek, defined the first cooperative reduction targets in climate policy and the intention to become energy neutral on the long term, without mentioning a specific year. Furthermore, an intention in the agreement was settled, to investigate which measures should be taken to achieve the CO₂ reduction target in 2020 and whether the establishment of a local renewable energy company could support this process or not. Two municipalities, Aalten en Bronckhorst, didn't sign the AvG in 2009, because they could not commit themselves to all parts of the agreement. However independent of signing the agreement all municipalities used parts of the agreement for writing an own municipal climate policy for a specific period. The initial agreement was followed by the establishment of the so-called Table of Groenlo (Tafel van Groenlo) (TvG). The table was meant to be a platform for information exchange and project development. Next to representatives of the 8 municipalities, private companies and educational institutions were invited to participate. These partners met regularly between 2010 and 2015.

A result of the first Agreement of Groenlo and the TvG was the development of a Local Action Plan (LAP). In the LAP it has been calculated how much of each renewable energy production technology is required to become energy neutral in 2030. This was the first time the region expressed a joint ambition to become energy neutral in 2030. Later the ambition has been adapted in the 'Achterhoek Agenda 2020' too. The calculations in the LAP are based on energy savings in 2030 of 40% gas and 20% electricity in comparison to 2009. The Agreement of Groenlo, initiated in 2009, was revised in 2013 and this time signed by all 8 municipalities. In the renewed agreement, the municipalities in the Achterhoek officially set the ambition of becoming energy neutral as a region in 2030.

In 2013 the municipalities also agreed on the establishment of AGEM and ADV. Although the TvG was also involved in the discussion on the establishment of these organisations, their establishment was initiated and controlled by the eight municipalities only. They wanted both organisations to facilitate and implement the energy transition in the region. AGEM for instance was assumed to develop into an energy trading company in combination with a project developing organisation.

If we look at the interviews however, we can conclude that the participants in the energy transition nowadays aren't satisfied with the results of the energy transition so far. They even fear that the ambition might not be achieved in 2030 when the performance moves on in this way. Numbers that can be found in the 'Klimaatmonitor' confirm this observation, for example on the share of renewable energy in total energy consumption. The share of renewable energy in 2014 in The Netherlands was 5,5 percent while the share of renewable energy in the Achterhoek was 4,3 percent (Klimaatmonitor, 2016). Taking into account that the national target is set on energy neutrality in 2050 in comparison to the regional ambition in 2030, shows the too limited increase in renewable energy to date. Furthermore, in the period 2010-2013 the Achterhoek saved about 0,5 percent on energy consumption, while The Netherlands saved about 3,4 percent in the same period (Klimaatmonitor, 2016). To conclude with, the energy transition in the Achterhoek only has limited results compared to national achievements.

4.3.1 Actors in the transition

This section introduces the participants in the energy transition and their (assumed) role and position in the transition process.

The first key partners are the eight municipalities in the region. They agreed to integrate the energy transition in their policy agendas and the role the municipality should take in the transition process. The Agreement of Groenlo in 2013 describes the role of the municipalities in the regional energy transition as follows:

- Keep supporting the existing initiatives (AGEM and ADV) and help them become successful;
- Facilitate and connect new local energy initiatives in society;
- Execute sustainable projects on a local level and cooperate with local businesses, citizens and organisations;
- Monitor the local sustainability targets.

(Akkoord van Groenlo, 2013)

The local government thus takes high stake in organizing the energy transition. Nevertheless, in the EDEA document (2015) it is mentioned that despite the high ambitions, resources are limited, i.e. working capacity in hours and the budget set for each municipality. So there seems to be a mismatch between the ambition and the engagement on the one side and resources on the other.

AGEM is established to facilitate the possibility to create a local energy circle. AGEM is an energy company that can buy local energy and directly sell it to local citizens and businesses, to keep the money spend on energy in the region (AGEM, 2016). Furthermore, AGEM might offer additional services in the future, e.g. the payoff of solar panels through the savings on the energy bill. However, the agreed role of AGEM is to facilitate and stimulate the production of local renewable energy and create a circle by selling the produced energy to local residents, companies and governments. Furthermore, AGEM also should have the role of a local expertise- and knowledge centre, which is very accessible for local energy initiatives. In this role, AGEM communicates that it has an independent position and is cooperating closely with local initiatives by companies and citizens.

ADV, which actually is a foundation, was founded by the municipalities, the Region Achterhoek, the province of Gelderland, Bouwend Nederland, corporations from the Achterhoek and different educational institutions (EDEA, 2015). The role of ADV is to facilitate energy efficient buildings by connecting relevant parties and facilitating collaboration processes. So AGEM focuses on renewable energy production in the region and ADV on energy saving and efficiency improvement.

In the region Achterhoek, business life (including all sectors; industry, commercial- and public services) is responsible for about 70% of the total energy consumption (Alliander et al., 2016). This makes them a significant actor in the local energy transition. For that reason, the local policy document (EDEA) points to the roles they should play. Apart from being a consumer of energy they also should produce renewable energy and they should initiate and develop (new) sustainable (energy) projects. However, in most of the interviews it was mentioned at least once that the interviewee had no idea what business actually was doing in the energy transition and whether they were involved at all. One of the interviewees literally said: *"I have really no idea what is going on there, is there even happening something?"*. Therefore, it seems that the actual participation of business life in the energy transition process is deviating from what is expected from them by local policies.

As mentioned before, the number of local energy cooperatives and initiatives has grown rapidly over the last year (Hier Opgewekt, 2015; Boon & Dieperink, 2014). These local communities are considered important because of their embeddedness in the local population and the local support for the energy transition this might create from the local population. According to the EDEA policy document, therefore, the role of the local cooperative should be to initiate and develop local renewable based energy production.

About a third of the houses in the Achterhoek are rental houses (Alliander et al., 2016) that are mostly owned by a housing corporations. The ACO is the organisation in which all the regional housing corporations work together on specific themes. Energy and environment is one of the themes. In an interview with a housing corporation it was said: "the main reason to undertake action will always be cost reduction for the client, but this can also be done by energy efficiency and saving measures". However, this corporation was intensively working on the integration of sustainability through the entire organisation, which confirms that they do have a feeling of urgency and responsibility.

Since the energy transition directly causes a shift from central production (i.e. coal power plants) to decentralised production of renewable energy, there is a need for increasing monitoring and measuring the electricity grid and also technical adjustments to the grid might be required (Verbong & Geels, 2007). Therefore, the network company is another key partner in the energy transition in the Achterhoek, which is Alliander in this case. The operating company, better known as network operator, is Liander. Together their role is to make sure that everyone has access to payable, reliable and sustainable energy from the network. More specific towards the energy transition, they play a pro-active role by supporting and facilitating initiatives and projects on renewable energy production.

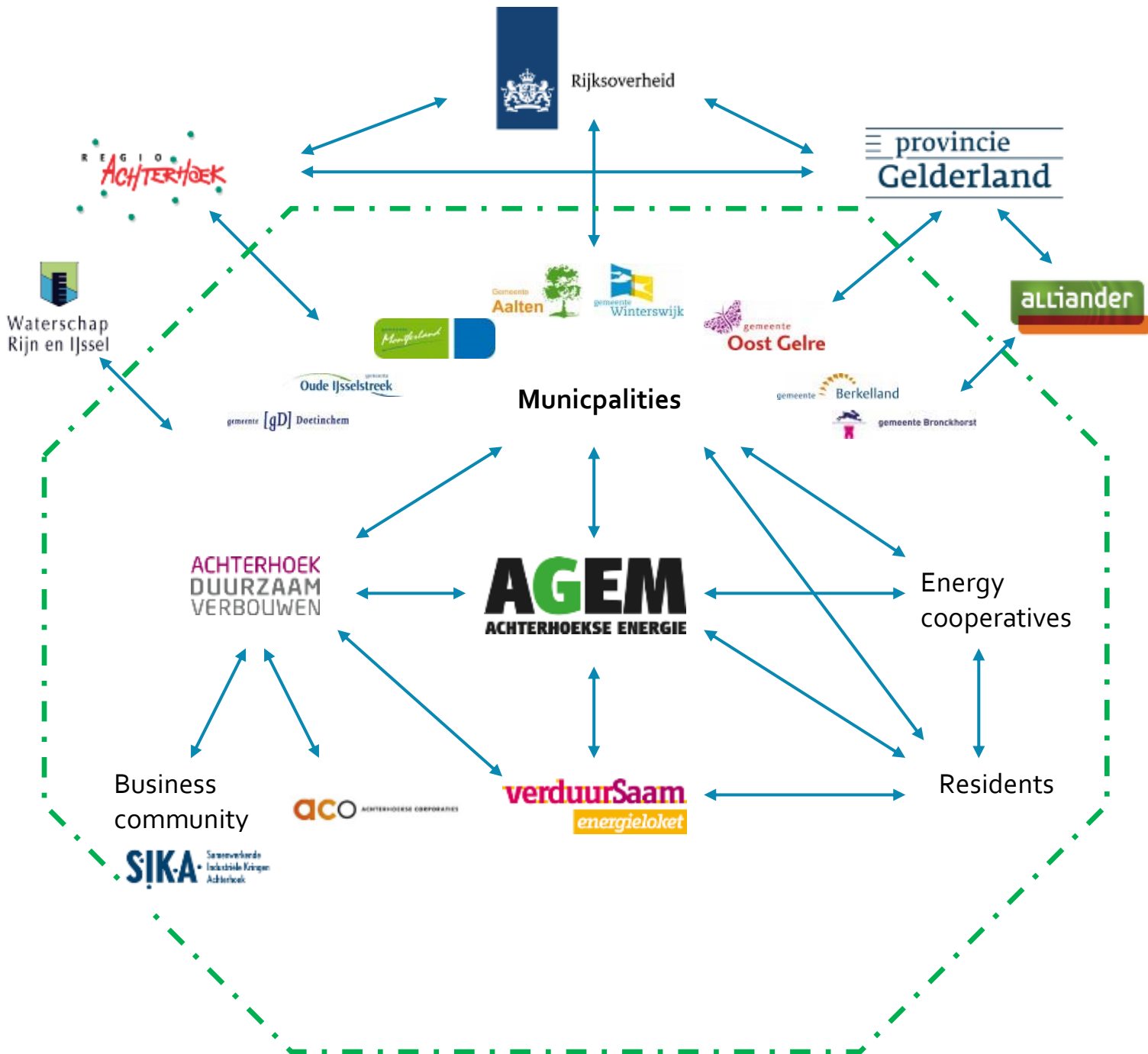
The water board, Rijn and IJssel (WRIJ), is responsible for the management of waters in the region Achterhoek. They manage the network of rivers and smaller streams and carry out the wastewater treatment in the region. In the interview with WRIJ, their assumed role mentioned in the EDEA document is confirmed in the interview: "Our main role is to take responsibility for our own energy consumption". Furthermore, the interviewee explained that the water board is very willing to cooperate with local partners and offer concrete locations where these local partners might develop a project to produce renewable energy. Examples of these are the so called 'opportunity maps' for production of renewable energy out of wind and water on locations owned by WRIJ. Nevertheless, WRIJ would like to cooperate more on the local level, to enable the production of renewable energy on their locations.

The Region Achterhoek has been commissioned by the eight municipalities in the region. The task is to work on projects that are of common interest for the whole region. The Region Achterhoek takes for example responsibility in the management of the 'Uitvoeringsagenda 2.0 Achterhoek 2020' and conceives its role as coordinator and facilitator in the region, stimulator of regional cooperation, and transboundary cooperation. In the interview it was mentioned that the role is to "lobby and obtain large national and international subsidies, which cannot be done by a municipality on its own."

At a higher governmental level, the province of Gelderland also has a stake in the region Achterhoek, because of its location in the province. An important given is the provincial ambition to be a frontrunner in the energy transition in The Netherlands (EDEA, 2015). Targets of the province are based on the goals set by Europe. According to the EDEA document the role of the province in the energy transition of the Achterhoek is to facilitate and stimulate and connect the right people or organisations to each other. Following the Dutch National Energy Agreement, the province developed together with many other actors a provincial energy agreement called "Gelders Energie Akkoord", which has been presented in march this year (2016). The role of this 'Gelders Energie Akkoord' is to develop concrete business cases and –models to speed up the energy transition. The achievements under GEA are tightly monitored to confront parties, like local governments, with the results every year. The idea is to put pressure on actors in case of bad performance. In this way they feel more pressure to achieve better results the next year.

In figure 4.1, an overview is given of all the above described players in the regional energy transition. The arrows stand for communication between players and the octagon divides the direct working field in the Achterhoek and the working field around it. Region Achterhoek is placed outside this octagon since this organisation operates on behalf of the common interest of the region, which actually is the inside of the octagon. Note the large number of actors involved in the energy transition. Our analysis concentrates on the core actors of the energy transition. Central are AGEM and the eight municipalities who established AGEM. The centrality of these actors was mentioned in the interviews. In the interviews also the marginal position of business life was mentioned, which is also reflected by the figure. The bottom right part of the figure represents AGEM's role intermediary between local players in the energy transition.

Figure 4.1 Overview of the partners in the energy transition in the Achterhoek

4.4 Analysis of institutional setting

To be able to answer the main research question, we will now analyse the behaviour of partners acting in the institutional organisational context in the Achterhoek. According to the framework of Ostrom, behaviour is determined by the rules-in-use (table 2.1, p. 9) of an institutional setting. By incorporating the rules-in-use in a simplified way in the interview questions, we are now able to analyse and explain the behaviour of the partners in the transition process.

4.4.1 Positions and Roles

Out of the EDEA document it seems that the municipalities have an expectation of who is playing an active role in the energy transition: *"the initiative lies at the residents, business life, educational- and knowledge institutions and community organisations that work together with local governments to realize feasible, payable and scalable projects"* (EDEA, 2015, p. 12). However out of multiple interviews it was showed that the mentioned players in the document, especially residents and business life, are not enough involved in the energy transition process. This might indicate that no specific boundary rules have been set in the region, the rules that determine who has a specific role in an institutional setting.

Nevertheless, since government has already spot the players that should have an active role, there is an opportunity to make explicit arrangements with them about their involvement.

With respect to position and roles it shows that the municipalities and the Region Achterhoek have expectations with respect of the positions and roles of the participants in the energy transition process (EDEA document). Business life and households are expected to invest in energy efficiency and renewable energy production and consumption, educational institutions are expected to focus on and develop sustainable energy innovations and municipalities expect from themselves ambition and active engagement. The interviews learn that these assumed positions and roles are not practiced in reality, except for AGEM and ADV. So what is assumed by policy is not covered by reality. Moreover, the dominance of the process by municipalities and Region Achterhoek also works as a barrier for partners the develop a more active role. AGEM and ADV are actively involved and have the clearest position and role in the energy transition. This position is clearly recognised by the municipalities, but far less by the other participants. Despite this municipal recognition of the coordinating role of AGEM and ADV, they continue individual municipal policies and implementation, which is not in line with the agreed energy transition strategy of the municipalities. It also blocks funding as was indicated by the Region Achterhoek: *"if the region shows unity in reaching the common-ambition, money will become available on provincial level"*. The Region also challenged the municipalities to jointly develop a common strategy, but to date without any response.

Moreover, reality is that the municipalities cooperatively have established AGEM and provided the organisation with a working budget to implement the energy transition in the region. The interviews show, however, that this assumed coordinating position and role of AGEM in reality is frustrated by uncoordinated initiatives and activities of individual municipalities, companies and citizens. So on paper AGEM is the regional coordinator, but in reality, coordination is frustrated by individual, uncoordinated, actions of actors. This finding shows that the assumed and communicated joint transition process in the region in fact is a set of uncoordinated (in)action of individual actors. The interviews also showed that the acceptance of more coordination would increase motivation, ambition and engagement of more actors to develop actions and projects for the energy transition. As an interviewee from a housing corporation remarked: *"when there is willingness and coherence shown to reach the ambition, this will have a positive effect on our motivation to also take action."*

4.4.2 Control over Choice

Based on the common ambition out of the Agreement of Groenlo, the development of the EDEA document and the establishment of AGEM and ADV, it becomes clear that the municipalities have taken a main stake in the energy transition in the Achterhoek. At the same time the municipal dominance seems to hinder other actors to participate. The sole control of in particular AGEM by the municipalities was mentioned time after time in the interviews as a kind of barrier for others to participate in the process. The interviewees pointed to the bottom up character of the energy transition as is indicated by the following quote: *"the shift to a structural sustainable energy supply must especially be realized on the local level, since that is the space where builders, developers and governments can translate the energy ambitions in concrete results. Local and regional government play a crucial role in this process"* (Agentschap NL, 2010).

In the Achterhoek this bottom-up process is visible in several initiatives to establish local energy cooperatives. Local government should play a facilitating and coordinating role in this process, taking away local barriers, which is in line with the current modern networking society (Vink, 2015). Municipalities realize this if we look at the description of their role in the Agreement of Groenlo in 2013 as shown before.

Since AGEM is introduced as being *'an independent organisation of- and for the Achterhoekers'*, and the energy transition is seen as a bottom-up process, it seems to be time to give control to residents and business life in AGEM besides the municipalities. As an interviewee mentions: *"when does AGEM really become from the people in the Achterhoek? I strongly believe in a board that exists out of municipalities, business life and residents, each for a third represented."*

As stated before, the municipalities expect business life and residents to be actively involved in the energy transition. However, the current situation in which municipalities take full control in AGEM and thus are dominant in organizing the energy transition is causing the opposite. Since business life and residents don't get any control in AGEM, they seem to be less motivated to get involved in the energy transition.

4.4.3 Scope of the Energy Transition

The ambition to become energy neutral in 2030 implies renewable based energy production in the region. The LAP document of 2012 describes the renewable based energy production options for the region. To date the options haven't been operationalised in specific projects and this was also noted in the interviews. It was said multiple times that the ambition and plans are big and great, but that implementation stays behind. It really was time to give substance to the ambition and plans according to several interviewees. However, the joint implementation of projects is frustrated by the uncoordinated ambitions and actions of individual municipalities. Here the Region Achterhoek could take a coordinating role, but this is not accepted by the municipalities. A common plan of action would allow the region to address additional money at the provincial, national and European level. Unfortunately, this is not yet practised to date.

4.4.4 Availability of Information

In general, all partners are satisfied with the amount of information that is available and communicated to them, looking at the answers in the interviews. Furthermore, some interviewees even think there might be too much information, which requires the filtering of the valuable information. On a regional level, there is mainly consultation on governmental level, including AGEM. Every six weeks the municipalities come together in the so-called 'sustainability consultation' and once in a while the board of AGEM, existing out of the eight municipalities and the director of AGEM, comes together. An interviewee of a municipality states that *"we should be aware that there isn't too much consultation without leading into direct projects and results"*. This confirms the fact that there is enough information sharing between municipalities and indicates that there might even be too much information sharing that asks for filtering and control in order to obtain direct results.

The 'Gelders Energieakkoord' is monitoring municipalities on their policy and results every year from 2016 on. They are doing this to observe if municipalities are keeping their promises on energy transition policy reforms. All information about this monitoring will be widely published, to put some extra pressure on municipalities that are not keeping promises.

The 'Tafel van Groenlo' is the platform where besides government, also business life, residents and other organisations have exchanged information. However, as mentioned by several interviewees, this platform is 'bleeding to death'. The table has been initiated and organised ever since its establishment by the Region Achterhoek. However, this organisation is no longer willing to take the lead of the table and therefore is searching for an organisation to take over. To date this organisation hasn't been found with the meetings of the table being interrupted. This means that there aren't periodic information sharing meetings for the other partners besides the meetings of the municipalities.

Out of the interviews we concluded that there is enough information available when someone is looking for it. However, it seems that residents and business life can't find the right information or are not motivated to find the right information to undertake actions. Residents and business life are thus dependent on the push of information to them and information meetings organized by local partners, i.e. energy cooperatives/initiatives and industrial organisations.

An interview with one of the industrial organisations in the region made clear that business life in most cases doesn't have the right information to undertake action in relation to the energy transition. The organisation wants to play a role in this, since they are in direct touch with local businesses, but doesn't have enough resources to develop informative projects. Also local energy initiatives are struggling with the fact that they have no resources and are dependent on volunteers. A starting subsidy might be a solution, as mentioned by an interviewee, to organize a campaign and inform the local community about the energy cooperatives. Later on when the cooperative has own money, the start subsidy could be payed-back.

Another important notice out of the interviews is that there is a general believe that if residents in the region are having the right information, feeling the urgency and thus undertake action, business life will need to get involved automatically too. Based on this believe, a focus on awareness raising among residents and providing them with information that leads into direct actions could have influence on the speed of the energy transition, and indirectly influences the involvement of business life in the energy transition.

4.4.5 Costs and Benefits

On the question if interviewees have an opinion on the deployment of resources by other partners in the context of the energy transition, business life was mentioned most often. Also municipalities and residents were mentioned multiple times. The Interviewees of the municipalities agree on this and even say there is more money available within municipalities, but too less money is allocated in the budget to execute activities in the context of the energy transition. Out of the EDEA document, it seems that there are striking differences between the municipalities in the budget and capacity available on the theme energy transition. However, municipalities also mention the province when it comes to the availability of resources for the regional energy transition. These findings indicate that there is a lack of clarity about the distribution of costs and benefits in the process. This again results in the fact that partners are pointing to each other and waiting for each other to take action, with the ultimate result that nothing happens. AGEM for example is expected to play a key role in the realization of the energy ambition, but the resources of AGEM are considered insufficient by them to be able to take significant steps in the direction of the ambition.

In terms of rules that could work as an incentive to conduct certain actions, interviewees explain that there are no direct consequences when the ambition will not be achieved. As an interviewee of the municipality states: *"we might receive a designation from the province, but we don't have to do anything with this. A provincial executive will visit us and we will answer 'jaojao', which means no in the local language."* However, for AGEM there seem to be direct consequences since the interviewee mentions: *"when the ambition will not be achieved, our organisation has failed."*

Nevertheless, according to an interviewee from the municipality they seem to be aware of the indirect consequences when the ambition will not be achieved: *"think about the sewage-system, when climate change moves on in this way, we will get higher peaks in the rainfall, which causes overload on the system and thus floods."* Since not only government but also residents and business life should be aware of these indirect consequences, it might be required to introduce direct consequences for these partners.

A striking thing is, that there is already for a long time regulation in law on energy saving measures by buildings with a specific energy consumption in electricity and/or gas. This so-called 'Environmental Activities Decree' (Activiteitenbesluit, art. 2.15), states that all these buildings are obliged to take all energy saving measures that have a payback time with a maximum of five years. Mainly buildings from businesses out of the production sector are covered by this regulation, but also large offices, hospitals and school buildings are often covered for example. Interviewees from the municipalities and Region Achterhoek confirm that there hasn't been any strict enforcement on this law till now. Within the National Energy Agreement, the appointment has been made to enforce more rigorously. In this region this is a task of the 'Omgevingsdienst Achterhoek', which is dealing with environmental tasks from the municipalities. The fact that energy costs are just a really small part of total costs of businesses makes it even more important to enforce on this law, to involve business life in the energy transition.

4.5 Diagnostic Summary

Our analysis in this chapter shows the high ambition of the Region Achterhoek to become energy neutral in 2030 already whereas at the national level this ambition should be effectuated in 2050 only. Our analysis also showed that the high ambition of the region is not really translated into specific actions supporting the effectuation of the ambition of energy neutrality. The share of renewable based energy production in the region is still modest and the rate of energy efficiency improvement stays behind the national trend in the Netherlands. We have focused on the organisational aspects of the energy transition in trying to explain the current state of the art of the energy transition in the Achterhoek. Our focal point was theoretically inspired by the IAD framework of Elinor Ostrom on the sustainable management of natural resources (Ostrom, 1990, 2007, 2011). Based on the analysis in this chapter we draw the following conclusions with respect to the energy transition in the Achterhoek.

First we found that there is a lack of clarity in the division of positions and roles in the energy transition. This is caused by what we perceive as wishful thinking on the roles participants should have in the energy transition. This in particular showed for municipalities vis-à-vis business life and business life vis-à-vis public authorities. Both have strong ideas on the role the other should take in the energy transition, without having communicated this explicitly to the other. Except for AGEM and ADV the assumed positions and roles are not practiced in reality, and this strongly influences the current content, speed and achievements of the energy transition.

Second, AGEM was jointly and cooperatively established by the municipalities to be the regional coordinator in managing, planning, initiating and implementing projects in the context of the energy transition. However, this coordinating role of AGEM is undermined and frustrated by uncoordinated individual transition ambitions and activities of individual municipalities. This is striking, since the municipalities committed themselves to a coordinated approach in the energy transition through the Agreement of Groenlo and the cooperative establishment of AGEM. The lack of coordination at the operational level causes delay in the energy transition.

Third, business life (including industry, commercial- and public services) is responsible for 70 percent of the energy consumption in the region. Nevertheless, there still is a lack of commitment of this important partner to the coordinated energy transition. Individual companies are taking action, but it is far too less to significantly contribute to the achievements of the energy transition process. To accelerate the energy transition, commitment and participation of all business life in the Achterhoek is required.

Fourth, the energy transition is promoted by the municipalities as a bottom-up process of local residents, businesses and governmental actors translating their energy ambitions into direct results. In reality, however, municipalities dominate the energy transition, by their control over AGEM and their own individual municipal activities. Apart from the inconsistency, municipal dominance keeps others away from the transition process which has negative influence on the actual content, speed and achievements of the energy transition.

Lastly, the information exchange and communication on the energy transition is too much dominated by the municipalities too. For several years the Table of Groenlo functioned as exchange platform between all actors involved in the energy transition. But lately only the internal communication among the municipalities exists which narrows the scale and scope of the information exchange in the energy transition process. So part of the actors who are assumed to participate in the process become more and more excluded from the information exchange. This has influence on the involvement of important partners in the energy transition which has negative influence on the speed and achievements of the energy transition.

5. Conclusion and recommendation

5.1 Conclusion

In this section we will answer the research question which guided our research: *Is the actual content and speed of the energy transition in the Achterhoek influenced by its institutional organisation and if yes, in what way?* To answer this research question, the following two sub questions must be answered.

1. What is the actual ambition and status of the energy transition in the Achterhoek?
2. How does the institutional organisation of the energy transition in the Achterhoek influence the actual content, speed and achievements of the process?

The region Achterhoek has the ambition to become energy neutral in 2030, which has been settled in the Agreement of Groenlo by all Achterhoek municipalities in 2013. In the first years after the signing of the agreement, key partners in the regional energy transition have tried to organize themselves in order to realize this process. The interviews we conducted to collect the information about the state of the energy transition, showed that in its current form, organisation and implementation the ambition of energy neutrality in 2030 will not be achieved. Looking at the achievements to date, the hesitation about goal achievement in 2030 is confirmed. The increase in renewable energy production in the region is modest and the rate of energy efficiency improvement stays behind the Dutch trend. In our research we have looked at the structuring and functioning of the transition process as explanation for the modest results. Our analysis is based on fourteen interviews with stakeholders and participants in the transition process. Our analysis in particular pointed to five aspects of the organisation of the transition process, influencing the results to date.

First there is a lack of clarity in the division of positions and roles among actors which causes wishful thinking, but in reality the expected positions and roles are not practiced by most of the actors. Second, uncoordinated activities by individual actors cause a lack of coordination in planning activities and projects. Third, the sector responsible for 70 percent of the energy consumption in the Achterhoek area, the entire regional business life, is not really engaged or committed to the region's energy transition process. Fourth, municipalities dominate the regional energy transition and have full control in AGEM, which is inconsistent with the promoted bottom up approach of the transition and demotivate others to get involved in the process. Lastly, there aren't periodic all-inclusive information sharing meetings for all involved partners, only meetings of the municipalities, which restricts the information exchange in the transition process.

Based on the answers on the sub questions, we are now able to formulate an answer to the main research question. Yes, the actual content and speed of the energy transition in the Achterhoek is influenced by its institutional organisation. In particular five aspects of the organisational setting of the transition process influence the content and speed of the transition process in a negative way. The next section formulates recommendations to improve the five influential aspects.

5.2 Recommendations

First since there is a lack of clarity and confusion on positions and roles of the actors in the transition process, we recommend to jointly develop a common implementation plan on goal achievement in 2030. It should be a joint plan of municipalities business life, residents and societal organisations. This recommendation actually implies the revival of the Table of Groenlo. But this time not only as a platform of information exchange but as platform of project implementation. The AGEM could act as the coordinator. It is very important to have the commitment of all relevant actors otherwise there is the risk of regressing back to the current situation. A good monitoring system of Achterhoek wide transition activities and project should be part of the commitment.

Second, at this moment the uncoordinated activities of individual actors are frustrating the coordinated approach by AGEM. Surprisingly all actors seem to agree on the ambition and the need to transform the energy system in the region, but there is no agreement and commitment at the operational level. Developing commitment at the operational level could benefit from the already existing overviews of investment requirements in renewable based production technologies in the region for reaching energy neutrality in 2030. These plans should be covered in the regional plan that was mentioned in the first recommendation. This allows to agree on a division of tasks among the different actors as well as the sharing of costs and benefits that go along with these tasks. AGEM could have a coordinating role.

Third, a stronger commitment to the energy transition of business life is required. Effective incentives for developing the commitment seem to be absent in the region. One way of developing commitment of business life could be intensive enforcement of existing rules and legislation on energy efficiency improvement. Another way is more and better information sharing with business life on the need and urgency of energy transition in the Achterhoek. Municipalities as the current owners of the energy transition should take the initiative to involve business life more intensively in the energy transition. Business life reprehensive organisations could play a role here to mediate between business life and the energy transition.

Fourth, the dominance of municipalities in the energy transition and in AGEM seems to deter other actors to participate in the process. The municipalities cooperatively established AGEM in 2013 and took full control in the board, which was understandable at that time since they facilitated the establishment of AGEM with the starting capital. However, nowadays AGEM has become a solid, almost financially independent, organisation. The expectation is that AGEM will be financially independent in 2017. For that reason, we recommend to reconsider the governance structure of AGEM by open it up for business life and residents. The interviews provided basis for the expectation that this could increase the motivation of business life and local energy communities to engage more actively in the energy transition.

Lastly, since the Table of Groenlo hardly organises meetings anymore, a clear communication platform on energy transition in the Achterhoek is missing. Currently, basically municipalities exchange mutual information on the topic. For the wider engagement in the energy transition we recommend to re-establish the Table of Groenlo as a platform and medium of communication on matters of energy transition in the region. The function of the platform can be twofold: information exchange and initiator of transition projects.

To conclude with, during the interviews it became clear that there is a very strong consensus among all actors about the ambition of 2030. All interviewees seemed to agree on the fact something should be done to create a sustainable environment to live in. However, to create consensus on the operational level too, there really is a need to give flesh and blood to this ambition in a cooperative way. This will offer the region the opportunity to really achieve the ambition in 2030.

6. Discussion and limitations

6.1 Discussion

As expected, it became clear during the interviews, that the partners in the energy transition themselves have noticed that the current progress is too slow to reach the ambition. Furthermore, the fact that the municipalities are seen as the most important partner in the organisation was also expected based on the documents that were found. Especially in the EDEA document it is written down specifically that municipalities will take main responsibility in the process and facilitate and support local initiatives. Besides the municipality, residents and business life are mostly mentioned in the interviews as the important partners in the energy transition, which I found logic.

I didn't expect that there is such a difference between the municipalities in their commitment towards the regional ambition. Of course, politically seen it sounds logic that cooperation between different municipalities is not something naturally. However, I would expect more dedication to the regional ambition of each municipality and thus more intensive cooperation. The common plan that was asked for by the Region Achterhoek is a mean that might put pressure on all municipalities to take action. When the leading municipalities come first with their plans how to organize the energy transition, others must follow. Partners in the region are waiting for the coherence among municipalities, showing they are really willing to work on the ambition. Establishing the AGEM and ADV was a great and unique effort, but these organisations alone cannot organize the whole regional energy transition.

During the interviews, multiple times the way how AGEM is organized and controlled was discussed by the interviewee. Based on the fact that I already heard sounds in my own environment that AGEM is seen as a municipal organisation, this could have been expected. It is not easy to change the way AGEM is seen, but I'm convinced that when residents and business life get at least a feeling that they have a say in this organisation that is from the region, this will have positive influence on their participation in the process.

I agree on the interviewees that mentioned that there is happening a lot on conversational level, and the consciousness is there, but now it's time to take action create consensus on the operational level. Most of the findings in this report might sound familiar by individuals working in the field of the regional energy transition daily. Nevertheless, I hope that the confirmation of the current situation will be an incentive and gives new energy to continue to work hard on reaching the ambition and especially do it all together.

6.2 Limitations

In general, this research was focussed on finding possible influences on the current speed of the energy transition, which is assumed to be too slow to reach the ambition in 2030. This means that within the analysis I focussed on finding things that go wrong in the current process and have negative influence on the speed of the energy transition. However, the interviews did also confirm that the municipalities, and thus the region, did something unique in the Netherlands by establishing two successful organisations, AGEM and ADV. Furthermore, as an inhabitant of the region Achterhoek I am proud on these regional efforts too. The findings that are just presented must be seen as a valuable input to improve the process and make sure the speed of the transition is fast enough to reach the ambition in 2030.

Within this research individual representatives of key partners have been chosen. This seemed to be a very proper selection, since this was done in cooperation with an expert out of the regional energy transition. Still this selection remains subjectively and other individuals might have come with other observations of the current process of the energy transition. Therefore, the findings in this research are purely based on the observations of the chosen individuals and generalizing these findings must thus be done careful.

7. References

- Activiteitenbesluit Milieubeheer. (2007, October 15). Retrieved October 3rd, 2016, from <http://wetten.overheid.nl/BWBR0022762/>
- AGEM (2016). Over AGEM - AGEM. Retrieved June 7th, 2016, from <https://agem.nu/over-agem/>
- Agentschap NL (2010). Dutch Climate Policy: Local challenge supported by the national government. Den Haag: Agentschap NL.
- Aligica, P. D. (2006). Institutional and stakeholder mapping: frameworks for policy analysis and institutional change. *Public Organization Review*, 6 (1), 79-90.
- Alliander, Klimaatverbond, Rijkswaterstaat (2016). Gelders Energieakkoord (GEA) Nulmeting Regio Achterhoek. Retrieved October 3rd, 2016, from <http://www.geldersenergieakkoord.nl/documenten/>
- Boon, F. P., & Dieperink, C. (2014). Local civil society based renewable energy organisations in the Netherlands: Exploring the factors that stimulate their emergence and development. *Energy Policy*, 69, 297-307.
- Coenen, F. H. J. M. (2013). Local sustainable development as a factor in the perception of 'Quality of life'.
- Crawford, S. E., & Ostrom, E. (1995). A grammar of institutions. *American Political Science Review*, 89(03), 582-600.
- Energietransitienota Duurzame Energie Achterhoek (EDEA), 2015. Concept version 2nd of March 2015. Retrieved 4th of May 2016, from https://www.oostgelre.nl/system/files/energietransitienota_duurzame_energie_achterhoek.pdf
- European Commission, 2016. Paris Agreement. Retrieved April 21, 2016, from http://ec.europa.eu/clima/policies/international/negotiations/paris/index_en.htm
- Eurostat. (2016, February 10). Share of renewables in energy consumption in the EU rose further to 16% in 2014. Retrieved May 18, 2016, from <http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-press-releases/-/8-10022016-AP>
- Gales, B., Kander, A., Malanima, P., & Rubio, M. (2007). North versus South: Energy transition and energy intensity in Europe over 200 years. *European Review of Economic History*, 11(02), 219-253.
- Gelders Energieakkoord (GEA), 2016a. *Nulmeting Regio Achterhoek*.
- Gelders Energieakkoord (GEA), 2016b. *Opwekking van Hernieuwbare Energie: Het Potentieel in Kaart*.
- Gies, T. J. A., Smidt, R. A., van Och, R. A. F., & Vleemingly, M. P. I. (2015). Nadere analyse vrijkomende agrarische bebouwing Gelderland (No. 2632). Alterra Wageningen UR.
- Heinsmann, A. V. (2006). Identiteitsbepalende karakterisering van regionale identiteit.
- Hess, C., & Ostrom, E. (2005). A Framework for Analyzing the Knowledge Commons: a chapter from Understanding Knowledge as a Commons: from Theory to Practice.

- Hier Opgewekt, 2016. Lokale Energie Monitor 2015. Retrieved 4th of May 2016, from <http://www.hieropgewekt.nl/lokale-energie-monitor>
- Hoppe, T., Arentsen, M. J., & Sanders, M. P. T. (2015). Lokale waarden voor lokale energiesystemen. *Rooilijn*, 48(2), 158-165.
- Huiskamp, H. (2011). Groeien in kwaliteit in een periode van krimp: De toekomst van de Regio Achterhoek in 2020.
- Huiskamp, H., 2012. Demografische ontwikkelingen: *Achterhoek 2010-2040*. Retrieved June 8th, 2016, from <http://www.achterhoek2020.nl/wp-content/uploads/2012/10/Demograafischeontwikkeling.pdf>
- IEA, 2015. World Energy Outlook 2015 Factsheet. International Energy Agency, Paris.
- Imperial, M. T., & Yandle, T. (2005). Taking institutions seriously: using the IAD framework to analyze fisheries policy. *Society and Natural Resources*, 18(6), 493-509.
- Kiser, L. L., & Ostrom, E. (2000). The three worlds of action: A metatheoretical synthesis of institutional approaches. *Polycentric Games and Institutions*, 1, 56-88.
- Klimaatmonitor (2016). Retrieved November 08, 2016, from <https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/>
- McGinnis, M., & Ostrom, E. (1992). Design principles for local and global commons. The international political economy and international institutions, 2, 465-493.
- Milieucentraal (2016). Kolen, olie en gas. Retrieved May 19, 2016, from <https://www.milieucentraal.nl/klimaat-en-aarde/energiebronnen/kolen-olie-en-gas/>
- Ostrom, E. 1990. Governing the commons. The evolution of institutions for collective action. Cambridge University Press, New York, New York, USA.
- Ostrom, E. (2007). Institutional rational choice: An assessment of the Institutional Analysis and Development Framework. In *Theories of the Policy Process*, 2nd ed., P.A. Sabatier (ed.). Cambridge, MA: Westview Press.
- Ostrom, E. (2011). Background on the institutional analysis and development framework. *Policy Studies Journal*, 39(1), 7-27.
- Raven, R. P., Jolivet, E., Mourik, R. M., & Feenstra, Y. C. (2009). ESTEEM: Managing societal acceptance in new energy projects: A toolbox method for project managers. *Technological Forecasting and Social Change*, 76(7), 963-977.
- Ross, S. A. (1973). The economic theory of agency: The principal's problem. *The American Economic Review*, 63(2), 134-139.
- Schut, P. J. (2012). Zutphen, Echt Achterhoek? Een onderzoek naar de geografische ligging van de Achterhoekse identiteit.
- SER (2013). Energieakkoord voor Duurzame Groei, 2013. Retrieved 4th of May 2016, from <http://www.energieakkoordser.nl/energieakkoord.aspx>

- Shepsle, K. A. (1989). Studying institutions some lessons from the rational choice approach. *Journal of theoretical politics*, 1(2), 131-147.
- Smajgl, A., Leitch, A., & Lynam, T. (2009). Outback Institutions: An application of the Institutional Analysis and Development (IAD) framework to four case studies in Australia's outback. DKCRC Report, 31.
- Steinmo, S., Thelen, K. A., & Longstreth, F. (1992). Structuring politics: historical institutionalism in comparative analysis (No. 321). Cambridge University Press,.
- Steinmo, S. (2008). 7 Historical institutionalism. Approaches and methodologies in the social sciences, 118.
- van der Schoor, T., & Scholtens, B. (2015). Power to the people: Local community initiatives and the transition to sustainable energy. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 43, 666-675.
- Verbong, G., & Geels, F. (2007). The ongoing energy transition: lessons from a socio-technical, multi-level analysis of the Dutch electricity system (1960–2004). *Energy policy*, 35(2), 1025-1037.
- Verbong, G. P., & Geels, F. W. (2010). Exploring sustainability transitions in the electricity sector with socio-technical pathways. *Technological Forecasting and Social Change*, 77(8), 1214-1221.
- Verbong, G., & Loorbach, D. (Eds.). (2012). *Governing the energy transition: reality, illusion or necessity?*. Routledge.
- Verschuren, P., & Doorewaard, H. (2010). Designing a research project (Vol. 2). The Hague: Eleven International Publishing.
- Vink, M. (2015). Lokale samenwerking voor een duurzame toekomst.
- Williamson, O. E. (1981). The economics of organization: The transaction cost approach. *American journal of sociology*, 548-577.
- Wüstenhagen, R., Wolsink, M., & Bürer, M. J. (2007). Social acceptance of renewable energy innovation: An introduction to the concept. *Energy policy*, 35(5), 2683-2691.
- Zoellner, J., Schweizer-Ries, P., & Wemheuer, C. (2008). Public acceptance of renewable energies: Results from case studies in Germany. *Energy Policy*, 36(11), 4136-4141.

8. Appendices

8.1 Appendix 1. List of interviewed organisations (anonymised)

Organisation	Date of Interview	Copy of report
Regional		
AGEM	06-07	Yes
Municipalities	1 st : 01-08	Yes
	2 nd : 17-08	Yes
ADV	23-08	Yes
Region Achterhoek	25-08	Yes
SIKA (Industry Achterhoek)	22-09	
Stichting Biomassa	04-08	Yes
Grid operator	07-09	Yes
Residents / DKK	1 st : 08-08	Yes
	2 nd : 30-08	Yes
Waterschap Rijn en IJssel	12-09	Yes
Housing corporation	23-09	
Provincial		
Province of Gelderland	13-09	Yes
GEA	02-08	Yes
Other		
Ameland	19-07	No

8.2 Appendix 2. Interview Template Dutch

Introductie

Datum:

Mijn naam is Thijs Huls, en ik ben master student van de Master of Environmental and Energy Management (MEEM) van de Universiteit Twente. Dit interview is onderdeel van de master thesis die ik aan het uitvoeren ben over de energie transitie in de Achterhoek. Ik heb voor dit onderwerp gekozen aangezien ik zelf betrokken ben bij de energie transitie in de regio en er zelf woonachtig ben. Bovendien wil ik graag onderzoeken hoe de energie transitie in de Achterhoek versneld kan worden. Dat is de reden om u te vragen voor dit gesprek. Ik wil graag een aantal vragen stellen over uw betrokkenheid in de Achterhoekse energie transitie en over uw waarneming van het proces en de resultaten.

Uw informatie zal anoniem gebruikt worden voor de analyse van de huidige status van de energie transitie in de Achterhoek en hoe dit proces versneld kan worden. Om er zeker van te zijn dat ik niks mis in de analyse, zou ik dit interview graag opnemen. Gaat u hiermee akkoord?

Om mee te beginnen, zou u zichzelf kort kunnen introduceren?

Name :
Positie :
Organisatie :
E-mail :

Het interview:

Inleidende vragen:

1. Wat vindt u tot nu toe van het proces en het resultaat van de energie transitie in de Achterhoek?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Wat zijn volgens u de factoren of aspecten die het meest bepalend zijn voor het proces en de resultaten van de energie transitie tot nu toe?

.....
.....
.....
.....
.....

Rol van de geïnterviewde (organisatie) in de energie transitie in de Achterhoek:

3. Wat is uw rol/de rol van uw organisatie, in de regionale energie transitie?

.....

.....

.....

4. Welke activiteiten onderneemt u, horende bij uw rol, in het kader van de energie transitie? *(Bijv. deelnemen aan bijeenkomsten/overleg of investeren in duurzame energie of energie efficiëntie/besparing)*

.....

.....

.....

.....

5. Wat is uw ambitie in de energie transitie en waaraan ontleent u deze ambitie?

.....

.....

.....

.....

6. Hoe dragen uw activiteiten ertoe bij de ambitie te realiseren?

.....

.....

.....

.....

7. Zijn er consequenties voor uw organisatie wanneer een ambitie al dan wel of niet behaald wordt? Zo ja, welke?

.....

.....

.....

.....

8. Beschikt u zelf over de middelen (capaciteit, geld etc.) om activiteiten in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren? Zo niet, waar haalt u de middelen vandaan?

.....

.....

.....

.....

9. Hoe moeilijk is het om aan deze middelen te komen om de activiteiten uit te kunnen voeren?

.....

.....

.....

.....

10. Als u meer middelen tot uw beschikking had, zou u dan meer activiteiten gaan ondernemen in het kader van de energie transitie in de Achterhoek?

.....

.....

.....

.....

11. Wat is uw mening over de inzet van middelen, in het kader van de energietransitie in de Achterhoek, door andere belangrijke spelers?

.....

.....

.....

.....

12. Werkt u in het transitieproces samen met anderen? Zo ja, met wie en op welke manier? *(Doet u dit vrijblijvend, bijv. af en toe overleg met andere partijen, of gecommitteerd, bijv. werkt u gezamenlijk aan de ontwikkeling van projecten?)*

.....

.....

.....

.....

13. Hoe communiceert u met de andere partijen in het transitieproces en hoe vaak?

.....

.....

.....

.....

14. Hoe communiceert u richting de buitenwereld in het transitieproces en hoe vaak?

.....

.....

.....

.....

15. Hoe wordt u op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in de energie transitie in de Achterhoek? Vindt u dit voldoende, of kan dit beter en/of anders?

.....

.....

.....

.....

Andere partners met een belangrijke rol in de energie transitie

16. Wie zijn volgens u de belangrijkste spelers in de organisatie van de energie transitie in de Achterhoek?

.....

.....

.....

17. Wat is volgens u de rol welke de overheid moet aannemen in de organisatie van de regionale energie transitie?

.....

.....

.....

.....

18. Wat is volgens u de rol van bedrijven en ondernemers in de organisatie van de regionale energie transitie?

.....

.....

.....

.....

19. Wat is volgens u de rol van overige organisaties in de regionale energie transitie?

.....

.....

.....

.....

Eindvragen:

20. Wat zou samengevat volgens u moeten gebeuren om in 2030 energie neutraal te zijn in de Achterhoek?

.....
.....
.....
.....

21. Wat heeft u/uw organisatie nodig om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van energieneutraliteit in 2030?

.....
.....
.....
.....

22. Heeft u naar aanleiding van dit interview nog op- of aanmerkingen welke van waarde kunnen zijn voor het onderzoek?

.....
.....
.....
.....

23. Heeft u suggesties voor interviews met andere personen of organisaties welke van waarde zijn voor dit onderzoek?

.....
.....
.....
.....

Bedankt voor uw medewerking aan dit interview. Heeft u interesse in een kopie van mijn afstudeeronderzoek zodra deze beschikbaar is? JA / NEE

Report interview: AGEM

Datum: 06-07-16

Inleidende vragen:

1. *Wat vindt u tot nu toe van het proces en het resultaat van de energie transitie in de Achterhoek?*

Proces: Tot niet zo lang geleden was het besef er nog niet zo dat we hele grote stappen moeten zetten om het doel te halen. Dat besef is er nu meer bij een aantal belangrijke spelers, maar nog niet bij alle. Er moet veel meer aandacht komen voor dit belangrijke onderwerp en veel meer prioriteit gesteld worden. De overheden moeten echt wel het voortouw nemen op bepaalde punten en daarbij ook eisen stellen. Echter heeft de lokale overheid beperkte mogelijkheden, landelijk is er veel meer mogelijk, daar ligt de bevoegdheid.

Resultaat: De geïnterviewde gaf duidelijk aan dat wanneer de Achterhoek in 2030 energieneutraal wil zijn, het resultaat tot nu toe volstrekt onvoldoende is.

2. *Wat zijn volgens u de factoren of aspecten die het meest bepalend zijn voor het proces en de resultaten van de energie transitie tot nu toe?*

Punt 1: Het belang en de noodzaak van het beseffen zodat je ook prioriteiten kunt stellen. Als je weet dat dit belangrijk is en mensen vinden het niet leuk om naast een windmolen te wonen, dan moet je prioriteiten stellen.

Punt 2: Er moet een manier gevonden worden om geld ter beschikking te stellen welke ook echt werkt. Het geld is er, dat hoeft niet van de overheid af te komen, maar er moeten wegen worden gevonden om dat geld ook echt beschikbaar te krijgen.

Rol van de geïnterviewde (organisatie) in de energie transitie in de Achterhoek:

3. *Wat is uw rol/de rol van uw organisatie, in de regionale energie transitie?*

De rol van AGEM in de Achterhoekse energietransitie is het faciliteren en stimuleren van voldoende duurzame energie opwek, en deze geproduceerde energie vervolgens te verkopen aan Achterhoekse burgers en bedrijven, maar ook aan de overheid.

Daarbij bouwt AGEM aan een zekere professionele basis met medewerkers die merendeels uit de Achterhoek afwezig zijn, die expertise op doen en deze benutten om initiatieven in de Achterhoek van de grond te krijgen, maar ook adviezen richting overheden te geven over bepaald beleid. AGEM krijgt dus zo ook een advies gevende rol in de energietransitie.

Tegelijkertijd is AGEM hét kennisplatform waar energie coöperaties uit de Achterhoek terecht kunnen voor informatie en begeleiding, maar ook de verkoop van stroom opgewekt door coöperaties.

4. *Welke activiteiten onderneemt u, horende bij uw rol, in het kader van de energie transitie? (Bijv. deelnemen aan bijeenkomsten/overleg of investeren in duurzame energie of energie efficiëntie/besparing)*

AGEM begeleidt projecten in de Achterhoek naar gelang van behoefte en op basis van de opgedane ervaring en expertise. Dit zijn bijvoorbeeld postcoderoos projecten waarbij een lokale coöperatie wordt opgericht, maar ook de grotere SDE+ projecten. Daarbij kan AGEM, met haar inmiddels grote netwerk, de juiste partijen aan elkaar koppelen.

Tevens verkoopt AGEM groene Achterhoekse stroom en momenteel een kleine hoeveelheid Achterhoekse groengas.

Tegenwoordig voert AGEM ook de diensten van het Verduursaam Energieloket uit in de Achterhoek.

AGEM is betrokken bij het Gelders Energieakkoord (GEA). AGEM neemt ook een deel lobby werk voor haar rekening, niet alleen regionaal en provinciaal, maar ook nationaal bij het RVO bijvoorbeeld.

5. *Wat is uw ambitie in de energie transitie en waaraan ontleent u deze ambitie?*

Onze ambitie is om een substantiële bijdrage te leveren aan het versnellen van de energie transitie. Wij kunnen het niet in ons eentje geheel voor elkaar krijgen.

De ambitie ontleenen wij aan de doelstellingen van AGEM en het doel van de Achterhoekse gemeentes dat zij zichzelf gesteld hebben om in 2030 energie neutraal te zijn.

6. *Hoe dragen uw activiteiten ertoe bij de ambitie te realiseren?*

Bij de opwek projecten is dat wellicht het meest duidelijk, daar is het namelijk zo dat als er mede door onze ontwikkel werkzaamheden projecten worden gerealiseerd welke duurzame energie opwekken is dit natuurlijk een directe bijdrage.

Bij de energielevering is het zo dat wij mensen enthousiast maken om lokale energie af te nemen, maar ook lokaal te produceren. Iets concreter zou kunnen zijn dat mensen meer willen betalen voor Achterhoekse stroom, dat ze bijvoorbeeld 2 cent meer willen betalen, zouden we projecten veel rendabeler kunnen maken. Dat zou geweldig zijn.

7. *Zijn er consequenties voor uw organisatie wanneer een ambitie al dan wel of niet behaald wordt? Zo ja, welke?*

Als de ambitie niet gehaald wordt dan zijn wij in feite mislukt. Stel voor dat de energie transitie wel versneld, maar wij leveren geen substantiële bijdrage, zijn wij ook mislukt. AGEM is dus alleen geslaagd als zij een substantiële bijdrage levert aan het versnellen van de energie transitie. Echter kan iedereen substantieel op een andere manier opvatten, maar feit blijft dat AGEM volledig afhankelijk is van het halen van de ambitie aangezien de gemeentes het startkapitaal hebben geleverd om de ambitie te realiseren.

8. *Beschikt u zelf over de middelen (capaciteit, geld etc.) om activiteiten in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren? Zo niet, waar haalt u de middelen vandaan?*

In eerste instantie zijn onze middelen afkomstig van het startkapitaal wat wij van de gemeentes hebben gekregen. Deze middelen zijn naar mening van de geïnterviewde volstrekt onvoldoende als we kijken naar het niveau van de ambitie.

Wij zouden bijvoorbeeld een financieel- en juridisch analist moeten hebben om de ambitie te kunnen bereiken, maar dat kan op dit moment niet door gebrek aan middelen.

9. *Hoe moeilijk is het om aan deze middelen te komen om de activiteiten uit te kunnen voeren?*

Dat blijkt al uit het vorige, gemeentes zijn voorlopig niet bereid meer middelen beschikbaar te stellen, dit is dus moeilijk. Dit komt omdat er nog voldoende politieke partijen zijn die of de noodzaak niet zien of begrijpen of twijfels hebben over de rol van AGEM.

Wij zijn op dit moment bezig om fondsen op te richten om projectontwikkeling van de grond te krijgen, maar dit staat nog in de kinderschoenen. Daartoe lijkt nu wel meer bereidheid te zijn.

We hebben miljarden nodig voor de opwekkingsprojecten, we weten dat dit geld bij de pensioenfondsen is, maar zoals eerder genoemd is er nog geen juiste weg gevonden om de beschikking te krijgen over dit geld. Dit is een landelijke bottleneck.

10. *Als u meer middelen tot uw beschikking had, zou u dan meer activiteiten gaan ondernemen in het kader van de energie transitie in de Achterhoek?*

JA.

11. *Wat is uw mening over de inzet van middelen, in het kader van de energietransitie in de Achterhoek, door andere belangrijke spelers?*

De geïnterviewde hoopt dat burgers er meer van overtuigd zullen raken dat een duurzaam energieproject hen meer rendement oplevert dan het geld op de bank zetten. Dit zie je wel gebeuren nu.

Bedrijven realiseren zich volgens de geïnterviewde soms nog niet genoeg hoe ze met een beperkte investering effect kunnen hebben. Echter begrijpt de geïnterviewde wel dat veel bedrijven hier simpelweg het geld niet voor hebben.

Overheden en bedrijfsleven samen moet wegen vinden om de terugverdientijden te overbruggen. Overheid moet fondsen faciliteren met bedrijfsleven, maar ook eisen stellen/verplichtingen opleggen en deze controleren.

Blijkbaar is de tussenweg tussen bedrijven en grote geldpotten nog niet gevonden.

12. Werkt u in het transitieproces samen met anderen? Zo ja, met wie en op welke manier? (Doet u dit vrijblijvend, bijv. af en toe overleg met andere partijen, of geëncmitteerd, bijv. werkt u gezamenlijk aan de ontwikkeling van projecten?)

AGEM werkt met zo'n beetje iedereen samen als het goed is.

Met burger coöperaties door ze te ondersteunen in projecten en ze af en toe bij elkaar te roepen in bijeenkomsten etc.

Bedrijven door hen te betrekken in projecten en werkgelegenheid te creëren.

Met overheid door bijvoorbeeld samen met Gemeentes projecten te ontwikkelen en beleid te ontwikkelen/ adviseren.

Ook met banken werken ze samen om te kijken wat we kunnen bedenken om fondsen op te zetten en de geïnterviewde denkt dat dit laatste steeds belangrijker wordt.

13. Hoe communiceert u met de andere partijen in het transitieproces en hoe vaak?

Met burger coöperaties binnen projecten heel intensief, maar ook paar keer per jaar zeker via bijeenkomsten.

Maandelijks nieuwsbrief, krantjes, bijeenkomsten, website, media, AGEM-café's

Gemeentes via bestuurdersvergaderingen en ledenvergaderingen.

Met de provincie hebben wij zeer intensief contact, met mensen met veel expertise en met name in het kader van het Gelders Energieakkoord nu natuurlijk.

14. Hoe communiceert u richting de buitenwereld in het transitieproces en hoe vaak?

Publicaties in media, nieuwsbrief, bijeenkomsten, noem maar op! Dit is dus eigenlijk wel zeer intensief. AGEM probeert met name haar naamsbekendheid op te bouwen in de regio.

15. Hoe wordt u op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in de energie transitie in de Achterhoek? Vindt u dit voldoende, of kan dit beter en/of anders?

In de meeste gevallen zijn wij door alle contacten die wij hebben goed op de hoogte zijn en daardoor in veel gevallen ook meer weten dan anderen. Cijfers over de vorderingen die komen vanuit landelijke bronnen vanuit de netbeheerder en dergelijke. Er is op dit moment niet een monitoringsscherm van de status van de energietransitie, dit zou kunnen op basis van landelijke bronnen, maar deze bronnen lopen vaak erg achter.

Andere belangrijke spelers in de organisatie van de energie transitie in de Achterhoek:

16. Wie zijn volgens u de belangrijkste spelers in de organisatie van de energie transitie in de Achterhoek?

De landelijke-, provinciale- en gemeentelijke overheden spelen natuurlijk een belangrijke rol. Maar meer specifiek voor de Achterhoek zijn dat volgens de geïnterviewde: AGEM, Stichting Biomassa, Regio Achterhoek, Banken, Adviseurs met kennis, omgevingsdienst Achterhoek (ODA) om eisen te handhaven gerelateerd aan de energie transitie.

17. Wat is volgens u de rol welke de overheid moet aannemen in de organisatie van de regionale energie transitie?

Omdat de versnelling van duurzame energie in de markt niet snel genoeg tot stand komt door eerdergenoemde redenen, is het van belang dat de overheid hierin het voortouw neemt. Dit kunnen zij doen door regels te stellen en deze te laten handhaven, faciliteiten creëren, subsidies opstellen, eigenlijk alle instrumenten gebruiken welke zij tot hun beschikking hebben. Niet alleen de carrots maar ook de sticks. Zowel de aantrekkelijke dingen, zoals subsidies en faciliteiten, maar ook de minder aantrekkelijke dingen zoals eisen en verplichtingen.

18. Wat is volgens u de rol van bedrijven en ondernemers in de organisatie van de regionale energie transitie?

Bedrijven en ondernemers moeten zich natuurlijk realiseren dat hun toekomst in veel gevallen beïnvloed wordt door de veranderende wereld en dat ze hierop moeten inspelen. Deze manier is per bedrijf natuurlijk verschillend (denk aan productiebedrijf met veel energieconsumptie, of een advies bedrijf dat zich meer richt op duurzame adviezen).

19. Wat is volgens u de rol van overige organisaties in de regionale energie transitie?

Het onderwijs is nog wel belangrijk als de geïnterviewde hierover nadenkt, zij moeten ervoor zorgen dat er meer mensen afgeleverd worden welke zijn opgeleid om de nieuwe taken die er komen door de energie transitie te kunnen uitvoeren. Bijvoorbeeld RO mensen moeten verstand hebben van windmolens en zonnepanelen. Op dit moment zijn er weinig projectontwikkelaars welke echt verstand hebben van alle zaken.

Eindvragen:

20. Wat zou samengevat volgens u moeten gebeuren om in 2030 energie neutraal te zijn in de Achterhoek?

Er moet een totale omslag komen, er moet echt prioriteit worden gesteld aan de energie transitie anders gebeurt het niet. Dat is abstract gezegd maar er moet een andere afweging gemaakt worden welke dingen nou belangrijker zijn en de overheid moet hierin het voortouw/de leiding nemen. Ook bedrijven moeten nadenken hoe de markt en productie er in de toekomst gaat uitzien en nieuwe producten en diensten moet ontwikkeld worden. Banken zijn belangrijk om er in de toekomst voor te zorgen om het geld op de goede plaats krijgen. Het ontbreekt op dit moment aan intermediaire organisatie, zoals AGEM, die ervoor zorgen dat alles gaat lopen.

21. Wat heeft u/uw organisatie nodig om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van energieneutraliteit in 2030?

Als we die versnelling willen doormaken hebben we dus veel meer middelen nodig. Of we dat dan zelf moeten krijgen of uit een fonds kunnen putten maakt natuurlijk geen verschil. Verder hebben we meer expertise nodig op gebieden welke we nu nog missen, zoals financieel- en juridisch.

22. Heeft u naar aanleiding van dit interview nog op- of aanmerkingen welke van waarde kunnen zijn voor het onderzoek?

-

Inleidende vragen:

1. *Wat vindt u tot nu toe van het proces en het resultaat van de energie transitie in de Achterhoek?*

De geïnterviewde vindt het heel goed dat de afspraak om in 2030 energieneutraal te zijn is gemaakt, deze ambitie spreekt hem aan. In de praktijk merkt de geïnterviewde dat niet iedereen op die datum stuur, bijvoorbeeld woningcorporaties houden vast aan het landelijke doel van 2050.

Resultaten zijn er mondjesmaat, er zijn een hoop mensen mee bezig. Maar de vraag is of iedereen diezelfde urgentie voelt. Wat hem betreft blijven de resultaten dus achter. Het klimaatakkoord van Parijs en de rechtszaak van Urgenda tegen de staat zijn dingen die kunnen helpen.

2. *Wat zijn volgens u de factoren of aspecten die het meest bepalend zijn voor het proces en de resultaten van de energie transitie tot nu toe?*

De koplopers snappen het wel. Hoe krijgen wie iedereen consequent in beweging? Dat is het lastige van deze maatschappij die economisch gezien anders georganiseerd is.

Verdienmodellen zullen ten koste gaan wanneer men nu actief in de energie transitie mee gaat doen, dus het belang speelt een belangrijke rol.

Het helpt ook niet dat er een regering is die een paar jaar geleden nog een paar kolencentrales bouwde en zei dat Nederland het middelpunt van de gasrotonde zou worden.

Rol van de geïnterviewde (organisatie) in de energie transitie in de Achterhoek:

3. *Wat is uw rol/de rol van uw organisatie, in de regionale energie transitie?*

De gemeente heeft op een aantal plaatsen een rol:

- Richting de woningmarkt, woningcorporaties → kunnen afspraken gemaakt worden
- Richting de woningconsument om te stimuleren en ontzorgen, makkelijker maken om stappen te zetten m.b.t. duurzaamheid.
- Bedrijfsleven zijn afspraken m.b.t. duurzaamheid.
- Voorbeeldgedrag! Wat doe je zelf als organisatie? Hoe zijn je eigen gebouwen, hoe duurzaam?

4. *Welke activiteiten onderneemt u, horende bij uw rol, in het kader van de energie transitie? (Bijv. deelnemen aan bijeenkomsten/overleg of investeren in duurzame energie of energie efficiëntie/besparing)*

Zoals gezegd de afspraken met de woningcorporaties, daar begint de duurzaamheid bij te komen. Wij hebben al langer de regelingen om de verduurzaming van particuliere woningen mogelijk te maken. Groot aantal gemeenten hebben de duurzaamheidslening inmiddels aangeboden. AGEM opgericht. Ook participeren de gemeentes in het Gelders Energieakkoord.

5. *Wat is uw ambitie in de energie transitie en waaraan ontleent u deze ambitie?*

Dat is wat aan de Tafel van Groenlo is afgesproken: in 2030 energieneutraal zijn. Dit vanuit het besef dat de gemeentes de verantwoordelijkheid moeten nemen, een voorbeeldrol. Heeft een tijdje geduurd voordat er inzicht gecreëerd is in wat er nodig is om energie neutraal te worden. Echter is dit vooral gericht op de consumenten zijde, het bedrijfsleven wordt nog niet door iedere gemeente meegenomen.

6. *Hoe dragen uw activiteiten ertoe bij de ambitie te realiseren?*

De geïnterviewde gelooft erg in twee type benaderingen:

- Ten eerste de duurzaamheidslening, het gaat niet alleen om voorlichting maar met name ook om mensen te ontzorgen, de mogelijkheid bieden om actie te ondernemen zonder dat ze veel moeite hoeven te doen. **Iets soortgelijks moet er ook komen voor het bedrijfsleven.** Die hebben zo'n lening net zo goed nodig.
- De lokale energiecoöperaties. De geïnterviewde gelooft sterk in een decentraal energienetwerk.

De geïnterviewde maakt zich een beetje ongerust dat de huidige netwerk partij zich gaat bezighouden met het ontwikkelen van het netwerk, aangezien zij met andere belangen zitten en dus niet richting een decentraal netwerk zullen werken.

7. *Zijn er consequenties voor uw organisatie wanneer een ambitie al dan wel of niet behaald wordt? Zo ja, welke?*

De consequenties zijn voor de gemeente niet anders als voor andere organisaties, of voor ons als mens als we er niet in slagen om over te gaan op duurzame energie. Denk aan de riolering, als de klimaatverandering doorgaat krijgen we vaker hogere pieken in de neerslag en zitten we met overstroming.

8. *Beschikt u zelf over de middelen (capaciteit, geld etc.) om activiteiten in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren? Zo niet, waar haalt u de middelen vandaan?*

De gemeente kan een rol spelen in het faciliteren. Het totale geld wat nodig is om de ambitie te bereiken is er in Nederland in brede zin. Het gaat erom, hoe maak je het mogelijk dat mensen die investering gaan doen. De kunst is om hier grote partijen zoals pensioenfondsen aan te koppelen. Dan moet je bundelen, je kunt niet 15 miljoen losse aanvragen indienen bij zo'n partij.

De gemeente beschikt zelf wel over de middelen om de eigen acties in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren.

9. *Hoe moeilijk is het om aan deze middelen te komen om de activiteiten uit te kunnen voeren?*

Het geld is er. Dit dient enkel nog wel ter beschikking te worden gesteld in het budget.

10. *Als u meer middelen tot uw beschikking had, zou u dan meer activiteiten gaan ondernemen in het kader van de energie transitie in de Achterhoek?*

Ja, dit moet alleen wel in het budget opgenomen worden. De geïnterviewde vindt persoonlijk dat alle gemeentes nog wel een tandje bij kunnen doen. Als we willen zijn we in 2025 al klaar, de techniek is er, alles wat ons tegenhoudt zijn wij zelf.

11. *Wat is uw mening over de inzet van middelen, in het kader van de energietransitie in de Achterhoek, door andere belangrijke spelers?*

In het bedrijfsleven moet voor een deel nog veel gebeuren, niet in het primair proces, maar alle dingen erom heen zoals het kantoor en mobiliteit van werknemers. Een constatering is dat het bedrijfsleven het nog onscherp heeft.

De agrarische sector idem. Zitten nog in bedrijfsmodellen die niet van deze tijd zijn.

Tevens is het lastig, zoals eerder gezegd, dat de woningcorporaties nog op 2050 koersen.

12. *Werkt u in het transitieproces samen met anderen? Zo ja, met wie en op welke manier? (Doet u dit vrijblijvend, bijv. af en toe overleg met andere partijen, of geëngageerd, bijv. werkt u gezamenlijk aan de ontwikkeling van projecten?)*

Binnen de achterhoek hebben we een duurzaamheidsoverleg vanuit de gemeentes (6-wekelijks) en is er een fanatieke 'bende-van-4' van wethouders die eens in de 3 weken bij elkaar komt. Werken samen met AGEM, ook in overleggen, maken afspraken met woningcorporaties en zijn betrokken bij het GEA.

13. *Hoe communiceert u met de andere partijen in het transitieproces en hoe vaak?*

Als er iets ter beschikking wordt gesteld, wordt er op dat moment over gecommuniceerd. Zoals het afgelopen jaar de duurzaamheidslening, dan wordt erover gecommuniceerd. Het energieloket is als centraal punt in het leven geroepen om er continu mee bezig te zijn. Op dit moment wordt er gewerkt aan de communicatie met het bedrijfsleven om hier stappen te kunnen maken.

14. *Hoe communiceert u richting de buitenwereld in het transitieproces en hoe vaak?*

In zijn totaliteit is dit niet heel veel. Wij communiceren niet over de ambitie en de aanpak, maar over de individuele maatregelen (duurzaamheidslening). De communicatie is er op het moment dat er iets te melden valt, een maatregel of ontwikkelingen op het gebied van Solarpark de Kwekerij bijvoorbeeld.

15. Hoe wordt u op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in de energie transitie in de Achterhoek? Vindt u dit voldoende, of kan dit beter en/of anders?

De AGEM houdt voor een deel zijn eigen cijfers bij en kijken voor een deel wat er elders gebeurd. Een deel van de monitoring is onderdeel van het GEA. Tevens zijn er regelmatig bijeenkomsten vanuit klimaatverbond, provincie etc. Daar zijn wij regelmatig bij betrokken en worden zo op hoogte gehouden van laatste ontwikkelingen. De gegevens zijn er, het is maar wat je wilt weten.

Andere partners met een belangrijke rol in de energie transitie

16. Wie zijn volgens u de belangrijkste spelers in de organisatie van de energie transitie in de Achterhoek?

Op dit moment: de Provincie (gemeente), AGEM en energie coöperaties. Degene die daar heel snel en stevig aan toegevoegd dient te worden is het **bedrijfsleven**.

17. Wat is volgens u de rol welke de overheid moet aannemen in de organisatie van de regionale energie transitie?

De overheid heeft per definitie een rol om lange termijn ontwikkelingen te duiden en om deze mogelijk te maken. Het wegnemen van belemmeringen is belangrijk. Gewenste ontwikkelingen aanjagen en partijen hierbij betrekken.

18. Wat is volgens u de rol van bedrijven en ondernemers in de organisatie van de regionale energie transitie?

Die moeten verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen deel. De lastigste vraag voor een ondernemer is, het product of een dienst die ik lever, wat betekent dat product of die dienst intrinsiek in de wereld. Als er vraag naar is, grote vervuilende auto, dan betekend dit niet dat je dit moet produceren. Ga na wat jouw verantwoordelijkheid is. Ondernemers denken ik mag het, dus ik doe het. De geïnterviewde zou het fijn vinden als ondernemers meer principiëler zouden zijn. Niet achter de wetgeving aanlopen, maar juist vooroplopen en verantwoordelijkheid nemen.

19. Wat is volgens u de rol van overige organisaties in de regionale energie transitie?

Het onderwijs zou er aandacht aan kunnen besteden, zodat de nieuwe generatie met een andere mind-set opgroeit. Elke organisatie kan zijn eigen verantwoordelijkheid nemen.

Eindvragen:

20. Wat zou samengevat volgens u moeten gebeuren om in 2030 energie neutraal te zijn in de Achterhoek?

Daar komt de geïnterviewde terug op wat hij eerder zei: 'Technisch is het mogelijk, het gaat erom dat we de wil hebben om het ook echt met elkaar te gaan doen.'

21. Wat heeft u/uw organisatie nodig om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van energieneutraliteit in 2030?

Voor de gemeente geldt hetzelfde, het is onze wil, dat we zeggen het is onze verantwoordelijkheid en dan moeten we het gewoon doen.

22. Heeft u naar aanleiding van dit interview nog op- of aanmerkingen welke van waarde kunnen zijn voor het onderzoek?

Wat we nodig hebben is een hele grote groep psychologen die het voor elkaar krijgen om mensen te verleiden om mee te doen, de wil te beïnvloeden. Niet meer voorlichting geven, je moet mensen verleiden om het te doen en ze ontzorgen en het moet leuk zijn om het te doen.

Dit soort dingen duren lang, en dat geeft aan dat je als wetgever daar wel degelijk een rol in hebt (denk aan roken). Dwing dat af, de vrije markt ontstaat bij een overheid die de grenzen bewaakt en aangeeft. Als overheid moet je lef hebben om te zeggen dit kan wel en dit kan niet.

Stel je eens voor dat ene minister Kamp had gezegd een aantal jaar geleden: we gaan niet investeren in kolencentrales, maar we zetten het geld in op onderzoek naar de opslag van energie. De overheid kan gewoon echt wel sturen. Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid pakken.

Inleidende vragen:

1. *Wat vindt u tot nu toe van het proces en het resultaat van de energie transitie in de Achterhoek?*

De bewustwording bestuurlijk gezien, gemeentes en bestuurders, begint steeds meer te komen en die is er ook wel. Er wordt onderling veel gepraat, maar in de markt ligt nog wel een uitdaging om daar mensen ook zo ver te krijgen.

Vanuit bestuurders en gemeentes is AGEM opgericht. Dit is een flinke stap voorwaarts omdat het ook echt handen en voeten geeft aan hetgeen je eigenlijk wilt bereiken.

Maar om echt mensen in de markt te bereiken is een hele klus. Hierbij liggen de ambities erg hoog, 2030 energieneutraal. De geïnterviewde zegt niet dat we het niet halen, maar het is een ambitie en als je hier niet een scherpe ambitie neerlegt en je geeft mensen de ruimte dan wordt de ambitie niet gehaald.

De resultaten tot nu toe zijn matig als we kijken naar hoeveel zonnepanelen er liggen en windmolens er staan. Te weinig bedrijven en particulieren die actie ondernemen. De geïnterviewde verwacht dat dit over 2 jaar anders is.

2. *Wat zijn volgens u de factoren of aspecten die het meest bepalend zijn voor het proces en de resultaten van de energie transitie tot nu toe?*

Punt 1: de bewustwording algemeen bij bevolking en gemeenteraden begint nu pas echt op gang te komen. Deze is hard nodig om stappen te kunnen maken, bijvoorbeeld acceptatie van grote windmolens

Punt 2: het zou helpen de mensen te ontzorgen die ontwikkelen willen, met name ook particulieren. Een voorbeeld hiervan is de huidige duurzaamheidslening.

Punt 3: de bedrijven die moeten financiële armslag hebben om een stap te kunnen maken en elke sector zit daar anders in. Er liggen grote kansen bij fabrieksdaken waarop zonnepanelen gelegd kunnen worden, waar het landschap niks aan te lijden heeft.

Rol van de geïnterviewde (organisatie) in de energie transitie in de Achterhoek:

3. *Wat is uw rol/de rol van uw organisatie, in de regionale energie transitie?*

Rol van gemeentes is zorgen van bewustwording bij de inwoners, het stimuleren van de aanzet van de transitie. Dit kun je doen door te faciliteren en het vergunning traject te versimpelen. Probeer mogelijkheden qua RO te creëren als gemeentes. En kijk ook naar je eigen gebouw, want je hebt als gemeente ook een voorbeeldrol.

4. *Welke activiteiten onderneemt u, horende bij uw rol, in het kader van de energie transitie? (Bijv. deelnemen aan bijeenkomsten/overleg of investeren in duurzame energie of energie efficiëntie/besparing)*

Duurzaamheidslening om te stimuleren, ook Achterhoek Bespaart subsidie. Richting ondernemers is er een middag georganiseerd over duurzaamheid, daar staan wat kleine windmolens en zonnepanelen liggen daar, om het onderwerp onder ondernemers onder de aandacht te krijgen.

5. *Wat is uw ambitie in de energie transitie en waaraan ontleent u deze ambitie?*

De ambitie is 2030 energieneutraal, deze ambitie wordt ontleend aan het feit dat wij als gemeente de noodzaak inzien om de transitie snel vorm te geven. Als je kijkt naar het gebruik van fossiele brandstoffen hoe snel dat terugloopt. Maar ook politieke afhankelijkheid, zoals bij gas uit Rusland bijvoorbeeld. Om hier onafhankelijk van te worden moeten wij de transitie snel vorm gaan geven. Daarbij moet de ambitie hoog liggen zodat je mensen scherp houdt en actie wordt ondernomen.

6. *Hoe dragen uw activiteiten ertoe bij de ambitie te realiseren?*

Hoofdzakelijk het creëren van bewustwording bij de inwoners, dat zal de grootste slag zijn. Als die bewustwording groter wordt en de mensen het belangrijker gaan vinden, komt automatisch het bedrijfsleven erachteraan.

7. *Zijn er consequenties voor uw organisatie wanneer een ambitie al dan wel of niet behaald wordt? Zo ja, welke?*

Dit is een lastig punt. Nee er zijn geen consequenties. Je kunt een aanwijzing krijgen vanuit de Provincie, maar daar hoeft je eigenlijk niets mee. Dan komt de gedeputeerde langs en zeggen wij op zijn Achterhoeks 'jaojao', oftewel nee. Het is ook lastig omdat anderen de investering moeten doen, een gemeente kun je dus niet afrekenen op het eindresultaat maar wel op de inzet om het proces aan de gang krijgen.

8. *Beschikt u zelf over de middelen (capaciteit, geld etc.) om activiteiten in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren? Zo niet, waar haalt u de middelen vandaan?*

Gedeeltelijk. De lening wordt uitgegeven door de Svn. Als we meer middelen zouden kunnen inzetten, zouden we meer stappen kunnen zetten.

9. *Hoe moeilijk is het om aan deze middelen te komen om de activiteiten uit te kunnen voeren?*

Alles draait om geld. Mensen krijgen is heel eenvoudig, alleen om het budget te krijgen om deze mensen te betalen is een ander verhaal. Het is lastig maar wel te doen, uiteindelijk is er altijd wel ergens geld te vinden.

10. Als u meer middelen tot uw beschikking had, zou u dan meer activiteiten gaan ondernemen in het kader van de energie transitie in de Achterhoek?

Ja. De geïnterviewde denkt dat de ambitie er wel is, maar dat wanneer er meer financiële ruimte nodig is om grotere stappen te zetten.

11. Wat is uw mening over de inzet van middelen, in het kader van de energietransitie in de Achterhoek, door andere belangrijke spelers?

De Provincie doet heel weinig of niets, ze praten erover en zeggen dat het heel belangrijk is, maar daar houdt het wel mee op. Over Den Haag kan de geïnterviewde niet zo negatief zijn, daar zijn nog wel wat subsidies te verkrijgen. Van de provincie Gelderland verwacht de geïnterviewde iets extra's, mede door het GEA. Als zij het nou echt belangrijk vinden, dan moet je ook de rijk gevulde portemonnee opentrekken. Ook daar zit namelijk gemeenschapsgeld. Zorg er bijvoorbeeld voor dat ontwikkelaars van de gemeente subsidieaanvraag kunnen doen bij de provincie om de projecten die het meest kansrijk zijn van de grond te krijgen in de gemeente. En dan vooral projecten die echt energie gaan opwekken of besparen en niet in nog weer een ander praatgroepje.

Burgers zijn best bereid, maar daar moet een gemak inzitten, ze moeten ontzorgd worden. In de huursector zit nog een lastige. Daar zit een belemmering in de huurwet, welke het verbiedt de mensen een 0-op de meter woning te laten huren waar zij dus geen energierekening hebben en dan bijv. €10 extra betalen voor de installatie per maand extra op de huur.

12. Werkt u in het transitieproces samen met anderen? Zo ja, met wie en op welke manier? (Doet u dit vrijblijvend, bijv. af en toe overleg met andere partijen, of geëngageerd, bijv. werkt u gezamenlijk aan de ontwikkeling van projecten?)

Vooraf met AGEM werken wij veel samen. Er is een groep ondernemers die iets in de energie transitie zou willen stimuleren bij andere ondernemers waar we contact mee hebben. En er is een particulier werkgroep die wellicht iets met een postcode roos willen waar contact mee is.

13. Hoe communiceert u met de andere partijen in het transitieproces en hoe vaak?

Communicatie verloopt via de duurzaamheidsambtenaar. Twee keer per jaar zitten zij bij de wethouder aan tafel, AGEM spreekt de geïnterviewde echter vaker omdat hij daar een bestuurlijke functie heeft.

14. Hoe communiceert u richting de buitenwereld in het transitieproces en hoe vaak?

Hoofdzakelijk gebeurt dit via het gemeente krantje en de website, dit is zo'n 4 a 5 keer per jaar. Dit gebeurt eigenlijk alleen als er iets concreets gebeurt, zoals een project of subsidie.

15. Hoe wordt u op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in de energie transitie in de Achterhoek? Vindt u dit voldoende, of kan dit beter en/of anders?

De geïnterviewde krijgt het meest mee via de AGEM, de nieuwsbrief maar ook tijdens overleggen met alle bestuurders. Dit is voldoende, maar hij zou wel meer willen als het meer eindresultaat heeft. Nogmaals we moeten oppassen dat er niet te veel gepraat wordt zonder dat er concrete dingen van tafel komen.

Andere partners met een belangrijke rol in de energie transitie

16. Wie zijn volgens u de belangrijkste spelers in de organisatie van de energie transitie in de Achterhoek?

De gemeenteraad vanuit ruimtelijke ordening, om het mogelijk te maken om zonnepanelen en windmolens te zetten.

Ontwikkelaars, die er geld in investeren om een eerste aanzet te maken.

De bevolking een hele belangrijke, draagvlak is heel belangrijk.

Het bedrijfsleven, dit zijn ook weer investeerders.

17. Wat is volgens u de rol welke de overheid moet aannemen in de organisatie van de regionale energie transitie?

Stimuleren en bewustworden, zoals de rol nu eigenlijk is. Al het geld dat je uitgeeft is gemeenschapsgeld. De bevolking moet de hoogste rang en order krijgen.

18. Wat is volgens u de rol van bedrijven en ondernemers in de organisatie van de regionale energie transitie?

Bedrijven en ondernemers: 20% is zich goed bewust en maakt er middelen vrij voor, 80% zou zich er meer in moeten verdiepen. Negen van de tien keer kan het uit en is het financieel aantrekkelijk, maar bedrijven zijn daar vaak niet goed genoeg over geïnformeerd. Daar is wellicht een rol weggelegd voor accountants.

19. Wat is volgens u de rol van overige organisaties in de regionale energie transitie?

De rol van die bevolking, die verweeft zich in elkaar met de gemeenteraad, is om de wens te hebben om duurzaam te worden door te geven aan de gemeenteraad. Draagvlak.

Vraag over AGEM:

AGEM is een bedrijf, is opgestart door de gemeentes en moet zelfvoorzienend worden. Op het moment dat AGEM dat is kunnen ze anderen pas overtuigen. De geïnterviewde ziet AGEM niet als een overheidsorgaan, kan het zich echter wel voorstellen. Ze kunnen nu zelfvoorzienend zijn wat een belangrijke stap is. De geïnterviewde is misschien wel de meest enthousiaste over AGEM.

Eindvragen:

20. Wat zou samengevat volgens u moeten gebeuren om in 2030 energie neutraal te zijn in de Achterhoek?

Olieprijs verdrievoudigen, het is financieel de kwestie. Als de energieprijzen omhooggaan dan hebben we dit in 2030 klaar.

21. Wat heeft u/uw organisatie nodig om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van energieneutraliteit in 2030?

De gemeente heeft steun van de gemeenteraad nodig en dus indirect vanuit de bevolking. Als dit er is komen de financiële middelen er ook vanzelf.

22. Heeft u naar aanleiding van dit interview nog op- of aanmerkingen welke van waarde kunnen zijn voor het onderzoek?

In hoeverre is Liander voorbereid op de echte grote slagen. Dat is wel heel interessant. Achterhoek wil in 2030 energieneutraal zijn, in hoeverre hebben jullie al gekeken naar de geschiktheid van de kabels en het netwerk.

Inleidende vragen:

1. *Wat vindt u tot nu toe van het proces en het resultaat van de energie transitie in de Achterhoek?*

Als we het hebben over de resultaten die behaald zijn, dan vindt de geïnterviewde het in feite dat het tempo van de ontwikkeling veel te laag is. Er is weinig urgentie die mensen direct voelen vandaag, op de lange termijn is dit er wel iedereen weet dat er iets moet veranderen. Als je vandaag individueel (burgers, ondernemers) moet beslissen om wat te doen gebeurt dit niet, er is weinig urgentie. Als collectief beseffen we ons echter maar al te goed dat er wat moet gebeuren, maar hier komt te weinig uit voort. Binnen de gemeentes begint de urgentie op 'praat-niveau' wel echt door te dringen. Op het niveau van doen gebeurt er bij gemeentes echter net zoveel als bij burgers en ondernemers en andere organisaties, hier wordt nog te weinig gedaan.

In de Achterhoek zijn een aantal partijen met elkaar bezig, en de geïnterviewde heeft het gevoel dat dit nog niet eens zo heel slecht wordt gedaan. Echter zorgt dat gevoel van urgentie, wat er op dit moment niet/te weinig is, ervoor dat er weinig gebeurt. Qua proces ziet het er goed uit dus, we hebben een goeie basis om de komende jaren op voort te bouwen. We moeten wel doorgaand blijven leren en verbeteren.

In de voorbeeldfunctie van de gemeenten is nog veel te verbeteren. Mensen zien namelijk wat er gebeurt, dat de gemeente bijvoorbeeld geen afnemer is van AGEM, en dit heeft een averechts gevolg op de burger voor het ondernemen van actie.

2. *Wat zijn volgens u de factoren of aspecten die het meest bepalend zijn voor het proces en de resultaten van de energie transitie tot nu toe?*

Zie vraag 1. Het is met name het gevoel van urgentie wat ontbreekt bij burgers, ondernemers en ook gemeenten, waardoor te weinig actie wordt ondernomen.

De actoren die in de arena staan die moeten de actie ondernemen, wij als tribune spelers kunnen wel roepen dat iedereen wat moet gaan doen (besparen opwek etc.), maar het moet uit diegene zelf komen, die moet zelf stappen gaan zetten en dingen doen.

Rol van de geïnterviewde (organisatie) in de energie transitie in de Achterhoek:

3. *Wat is uw rol/de rol van uw organisatie, in de regionale energie transitie?*

De rol van ADV in het algemeen is vooral om verbindingen te maken tussen partijen (3 o's) die nodig zijn om gebouwen te verduurzamen. Daarbij is de rol tevens om het proces aanjagen en te faciliteren.

4. *Welke activiteiten onderneemt u, horende bij uw rol, in het kader van de energie transitie? (Bijv. deelnemen aan bijeenkomsten/overleg of investeren in duurzame energie of energie efficiëntie/besparing)*

De ADV is een tussenpartij, dus er wordt veel gepraat en partijen worden aan elkaar gelinkt. ADV brengt bouw- en installatiebedrijven samen, zodat deze zullen gaan samenwerken. Met bewoners is ADV in wijken/buurtten bezig om mensen aan te jagen. Daarbij onderneemt ADV veel activiteiten om mensen bewust te maken.

5. *Wat is uw ambitie in de energie transitie en waaraan ontleent u deze ambitie?*

De doelstelling is bedrijfs- openbare gebouwen, om bedrijven te helpen om deze te verduurzamen.

ADV heeft zich geconformeerd aan de ambitie van de gemeenten, om energie neutraal te worden in 2030. Echter gelooft de geïnterviewde hier zelf niet in, hij denkt dat de lat te hoog is gelegd.

Deze ambitie wordt ontleend aan het feit dat wij ons met elkaar beseffen dat er stappen gezet moeten worden.

6. *Hoe dragen uw activiteiten ertoe bij de ambitie te realiseren?*

De activiteiten zijn direct vertaald vanuit de rol van ADV, de faciliterende, initiërende, aanjagende rol, connecties maken. Op deze manier dragen zij er dus aan bij de ambitie te realiseren.

7. *Zijn er consequenties voor uw organisatie wanneer een ambitie al dan wel of niet behaald wordt? Zo ja, welke?*

Ja indirect wel, ADV ontleent er namelijk haar bestaansrecht aan. Op het moment dat wij geen resultaten leveren die bijdragen aan het realiseren van de ambitie, dan zeggen partijen van hou der maar mee op.

8. *Beschikt u zelf over de middelen (capaciteit, geld etc.) om activiteiten in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren? Zo niet, waar haalt u de middelen vandaan?*

Nee. ADV heeft geen eigen inkomstenstroom, dus moet het voornamelijk van subsidies hebben. Er is een regiocontract, op project-niveau, met de provincie Gelderland. Vanuit dit contract werd het ADV-project betaald. Daarbij stellen nog steeds veel mensen hun tijd vrijwillig beschikbaar.

9. Hoe moeilijk is het om aan deze middelen te komen om de activiteiten uit te kunnen voeren?

Heel moeilijk. Zeker in relatie tot de ambitie. De geïnterviewde zegt als je met gemeente praat, en het gaat om ambitie, dan kan deze niet hoog genoeg zijn. Maar als je dan praat over hoeveel middelen je ervoor over hebt, dan stelt dit teleur. Echter lukt het ook niet alleen met stimuleringsmiddelen, we zullen met name wat met het urgentie gevoel doen.

10. Als u meer middelen tot uw beschikking had, zou u dan meer activiteiten gaan ondernemen in het kader van de energie transitie in de Achterhoek?

Ja.

11. Wat is uw mening over de inzet van middelen, in het kader van de energietransitie in de Achterhoek, door andere belangrijke spelers?

De geïnterviewde denkt dat de verschillende overheden er meer geld in zouden moeten stoppen. Hij vindt echter wel dat er niet blind met geld gestrooid moet worden, dit heeft namelijk geen zin. Er moet geld gestopt worden in het versterken van de urgentie, zodat mensen en ondernemers zelf meer gaan investeren.

Binnen het bedrijfsleven is energie zo'n klein deel van de uitgaven, dat het simpelweg geen prioriteit heeft. Het is dus te begrijpen dat zij hier niet in investeren, maar hier moet je iets op vinden om het wel urgent te laten worden, of in ieder geval financieel interessant.

12. Werkt u in het transitieproces samen met anderen? Zo ja, met wie en op welke manier? (Doet u dit vrijblijvend, bijv. af en toe overleg met andere partijen, of gecommiteerd, bijv. werkt u gezamenlijk aan de ontwikkeling van projecten?)

ADV is een 30 organisatie (overheid, ondernemers, organisaties). ADV werkt dus samen met de gemeente en provincie, met ondernemers uit de bouw- en installatie sector en organisaties als woningbouworganisaties. Eigenlijk alle partijen die gerelateerd zijn aan het verduurzamen (energiebesparing) van gebouwen.

Samenwerken is heel belangrijk maar blijft vaak ook heel lastig. Iedereen blijft toch denken 'what's in it for me?'.

Persoonlijk zou de geïnterviewde het onderwijs er nader bij willen betrekken.

13. Hoe communiceert u met de andere partijen in het transitieproces en hoe vaak?

Intensief, heel veel persoonlijke gesprekken en alle media die ADV ter beschikking staat. Je hebt eigenlijk twee kanten, het professionele kanaal via ADV, en de communicatie met burgers gaat via het kanaal Verduursaam Energieloket.

De gemeentes zijn in het bestuur van ADV vertegenwoordigd. De geïnterviewde zelf neemt deel aan het DUCO-overleg van de gemeentes. Afhankelijk van wat er speelt, wijkprojecten bijvoorbeeld, heb je bilateraal overleg met de gemeente. Incidenteel overleggen wij met de provincie, we zijn bijvoorbeeld betrokken geweest bij GEA.

14. Hoe communiceert u richting de buitenwereld in het transitieproces en hoe vaak?

Via Facebook en Twitter, maar ook de nieuwsbrief, publicaties en informatiemarkten. Het meest bekende, waar we ook trots op zijn, is de Achterhoekse duurzame huizenroute. Hebben twee jaar geleden ook Omroep Gelderland mee gehad op de duurzame huizenroute.

15. Hoe wordt u op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in de energie transitie in de Achterhoek? Vindt u dit voldoende, of kan dit beter en/of anders?

Via de wethouders horen we regelmatig wat er binnen de gemeentes speelt. Tevens is via media alles binnen handbereik. De geïnterviewde vindt dat hij redelijk goed geïnformeerd is.

Andere partners met een belangrijke rol in de energie transitie

16. Wie zijn volgens u de belangrijkste spelers in de organisatie van de energie transitie in de Achterhoek?

ADV/AGEM/Verduursaam Energieloket zijn belangrijke spelers, want het zijn belangrijke aanjagers, een soort 'change-agents'. In de beleving van de geïnterviewde zijn ook ondernemersorganisaties een hele belangrijke speler, met name de lokale ondernemers. Wellicht speel de ACo ook een belangrijke rol, Achterhoekse Corporaties. Natuurlijk spelen de gemeentes ook een belangrijke rol, als die van de ambitie afzien, dan houdt het op. Daarbij is het wel belangrijk dat de gemeentes gezamenlijk opereren. Op dit moment is het nog teveel los zand, ieder voor zich. Dit zie je ook binnen de regio Achterhoek op dit moment.

17. Wat is volgens u de rol welke de overheid moet aannemen in de organisatie van de regionale energie transitie?

De centrale aanjaagrol, faciliteren, ook met geld, en een voorbeeldfunctie aannemen. De overheid hoeft het niet allemaal te regelen, maar zou wellicht wel iets meer kunnen betekenen in het aansturen van de transitie en dan met name richting het echte samenwerken (ook tussen gemeentes zelf)

18. Wat is volgens u de rol van bedrijven en ondernemers in de organisatie van de regionale energie transitie?

Ondernemers kunnen wat minder investeren, dat is te begrijpen, maar binnen het kweken van bewustwording kunnen zij wel een belangrijke rol spelen. Zij moeten meehelpen om als organisatie gezamenlijk te laten zien dat de ambitie belangrijk wordt gevonden en dus gedragen wordt.

19. Wat is volgens u de rol van overige organisaties in de regionale energie transitie?

Hetzelfde geldt voor dorpsorganisaties, deze dienen de mensen in het dorp bij wijze van spreken bewuster te krijgen voor de energie transitie en ze te mobiliseren.

De geïnterviewde heeft het idee dat er wellicht provinciaal, maar zeker ook landelijk, een versterkende factor gevormd kan worden die wat nadrukkelijker is dan dat die nu is. Hierbij gaat het toch vaak om geld, maar ook wel over goede ideeën. Wellicht kunnen zij ook een grotere rol spelen in het uitwisselen van kennis.

Uit andere interviews vat ik op dat AGEM teveel als overheid gezien wordt, hoe kijkt u hierna?

De geïnterviewde denkt niet dat AGEM te veel overheids gelden krijgt. AGEM is een gemeentelijke organisatie, dit is goed aangezien de gemeenten op deze manier laten zien dat er wel degelijk samengewerkt wordt.

Echter heeft het natuurlijk ook nadelen. De kracht is als je iets hebt waarin alle 3 o's invloed en zeggenschap hebben inclusief burgers. Op dit moment is het alleen de gemeente die invloed en zeggenschap heeft in de AGEM. Als je AGEM puur als ontwikkelaar ziet van duurzame energieprojecten kan dit echter best werken. Maar als je AGEM ziet als organisatie welke mensen dient te beïnvloeden om actie te ondernemen en bewuster te worden, dan zou die zeggenschap niet alleen bij de overheid moeten liggen. Dan is het namelijk toch een beetje alsof de gemeente je toespreekt.

Eindvragen:

20. Wat zou samengevat volgens u moeten gebeuren om in 2030 energie neutraal te zijn in de Achterhoek?

Dan moeten we gasinfrastructuur uit de grond trekken, daar stappen zetten en laten zien en voelen dat het urgent is. Doe iets met de WOZ-waarde, hoe energiezuiniger hoe lager je WOZ-tarief. Als je het urgentie niveau overal kunt verhogen en tegelijkertijd het faciliteert en mogelijk maakt dat mensen en ondernemers stappen kunnen zetten dan kan het sneller gaan.

21. Wat heeft u/uw organisatie nodig om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van energieneutraliteit in 2030?

Geld, omdat ADV geen eigen middelen heeft moet het toch ergens vandaan komen. De erkenning/positie om de oliemannetjes rol te vervullen in totaal is belangrijk. ADV wil kunnen verbinden maar partijen moeten ook verbonden willen worden en ADV de erkenning geven als verbindende partij. Tevens is expertise belangrijk.

22. Heeft u naar aanleiding van dit interview nog op- of aanmerkingen welke van waarde kunnen zijn voor het onderzoek?

-

Inleidende vragen:

- 1. Wat vindt u tot nu toe van het proces en het resultaat van de energie transitie in de Achterhoek?*

De geïnterviewde denkt dat het heel goed is dat binnen het proces de afgelopen twee jaar de gemeente en ambtenaren heel erg betrokken zijn, maar ze mist de ondernemers en bedrijven en burgers aan tafel, de mensen die het echt moeten gaan doen in de volgende fase. Maar het is wel waardevol dat gemeenten nu gezamenlijk tot een ambitie komen en ook uitvoeringsplannen. Alleen de geïnterviewde ziet hier nog niet snel een grote versnelling plaatsvinden.

Het feit dat er 'raadsbrede' uitspraken liggen om het te gaan doen is een belangrijk resultaat. Nu moet het ook daadwerkelijk tot de uitvoering komen en dan is het belangrijk dat je de mensen bereikt. Er is aarzeling, wat moeten we nu doen?

Het rare is, we doen het als Achterhoek, we willen allemaal 2030 energie neutraal. Maar er worden uitvoeringsagenda's per gemeente bepaald, wat een mooie mix is tussen zon, wind en bio-energie. Daar komen de gemeenten dus nog niet op een lijn. Echter heeft de geïnterviewde wel de ervaring dat wanneer er gescheiden plannen worden gemaakt en later tot een plan samen worden gevoegd, of dat er direct samen aan een plan wordt gewerkt dat deze voor 90% overeenkomen. Maar toch is het wat stroperig dat ieder voor zichzelf werkt. Dit proces duurt echter wel langer, dan wanneer er gezamenlijk aan een plan wordt gewerkt. Er is dan namelijk sprake van meer druk.

- 2. Wat zijn volgens u de factoren of aspecten die het meest bepalend zijn voor het proces en de resultaten van de energie transitie tot nu toe?*

Je hebt de interne factoren, staat duurzaamheid echt zo hoog op de politieke agenda? We hebben de gemeente namelijk nodig om de energie transitie te maken, dat gaat niet vanzelf vanuit de burgers. Er moet handen en voeten worden gegeven aan de doelstelling van de Achterhoek. In oktober wil de provincie weten wat hebben jullie nodig vanuit de gebiedsopgave. De geïnterviewde heeft er een hard hoofd in dat de gemeenten gezamenlijk met een plan komen.

Een aantal jaar geleden heeft de gemeente Doetinchem een bedrijf geselecteerd dat langs de huizen ging in Doetinchem en mensen wees op isolatiemogelijkheden en concrete offertes kon maken inclusief de subsidie. De geïnterviewde werd ontzorgd en denkt dat dit een kans is om veel meer mensen mee te krijgen en een versnelling te weeg te brengen.

Als gemeente kun je heel veel, je hebt ook een handhavende taak. Er ligt namelijk een plicht voor bedrijven dat als je binnen 5 jaar kunt terugverdienen moet je de maatregelen nemen. Echter wordt hier niet op gehandhaafd. Ze hebben natuurlijk de crisis gehad, en hadden wel andere dingen aan het hoofd. Maar zo langzamerhand wordt het toch tijd om meer met die energie transitie bezig te zijn.

Rol van de geïnterviewde (organisatie) in de energie transitie in de Achterhoek:

3. Wat is uw rol/de rol van uw organisatie, in de regionale energie transitie?

De regio heeft op dit moment alleen nog maar een lobby taak en subsidies op de grote schaal binnen halen. Vorig jaar heeft de geïnterviewde bijvoorbeeld de LEADER-subsidie binnen gehaald. Dit soort subsidies moet je als gebied binnenhalen, als gemeente ben je daar te klein voor. Dan is de regio nog een gesprekspartner voor de provincie over de gebiedsopgave Achterhoek 2020. Daar zitten 3 themas in, werken, bereikbaarheid en wonen. En onder werken en wonen zit duurzaamheid, wat eigenlijk een soort sateprikker is door de uitvoeringsagenda. De regio vraagt de gemeenten om met hun ambities te komen zodat er een gezamenlijk plan kan komen om geld bij de provincie weg te halen. Vooralsnog krijgt de regio geen reactie terug, terwijl gemeenten al zo lang bezig zijn met het uitzoeken wat er nodig is om energieneutraal te worden.

4. Welke activiteiten onderneemt u, horende bij uw rol, in het kader van de energie transitie? (Bijv. deelnemen aan bijeenkomsten/overleg of investeren in duurzame energie of energie efficiëntie/besparing)

De Regio steunt nog altijd de tafel van Groenlo (TvG), stelt niet veel voor, maar blijft wel een medium om mensen bij elkaar te krijgen. Echter is de regio op dit moment zoekende naar iemand die deze taak overneemt, vanwege te kort aan capaciteit.

Gebiedsopgave zijn we druk mee bezig in de communicatie met de provincie. Als de regio hier niks in doet, niet aanjaagt, dan gebeurt hier niks.

5. Wat is uw ambitie in de energie transitie en waaraan ontleent u deze ambitie?

De Regio heeft natuurlijk de ambitie overgenomen van de regio Achterhoek, energieneutraal in 2030. Deze ambitie wordt ontleend aan het akkoord van Groenlo in 2009. De gemeenten waren hier niet zo heel nauw bij betrokken, die zaten niet echt aan tafel, was een beetje zo'n spelletje. Maar het feit dat zij dat wel ondertekend hebben is intern voor de gemeenten wel belangrijk geweest, maar niet extern.

6. Hoe dragen uw activiteiten ertoe bij de ambitie te realiseren?

De Regio zorgt er dus voor dat belangrijke zaken opgenomen worden in de uitvoeringsagenda, en zorgen er ook voor dat deze acties ook uitgevoerd worden. De regio houdt dit in de gaten en als er een actie niet gebeurd gaan ze achter diegene wie daar aansprakelijk voor is aan.

Als je een ambitie hebt, moet je er ook voor zorgen dat die op de goeie plekken worden neergelegd, en dat er later momenten mee gepakt kunnen worden.

7. *Zijn er consequenties voor uw organisatie wanneer een ambitie al dan wel of niet behaald wordt? Zo ja, welke?*

Nee, misschien imago-schade. Iedereen heeft vanaf het begin gezegd dat het wel heel ambitieus is. Als nou in 2030 blijkt dat we niet veel zijn opgeschoten, dan moet je jezelf achter de oren krabben. Gemeenten willen nu al monitoren hoe ver ze zijn, maar de geïnterviewde adviseert ze dit niet te doen, want zo veel zijn we nog niet opgeschoten in aandelen duurzame energie. Dan kunnen zij zich beter bezighouden met het ontwikkelen van nieuwe dingen.

8. *Beschikt u zelf over de middelen (capaciteit, geld etc.) om activiteiten in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren? Zo niet, waar haalt u de middelen vandaan?*

In ieder geval via de Uitvoeringsagenda 2020 heeft de Regio de middelen. De Regio taak voor lobby's en binnenhalen van subsidies wordt betaald vanuit de gemeenten, maar de uitvoeringsagenda wordt bijvoorbeeld weer betaald door de provincie.

9. *Hoe moeilijk is het om aan deze middelen te komen om de activiteiten uit te kunnen voeren?*

We hebben geluk dat de provincie Gelderland veel geld bezit. Wanneer de Achterhoek meer eenheid uitstraalt in de aanpak, dan krijgen we meer geld. De gemeenten hebben bijna nooit geld over, dus hier is de regio steeds zoekende, helemaal nu Montferland zich terugtrekt uit de Regio. Het makkelijkst is het om geld bij het Rijk en de provincie te krijgen.

10. *Als u meer middelen tot uw beschikking had, zou u dan meer activiteiten gaan ondernemen in het kader van de energie transitie in de Achterhoek?*

Nee dat denkt de geïnterviewde niet. Middelen worden doelgericht aangevraagd, zo ook voor de energietransitie. Als je maar met baanbrekende plannen komt heb je meer kans dat je geld krijgt dan wanneer je de dingen doet die je al geacht wordt te doen.

11. *Wat is uw mening over de inzet van middelen, in het kader van de energietransitie in de Achterhoek, door andere belangrijke spelers?*

De gemeenten zijn nu goed op weg om toch een stukje middelen te genereren. De geïnterviewde is ook blij met de manier van AGEM, om hun toekomst veilig te stellen, waarin zijn toch onafhankelijk van de gemeenten willen worden. Dus via de AGEM en tarievenstructuur gaan toch allerlei mensen bijdragen aan het gebeuren. Bedrijven doen nog te weinig, het lijkt net alsof daar een stukje urgentie ontbreekt. Zonder deze bewustwording van bedrijven, of verplichtingen, zullen zij er niet meer aan gaan doen. Ook maatschappelijke bedrijven, zoals ziekenhuizen en scholen horen hierbij en doen te weinig. Burgers zijn in het algemeen wel betrokken, maar ook nog lang niet alle burgers. Er komen steeds meer initiatieven tegenwoordig.

12. Werkt u in het transitieproces samen met anderen? Zo ja, met wie en op welke manier? (Doet u dit vrijblijvend, bijv. af en toe overleg met andere partijen, of gecommiteerd, bijv. werkt u gezamenlijk aan de ontwikkeling van projecten?)

De gemeenten en provincie, maar vooral ook de voorlopers in bepaalde processen in de schijnwerpers zetten. De stichting Biomassa Achterhoek bijvoorbeeld, die hebben nu inderdaad een plan voor een groene kunstmestfabriek. De regio zorgt ervoor dat dit plan bij de provincie terecht komt zodat daar geld voor komt.

De Regio communiceert tevens met scholen, zodat duurzaamheid geïntegreerd wordt in het huidige onderwijs. Er zullen bijvoorbeeld toch echt technici opgeleid moeten worden die verstand hebben van de techniek in biovergisters.

13. Hoe communiceert u met de andere partijen in het transitieproces en hoe vaak?

Communiceren via de Tafel van Groenlo. We hebben Achterhoek 2020 avonden waarin items naar voren komen, maar vooral ook via de bekende netwerken.

14. Hoe communiceert u richting de buitenwereld in het transitieproces en hoe vaak?

Dat laat de Regio vooral aan de gemeenten over. Op die stoel willen zij vooral niet gaan zitten. Echter Twitteren zij wel vanuit de Tafel van Groenlo.

15. Hoe wordt u op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in de energie transitie in de Achterhoek? Vindt u dit voldoende, of kan dit beter en/of anders?

Binnen de regio is er een portefeuilleoverleg duurzame economie, daar zit iemand bij van de Regio zelf, wie daar het een en ander hoort wat er binnen de gemeente speelt. Wat er provinciaal speelt krijg je via de kanalen wel door, en hetzelfde geldt voor wat er in het rijk gebeurt, dit krijg je via het RVO mee. Ook via social media, krijg je heel veel mee met de juiste mensen in je netwerk. Informatie is tegenwoordig niet meer het probleem.

Andere partners met een belangrijke rol in de energie transitie

16. Wie zijn volgens u de belangrijkste spelers in de organisatie van de energie transitie in de Achterhoek?

De gemeenten, met name de wethouders Jan Engels en Frans Langeveld. De geïnterviewde wordt een beetje stil, want ze had gehoopt een aantal bedrijven te noemen, maar die kan ze zo niet noemen. Maar natuurlijk ook burgerinitiatieven, maar daar ligt weer een taak voor de gemeenten om deze te faciliteren. Bij hele grote projecten is de provincie ook een belangrijke speler.

17. Wat is volgens u de rol welke de overheid moet aannemen in de organisatie van de regionale energie transitie?

De overheid moet vooral faciliteren, zij moeten het ambitieniveau geformuleerd hebben. Wat hebben ze nou nodig om de ambitie te bereiken? Zorg ervoor dat het energieloket burgerinitiatieven gratis kan adviseren. Maar ook een duurzaamheidslening is een stukje ontzorging, in dit geval voor individuele burgers.

18. Wat is volgens u de rol van bedrijven en ondernemers in de organisatie van de regionale energie transitie?

De geïnterviewde ziet graag een groot bedrijf dat een voorbeeldrol aanneemt en de bedrijven uit zijn gemeente ook meetrekt in de transitie. Een soort ambassadeur van de energietransitie binnen het bedrijfsleven. Binnen de industriële kring zal er iemand moeten zijn met de portefeuille duurzaamheid. Bedrijven moeten zich beseffen dat zij ook deel uit maken van de maatschappij en daarin hun verantwoordelijkheid moeten nemen en verantwoord moeten ondernemen.

19. Wat is volgens u de rol van overige organisaties in de regionale energie transitie?

Heel veel dingen zijn multi-level, nationaal, provinciaal, regionaal. Toch wordt er vaak nog op 1 level geschakeld. Agrariërs zitten nu bijvoorbeeld in Den Haag aan tafel, de regio kan op dit moment niks, want met de provincie kunnen zij niet praten omdat die ook op Den Haag wachten. Hier kunnen we nog enorm versnellen door op multi-level met projecten bezig te zijn.

Eindvragen:

20. Wat zou samengevat volgens u moeten gebeuren om in 2030 energie neutraal te zijn in de Achterhoek?

We moeten zorgen dat we zoveel mogelijk burgerinitiatieven initiëren en faciliteren zodat we aan zoveel mogelijk collectieve zonnepanelen projecten komen. Bedrijven moeten verplicht worden om via hun omgevingsvergunning de maatregelen te nemen die ze al kunnen nemen en vervolgens via hun eigen verantwoordelijkheid ervoor zorgen dat zij meer gaan doen. In de achterhoek ligt ook een grote opgave wat betreft biomassa. Hier moeten we echt op multi-level tot aan Europa aan werken. Qua mobiliteit kan de geïnterviewde nog geen antwoord geven.

Het is een kwestie van alle krachten gebruiken die je hebt en kijken hoe ver je komt.

21. Wat heeft u/uw organisatie nodig om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van energieneutraliteit in 2030?

De Regio moet zorgen dat zij mensen blijven houden die binnen de groteren processen qua lobby en subsidies contacten kunnen onderhouden. De rest komt dan wel.

22. Heeft u naar aanleiding van dit interview nog op- of aanmerkingen welke van waarde kunnen zijn voor het onderzoek?

-

Inleidende vragen:

1. *Wat vindt u tot nu toe van het proces en het resultaat van de energie transitie in de Achterhoek?*

Het is een lang proces, vooral in de beginjaren (2010/11) was er nog niet zo'n groot draagvlak. Het was enorm knokken in die tijd om de zaak in beweging te krijgen, niet alleen bij ondernemers maar op allerlei vlakken. Als ondernemer wil je wel sneller handelen, maar je hebt met zoveel partijen te maken dat dit soms lastig is. De geïnterviewde had graag een stap verdergezet, alhoewel er op dit moment wel meer draagvlak is. Er komen vanuit landelijke en provinciale en gemeentelijke overheid steeds meer stimulering.

De stichting ADV heeft haar doelstellingen ruimschoots gehaald. Tevens is er met het bedrijfsleven een project gestart waarbij energiescans worden uitgevoerd in Ruurlo. Dit was een pilot en dat project zal nu op meerdere plaatsen gedaan worden in Berkelland, maar ook op andere plekken in Achterhoek (Doetinchem, Winterswijk en Oost-Gelre).

2. *Wat zijn volgens u de factoren of aspecten die het meest bepalend zijn voor het proces en de resultaten van de energie transitie tot nu toe?*

Er is weinig draagvlak en de noodzaak wordt niet gevoeld, maar het is met name het ontbreken van kennis. Tevens hebben we net een crisis achter de rug waarin andere prioriteiten werden gesteld. De veranderende markt/maatschappij is ook een factor, de ondernemer moet hierin zijn weg vinden.

Rol van de geïnterviewde (organisatie) in de energie transitie in de Achterhoek:

3. *Wat is uw rol/de rol van uw organisatie, in de regionale energie transitie?*

De rol van ondernemersverenigingen is om de belangen te behartigen van ondernemers, maar tevens te ondersteunen met kennis en informatie en eventueel handjes om daarmee de ondernemer in veranderende tijden te helpen. Daarbij staan de ondernemersverenigingen het dichtst bij de ondernemer en zij kunnen ondernemers er dan ook het beste van overtuigen om stappen te maken.

4. *Welke activiteiten onderneemt u, horende bij uw rol, in het kader van de energie transitie? (Bijv. deelnemen aan bijeenkomsten/overleg of investeren in duurzame energie of energie efficiëntie/besparing)*

Behalve het project in Ruurlo, wat ook op andere plekken uitgerold wordt, zijn er themabijeenkomsten. Een paar jaar geleden heeft IKB bijvoorbeeld i.s.m. Universiteit Twente een aantal colleges over innovatief en duurzaam ondernemen voor ondernemers.

5. *Wat is uw ambitie in de energie transitie en waaraan ontleent u deze ambitie?*

Voor de geïnterviewde zelf is de ambitie energieneutraal 2030, en hij is de gangmaker binnen het bestuur van de industriële kringen en zet daar ook deze doelstelling door.

6. *Hoe dragen uw activiteiten ertoe bij de ambitie te realiseren?*

Zie vorige 3 vragen logischerwijs.

7. *Zijn er consequenties voor uw organisatie wanneer een ambitie al dan wel of niet behaald wordt? Zo ja, welke?*

Nee, IKB zal daar niet van failliet gaan ofzo. Het is wel van groot belang voor de ondernemers zelf om er echt naar te gaan kijken. Veel ondernemers werken 'in' hun onderneming i.p.v. 'aan' hun onderneming.

8. *Beschikt u zelf over de middelen (capaciteit, geld etc.) om activiteiten in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren? Zo niet, waar haalt u de middelen vandaan?*

Deels, dit komt vanuit de inkomsten van contributie. Verder zijn er gemeentelijke en provinciale subsidies verkregen. Maar ook veel werk is liefdewerk, dus vrijwilligers werk.

9. *Hoe moeilijk is het om aan deze middelen te komen om de activiteiten uit te kunnen voeren?*

Heel moeilijk. Met het project voor energiescans voor bedrijven is de geïnterviewde in 2013 begonnen en dit heeft 2 jaar geduurd voordat hij het project kon starten. Echter zal dit hopelijk minder moeilijk gaan worden, mede doordat die noodzaak meer gevoeld wordt en er dus meerdere middelen ter beschikking zullen komen.

10. *Als u meer middelen tot uw beschikking had, zou u dan meer activiteiten gaan ondernemen in het kader van de energie transitie in de Achterhoek?*

Ja.

11. *Wat is uw mening over de inzet van middelen, in het kader van de energietransitie in de Achterhoek, door andere belangrijke spelers?*

Zowel vanuit het land, vanuit de provincie, en in Berkelland, ziet men de noodzaak en wordt steeds meer geld beschikbaar gesteld, ook procesgeld. Het akkoord van Parijs heeft hier heel erg in gestimuleerd.

12. Werkt u in het transitieproces samen met anderen? Zo ja, met wie en op welke manier? (Doet u dit vrijblijvend, bijv. af en toe overleg met andere partijen, of geëncommitteerd, bijv. werkt u gezamenlijk aan de ontwikkeling van projecten?)

Industrie kringen / ADV / AGEM / Gemeenten / Provincie / Kennisinstellingen / TNO / Ministerie van EZ.

13. Hoe communiceert u met de andere partijen in het transitieproces en hoe vaak?

Hoe dit verloopt hangt vooral af van waarover dit gaat. Met TNO en de gemeenten is echt op projectbasis.

14. Hoe communiceert u richting de buitenwereld in het transitieproces en hoe vaak?

Ja, met de stichting ADV wel. Via website/nieuwsbrieven/bijeenkomsten organiseren.

15. Hoe wordt u op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in de energie transitie in de Achterhoek? Vindt u dit voldoende, of kan dit beter en/of anders?

Onder andere door de 40/50 mails die de geïnterviewde per dag ontvangt, dus echt vanuit zijn netwerk waarin zich ook deskundigen bevinden. Tevens zoekt hij zelf dingen op, kortom het is voldoende.

Andere partners met een belangrijke rol in de energie transitie

16. Wie zijn volgens u de belangrijkste spelers in de organisatie van de energie transitie in de Achterhoek?

Dat is de lokale overheid en als je kijkt richting ondernemers, zijn ondernemersverenigingen heel belangrijk.

17. Wat is volgens u de rol welke de overheid moet aannemen in de organisatie van de regionale energie transitie?

Ondersteunend en faciliterend, zowel met kennis als met middelen.

18. Wat is volgens u de rol van bedrijven en ondernemers in de organisatie van de regionale energie transitie?

Zie de rol van industriële kring Berkelland

19. Wat is volgens u de rol van overige organisaties in de regionale energie transitie?

-

Eindvragen:

20. Wat zou samengevat volgens u moeten gebeuren om in 2030 energie neutraal te zijn in de Achterhoek?

“Een verdubbeling van inzet en middelen, en dan druk ik mij nog zachtjes uit.” Zoals de plannen er nu liggen gaan we dat niet realiseren. Dan kijkt de geïnterviewde niet alleen naar de overheid, maar alle partijen. Tevens is er intensievere samenwerking nodig op regionaal niveau tussen gemeenten maar ook alle andere partijen.

21. Wat heeft u/uw organisatie nodig om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van energieneutraliteit in 2030?

Precies wat er bij vraag 20 is beantwoord. We kunnen het niet alleen, er zijn meer inzet en middelen nodig. In Berkelland krijgen we ontzettend veel medewerking van de gemeente, maar ook wij zijn beide weer afhankelijk van regio en provincie.

22. Heeft u naar aanleiding van dit interview nog op- of aanmerkingen welke van waarde kunnen zijn voor het onderzoek?

-

Inleidende vragen:

1. *Wat vindt u tot nu toe van het proces en het resultaat van de energie transitie in de Achterhoek?*

In zijn algemeenheid zijn de resultaten teleurstellend, met name als we kijken richting bio. Dit heeft volgens de geïnterviewde met name te maken met overheid die weinig consistent is in zijn beleid. De Provincie had ongeveer 4 jaar geleden een plan voor een regionaal biogas netwerk. Dat plan is echter volledig verdwenen

AGEM is tevens een factor in dat geheel. Het is nu twee jaar actief en leveren mij nog niet de indruk dat zij echt het verschil gaan maken. Dat waar zij voor staan, staan betrekkelijk veel partijen voor in Nederland, dus onderscheiden is lastig. Tevens treden zij een beetje op als bemiddelaar tussen groene energieproducenten en consumenten wat lastig is gezien de huidige energietarieven. Zij zijn daarbij 99% afhankelijk van overheidssubsidies. Daardoor vraagt de geïnterviewde zich af of het ambtenaren zijn of echt ondernemers die bij AGEM aan het werk zijn.

Denkt u dat wanneer AGEM meer vanuit de samenleving komt, en dus niet puur afhankelijk is van overheidsgeld, het beter zal werken?

Dan zal de drive om dingen voor elkaar te krijgen groter worden, en dan wordt het gauw duidelijk van jongens is het kansrijk, of niet?

2. *Wat zijn volgens u de factoren of aspecten die het meest bepalend zijn voor het proces en de resultaten van de energie transitie tot nu toe?*

Waar het uiteindelijk om gaat is, als je als provincie en gemeente een doelstelling stelt is dat heel mooi, maar dan heb je ook de plicht om vervolgens te kijken hoe ga je dat realiseren.

Rol van de geïnterviewde (organisatie) in de energie transitie in de Achterhoek:

3. *Wat is uw rol/de rol van uw organisatie, in de regionale energie transitie?*

In principe speelt stichting biomassa geen rol. Waar de stichting voor staat is om innovatie in de biomassa te stimuleren. Dit heeft wel te maken met duurzaamheid, maar niet direct met energie transitie.

4. *Welke activiteiten onderneemt u, horende bij uw rol, in het kader van de energie transitie? (Bijv. deelnemen aan bijeenkomsten/overleg of investeren in duurzame energie of energie efficiëntie/besparing)*

Het optimaliseren van het kosten effectiever maken van processen om groen gas te produceren uit mest en dus het stimuleren van innovaties.

5. *Wat is uw ambitie in de energie transitie en waaraan ontleent u deze ambitie?*

De Stichting Biomassa wil innovaties stimuleren om de productie van groen gas uit mest te optimaliseren.

6. *Hoe dragen uw activiteiten ertoe bij de ambitie te realiseren?*

Zie directe link tussen vragen 4 en 5. Ja dus.

7. *Zijn er consequenties voor uw organisatie wanneer een ambitie al dan wel of niet behaald wordt? Zo ja, welke?*

Mocht de ambitie niet behaald worden, zal dit waarschijnlijk het einde van de stichting in houden.

8. *Beschikt u zelf over de middelen (capaciteit, geld etc.) om activiteiten in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren? Zo niet, waar haalt u de middelen vandaan?*

Een beperkte mate van participanten betalen abonnementen geld aan de stichting. Voor de rest door sponsoring.

9. *Hoe moeilijk is het om aan deze middelen te komen om de activiteiten uit te kunnen voeren?*

Heel veel projecten worden gedeeltelijk door subsidies gefinancierd. Op het ogenblik is het betrekkelijk lastig om bij de provincie Gelderland subsidie te krijgen, maar er is altijd wel ergens anders geld te vinden (nationaal). Maar bedrijven zelf betalen ook vaak mee in projecten.

10. *Als u meer middelen tot uw beschikking had, zou u dan meer activiteiten gaan ondernemen in het kader van de energie transitie in de Achterhoek?*

Ja.

11. *Wat is uw mening over de inzet van middelen, in het kader van de energietransitie in de Achterhoek, door andere belangrijke spelers?*

Heeft de geïnterviewde geen kennis van.

12. Werkt u in het transitieproces samen met anderen? Zo ja, met wie en op welke manier? (Doet u dit vrijblijvend, bijv. af en toe overleg met andere partijen, of gecommiteerd, bijv. werkt u gezamenlijk aan de ontwikkeling van projecten?)

De geïnterviewde zit bij de biomassa tafel van het GEA. Voor de rest nemen zij deel aan projecten van Universiteit Twente en bedrijven links en rechts. Dit is echter niet allemaal gerelateerd aan de energie transitie.

13. Hoe communiceert u met de andere partijen in het transitieproces en hoe vaak?

Door bijeenkomsten, vergaderingen, appjes, telefoongespreken, dus zeg maar alles. Hangt van het project af.

14. Hoe communiceert u richting de buitenwereld in het transitieproces en hoe vaak?

Dat gaat via persberichten, de website en nieuwsbrieven. Maar durf niet te zeggen hoe vaak.

15. Hoe wordt u op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in de energie transitie in de Achterhoek? Vindt u dit voldoende, of kan dit beter en/of anders?

Wij werken samen met de regio, gemeente, provincie en ministerie, dus als er veranderingen in wet- en regelgeving zijn, dan weten we dat meteen.

Andere partners met een belangrijke rol in de energie transitie

16. Wie zijn volgens u de belangrijkste spelers in de organisatie van de energie transitie in de Achterhoek?

Voornamelijk de overheid in eerste instantie. Het is een samenspel van rijksoverheid, provinciale overheid en de gemeenten. Het bedrijfsleven zou het moeten uitvoeren maar de overheid zal met voorwaarden moeten komen.

17. Wat is volgens u de rol welke de overheid moet aannemen in de organisatie van de regionale energie transitie?

Heel duidelijk beleid uitschrijven en een plan opstellen waarbij een heel instrumentarium wordt gebruikt.

18. Wat is volgens u de rol van bedrijven en ondernemers in de organisatie van de regionale energie transitie?

Uiteindelijk moeten zij dus de uitvoerende rol gaan aannemen op basis van overheidsbeleid.

19. Wat is volgens u de rol van overige organisaties in de regionale energie transitie?

De rol van AGEM vindt de geïnterviewde zoals eerdergenoemd lastig. Er zijn al veel burgers bezig met bijvoorbeeld zonnepanelen of isolatie, wat moet je nog meer verwachten van de burgers?

Eindvragen:

20. Wat zou samengevat volgens u moeten gebeuren om in 2030 energie neutraal te zijn in de Achterhoek?

Overheid moet beleid opstellen en een uitvoeringsprogramma opzetten en daarbij voorwaarden scheppen. Het GEA komt op veel ondernemers over als een praatclub.

21. Wat heeft u/uw organisatie nodig om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van energieneutraliteit in 2030?

Wat erg zal helpen is dat wij meerjarige ondersteuning zouden krijgen van de overheid, op financieel vlak.

Wat is uw reactie op de geluiden dat het gasleidingnetwerk in de Achterhoek toe is aan vervanging en dat wordt overwogen of men dit netwerk überhaupt gaat vervangen?

Het lijkt me nogal kapitaalsvernietiging om dat in een keer op te doeken. Punt twee ik vraag me af of het wel echt zo verouderd is dan zich voordoet. Er is waarschijnlijk een enorme lobby vanuit vloeibare gas en traditionele energieleveranciers om het gas netwerk in stand houden. Het lijkt de geïnterviewde dus volstrekt onrealistisch om aan te nemen dat het gas netwerk in de achterhoek verdwenen is binnen vijf jaar.

Mocht het wel zo zijn, maakt het voor de groene energieproducent weinig uit. Dan zetten zij biogas om in elektriciteit.

22. Heeft u naar aanleiding van dit interview nog op- of aanmerkingen welke van waarde kunnen zijn voor het onderzoek?

Wij kunnen met zijn allen roepen wat wij willen, maar uiteindelijk zitten we met zijn allen in een internationale concurrentiepositie. Dus wij kiezen voor de goedkoopst mogelijke energie. De overheid moet vaststellen van om dit te bereiken moeten we dit en dat doen. Zij moeten de voorwaarden scheppen en gewoon het speelveld voor de rest van de maatschappij te bepalen en zolang dat niet gebeurd schiet het niet op.

Inleidende vragen:

1. *Wat vindt u tot nu toe van het proces en het resultaat van de energie transitie in de Achterhoek?*

Het gevoel van de geïnterviewde is dat het veel harder kan dan dat het nu loopt.

2. *Wat zijn volgens u de factoren of aspecten die het meest bepalend zijn voor het proces en de resultaten van de energie transitie tot nu toe?*

De geïnterviewde heeft heel erg de indruk dat dat komt doordat er te weinig energie in zit van mensen. De geïnterviewde ziet dat de Achterhoek als regio minder sterk acteert als andere gemeenten. Het verbaast hem dat de Achterhoek niet veel harder loopt.

Rol van de geïnterviewde (organisatie) in de energie transitie in de Achterhoek:

3. *Wat is uw rol/de rol van uw organisatie, in de regionale energie transitie?*

Liander is de gas en elektriciteit netbeheerder, zij verzorgen de aansluitingen. Alliander wordt gezien als een belangrijke partij in de energietransitie, binnen de netbeheerders zijn zij een van de koplopers. Zij willen proactief acteren en oplossingen bieden voor de klant in de energie transitie. Alliander wil iedereen toegang geven tot betaalbare, betrouwbare en duurzame energie.

4. *Welke activiteiten onderneemt u, horende bij uw rol, in het kader van de energie transitie? (Bijv. deelnemen aan bijeenkomsten/overleg of investeren in duurzame energie of energie efficiëntie/besparing)*

Alliander is actief in de warmtedistributie gestapt. Tevens hebben zij samen met andere netbeheerders een stichting E-laad opgericht en hebben zij een platform om energie direct aan de buurman te verkopen (EXE). Dit is bijvoorbeeld te gebruiken wanneer je een windmolen hebt en er is geen wind. Dan kun je met EXE direct de energie ergens anders van de beurs kopen. Energiebedrijven vinden dit niet fijn, hetzelfde gebeurd met makelaars deze dagen. Als Alliander wil je geen partijen frustreren maar kansen geven.

5. *Wat is uw ambitie in de energie transitie en waaraan ontleent u deze ambitie?*

Nee. Alliander mag geen stroom en gas produceren en verkopen. Zij zijn geen partij in de sfeer van ambities. Natuurlijk hebben zij zo hun interne ambities, CO2 besparing en lekken opsporen zodat we zo min mogelijk energieverlies leiden. Alliander moet tevens continue rekening houden met de maatschappelijke kosten.

6. *Hoe dragen uw activiteiten ertoe bij de ambitie te realiseren?*

-

7. *Zijn er consequenties voor uw organisatie wanneer een ambitie al dan wel of niet behaald wordt? Zo ja, welke?*

Alliander speelt slechts een faciliterende rol in de energie transitie. Nee er is geen consequentie.

8. *Beschikt u zelf over de middelen (capaciteit, geld etc.) om activiteiten in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren? Zo niet, waar haalt u de middelen vandaan?*

De middelen komen voort vanuit de aansluitvergoeding per aansluiting. Winst wordt uitgekeerd aan de aandeelhouders: een aantal provincies.

9. *Hoe moeilijk is het om aan deze middelen te komen om de activiteiten uit te kunnen voeren?*

Hangt af van de aandeelhoudersvergadering.

10. *Als u meer middelen tot uw beschikking had, zou u dan meer activiteiten gaan ondernemen in het kader van de energie transitie in de Achterhoek?*

Vraag 9.

11. *Wat is uw mening over de inzet van middelen, in het kader van de energietransitie in de Achterhoek, door andere belangrijke spelers?*

Veel gemeenten roepen wat en hebben een ambitie, maar op het moment dat er boter bij de vis moet (geld en capaciteit) dan gebeurt er niks. Raadsleden zijn vaak niet goed geïnformeerd over wat er gebeurt.

Bedrijfsleven is wel wat actiever, maar die kijken echt op de hele korte termijn.

De AGEM verschilt fundamenteel van iedere andere energie coöperatie. Zij zijn geïnitieerd door de gemeenten/overheid, om de doelstelling van de gemeenten waar te maken. Zij worden dus gezien als een uitvoeringsorgaan van de overheid en zij hebben een enorme aap op de schouders nu.

12. *Werkt u in het transitieproces samen met anderen? Zo ja, met wie en op welke manier? (Doet u dit vrijblijvend, bijv. af en toe overleg met andere partijen, of gecommitteerd, bijv. werkt u gezamenlijk aan de ontwikkeling van projecten?)*

Dat verliep met name via de Tafel van Groenlo, maar dat verzwakt eigenlijk een beetje. In feite is de tafel niet erg toegankelijk voor partijen van buitenaf. De geïnterviewde kreeg geen energie meer van de tafel en is eigenlijk een beetje afgehaakt.

Op dit moment staat de geïnterviewde niet meer in direct contact met de Achterhoek. Hij krijgt wat mee via het Gelders Energieakkoord.

13. Hoe communiceert u met de andere partijen in het transitieproces en hoe vaak?

-

14. Hoe communiceert u richting de buitenwereld in het transitieproces en hoe vaak?

-

15. Hoe wordt u op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in de energie transitie in de Achterhoek? Vindt u dit voldoende, of kan dit beter en/of anders?

De geïnterviewde vindt dat hij meer op de hoogte kan worden gehouden dan op dit moment gebeurt. Er wordt tevens minder contact gezocht met hem en Alliander door de Achterhoek in verhouding tot andere regio's en energie coöperaties uit andere regio's.

Andere partners met een belangrijke rol in de energie transitie

16. Wie zijn volgens u de belangrijkste spelers in de organisatie van de energie transitie in de Achterhoek?

De overheid, gemeenten, hebben een cruciale rol. Niet in de rol dat ze dingen moeten doen, maar dingen organiseren. Dus niet investeren, maar vooral enthousiasmeren en een rechte rug houden dus bestuurlijk lef tonen. Niet zoals in Zutphen zo makkelijk de zaak loslaten met terrasverwarmers. Voor de meeste mensen is de gemeente een heel sterke 'brand' merknaam. Dus als je als gemeente het signaal blijft uitstralen dan ben je op de goeie weg.

Maar ook het bedrijfsleven en de inwoners spelen een belangrijke rol natuurlijk. Het helpt heel erg als er een paar bedrijven zijn die het voortouw nemen.

17. Wat is volgens u de rol welke de overheid moet aannemen in de organisatie van de regionale energie transitie?

Nogmaals het belangrijkste is:

- Een rechte rug van de bestuurders.
- Betrekken van de gemeenteraad, zodat alle raadsleden goed geïnformeerd zijn.

18. Wat is volgens u de rol van bedrijven en ondernemers in de organisatie van de regionale energie transitie?

Er zijn koplopers nodig, die als ambassadeur de anderen meetrokken.

19. Wat is volgens u de rol van overige organisaties in de regionale energie transitie?

AGEM zou een sluis open moeten trekken en bedrijven toe te laten, tevens moeten gemeenten veel meer gebruik maken van AGEM en het bedrijf meer op de voorgrond zetten.

Eindvragen:

20. Wat zou samengevat volgens u moeten gebeuren om in 2030 energie neutraal te zijn in de Achterhoek?

Dat is over 13,5 jaar. Er zullen dus drastische maatregelen genomen moeten worden en stappen worden gezet met lef. Een drastische maatregel is bijvoorbeeld 'elk nieuwbouwhuis niet aansluiten op het gasnet'. Ook kleine stappen, zoals een gemeente die elektrische auto's aanschaft, zullen moeten worden gezet als voorbeeld. Maar ook binnensteden afsluiten voor auto's op fossiele brandstoffen.

21. Wat heeft u/uw organisatie nodig om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van energieneutraliteit in 2030?

De mogelijkheid om het inzichtelijk te maken van de plekken waar capaciteit in het net open ligt en dus hernieuwbare energie kan worden opgewekt, op kansenkaarten. Hier dient dan natuurlijk ook wel naar te worden geluisterd.

Feedback uit de praktijk is heel belangrijk, zo kan Alliander met oplossingen komen voor problemen. Een voorbeeld is dat er nu een zonnepark en windmolens op een aansluiting mogen, wat eerst gewoonweg niet mocht terwijl het wel kan en veel kosten bespaard.

Kijk eens naar het RLI rapport. Daar is de energie transitie in 4 delen opgedeeld. Ten eerste de gebouwde omgeving aanpakken, dit is dan in 2035 klaar, dan zijn we dus ook van het gasnet af. De industrie is het lastigste, als we dus proberen dat deze uitkomt op 2050 hebben we tussendoor nog twee paden. Ten eerste apparatuur die zuiniger moet worden met energie. En nog mobiliteit. Betekent echter niet dat industrie vandaag nog niet aan de gang hoeft, nee die begint gewoon, maar vanaf 2035 kan dit dan veel sneller.

22. Heeft u naar aanleiding van dit interview nog op- of aanmerkingen welke van waarde kunnen zijn voor het onderzoek?

De geïnterviewde zou het volgende interessant vinden voor de AGEM: Hoe wordt de AGEM beleefd door de mensen in de Achterhoek? Is het de moeite waard om het model van de AGEM eens ter discussie te stellen in de Achterhoek? De geïnterviewde zou het interessant vinden om het bestuur van de AGEM te verbreden. Een raad van bewoners erbij in bijvoorbeeld, maar ook een aantal bedrijven. De geïnterviewde heeft het gevoel dat de AGEM vanaf begin af aan niet van de bewoners geweest, en probeer dat nou eens te doorbreken. Hij gelooft heilig in een bestuur dat bestaat uit 1/3 overheid 1/3 bedrijfsleven en 1/3 burgers.

Report interview: Vereniging DKK Gelderland Datum: 30-08-16

Inleidende vragen:

1. *Wat vindt u tot nu toe van het proces en het resultaat van de energie transitie in de Achterhoek?*

Dat is nog veel te weinig wat er behaald is. Het proces loopt nog te traag.

2. *Wat zijn volgens u de factoren of aspecten die het meest bepalend zijn voor het proces en de resultaten van de energie transitie tot nu toe?*

Op dit moment ervaart de geïnterviewde zelf problemen met de gemeente, de afdeling RO en duurzaamheid zijn niet op elkaar afgestemd. Ze belemmeren op dit moment het feit dat hij een extra rij zonnepanelen wil aanleggen, doordat hij daarvoor een compleet nieuw bestemmingsplan wijzigings-traject moet doorlopen.

Het proces dat gemeenten mee doen loopt altijd heel erg achter. Als je wilt dat de transitie sneller gaat, begint dat bij de gemeenten. Het duurt nu bijvoorbeeld ook al een tijdje voordat er een verordening ligt voor een startlening voor energie coöperaties. Dit moet en kan veel sneller.

Maar niet alleen gemeente, ook de provincie gedraagt zich vreemd, er was een goede subsidie waarbij 25% van een investering vergoed wordt. Nu hebben zij dit terug gedraaid naar 20%, wat de geïnterviewde niet begrijpt.

Als er eenmaal succes is, zoals in Zieuwent met het dorpsplein, zie je dat mensen veel sneller aanhaken. Het is van belang dat er meerdere dorpsbesturen zijn zoals die in Zieuwent met de juiste mensen, die projecten goed en succesvol van de grond krijgen.

Helaas zien mensen nog steeds niet de hele urgentie achter de energie transitie, wat natuurlijk ook een bepalende factor is.

Rol van de geïnterviewde (organisatie) in de energie transitie in de Achterhoek:

3. *Wat is uw rol/de rol van uw organisatie, in de regionale energie transitie?*

Die rol kan van twee kanten zijn:

Rol 1. Zelf initiatieven opzetten.

Rol 2. Stimuleren en informeren zodat andere dorpsbelangen/kernen dit ook doen.

De Vereniging DKK Gelderland probeert hierin te stimuleren.

4. *Welke activiteiten onderneemt u, horende bij uw rol, in het kader van de energie transitie? (Bijv. deelnemen aan bijeenkomsten/overleg of investeren in duurzame energie of energie efficiëntie/besparing)*

Het begeleiden van buurtschapsvisies waarin ook het thema duurzaamheid en energie transitie aan de orde komt.

Kleine kernen vormen zelf werkgroepen met het thema duurzaamheid en energie.

De vereniging DKK probeert initiatieven eerder te laten communiceren wanneer zij bezig zijn met een project, zodat zij sneller in het netwerk rollen en zo het project sneller van de grond krijgen, maar ook anderen inspireren.

5. *Wat is uw ambitie in de energie transitie en waaraan ontleent u deze ambitie?*

Er is weleens gezegd dat het heel mooi zou zijn als elk dorp een energie coöperatie heeft.

Maar dit is geen opgeschreven ambitie. Er is geen geschreven ambitie, omdat de vereniging DKK een bottom-up organisatie die mensen wil enthousiasmeren en stimuleren om actie te ondernemen.

Vereniging DKK Gelderland organiseert tevens bijeenkomsten om mensen enthousiast te maken en te houden.

6. *Hoe dragen uw activiteiten ertoe bij de ambitie te realiseren?*

Wijken en dorpen worden gestimuleerd om een eigen energie coöperatie of werkgroep op te zetten. Dit gebeurt vooral door dorpen die elkaar enthousiasmeren en inspireren.

Natuurlijk dragen deze activiteiten er ook toe bij dat de ambitie van de gemeenten eerder gehaald zal worden.

7. *Zijn er consequenties voor uw organisatie wanneer een ambitie al dan wel of niet behaald wordt? Zo ja, welke?*

Niet voor de vereniging zelf, maar wel voor het land. De ambities liggen op het moment wellicht wel te laag.

8. *Beschikt u zelf over de middelen (capaciteit, geld etc.) om activiteiten in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren? Zo niet, waar haalt u de middelen vandaan?*

Als je een initiatief begint heb je niks, het kan dan zijn dat initiatiefnemers er zelf geld in stoppen, maar dit is niet de gemakkelijkste mogelijkheid. Mensen stoppen er namelijk ook al veel vrijwilligers uren in. Overheid kan hierin een oplossing bieden door bijvoorbeeld een startlening te verlenen die later terug betaald wordt. Hiermee kun je een reclamecampagne opzetten, om je project van de grond te krijgen.

9. Hoe moeilijk is het om aan deze middelen te komen om de activiteiten uit te kunnen voeren?

Het is niet moeilijk, er is altijd aan middelen te komen, maar het kost wel tijd. Je vindt altijd wel een oplossing, zoals dit ook in Eibergen is gebeurd, waar een ondernemer is gevonden. Het kan echter gewoon makkelijker gemaakt worden, wat een positief effect zal hebben om initiatieven van de grond te krijgen.

10. Als u meer middelen tot uw beschikking had, zou u dan meer activiteiten gaan ondernemen in het kader van de energie transitie in de Achterhoek?

Ja natuurlijk. Als de drempel lager wordt, maar ook met name op Ruimtelijke Ordening, dan weet de geïnterviewde zeker dat het makkelijker wordt en er meer activiteiten ondernomen zullen worden in het kader van de energie transitie.

Hoe hoog staat het thema energie transitie nou gemiddeld op de agenda van een dorpsbelang?

Ja dat is een goeie vraag. Daar streeft de vereniging wel naar en dat is te merken in de communicatie van de vereniging DKK.

11. Wat is uw mening over de inzet van middelen, in het kader van de energietransitie in de Achterhoek, door andere belangrijke spelers?

In principe zal ieder bedrijf hiermee bezig zijn, maar ook de bewoners. Het is een streven dat iedereen er mee bezig is en de urgentie voelt. Het is eigenlijk net als met roken, de mensen van nu kijken je raar aan als je een sigaret opsteekt in een openbare ruimte en sturen je zelfs weg. Dat moeten we ook krijgen met auto's bijvoorbeeld, als er een op fossiele brandstoffen langs rijdt dat iedereen denkt 'bah wat komt daar voor een puffing aan?'.

Over het algemeen is de inzet van middelen veel te weinig, de knop moet nog om net als met roken dus. Iets wat wel zou werken is dat de brandstofprijzen omhoog gaan, dan gaan mensen er over nadenken.

12. Werkt u in het transitieproces samen met anderen? Zo ja, met wie en op welke manier? (Doet u dit vrijblijvend, bijv. af en toe overleg met andere partijen, of geëngageerd, bijv. werkt u gezamenlijk aan de ontwikkeling van projecten?)

Met de duurzame dorpen en de vereniging Gelderse energie coöperaties, maar ook met AGEM. Als mensen bezig zijn met het oprichten van een energie coöperatie, proberen wij ze aan AGEM te linken. De Vereniging DKK is een soort connector, die de juiste partijen bij elkaar brengt, en dorpsorganisaties kunnen de vereniging gebruiken als smeermiddel om in contact te komen met bepaalde partijen bijvoorbeeld.

13. Hoe communiceert u met de andere partijen in het transitieproces en hoe vaak?

Soms overleg, maar ook via bijeenkomsten zoals de avond in het Cultuurhuus in Lintelo, wat overigens een zeer geslaagde avond was. Tevens organiseren wij op de ledenvergaderingen vaak een presentatie waardoor mensen weer opnieuw enthousiast gemaakt worden en dit voort zeggen.

14. Hoe communiceert u richting de buitenwereld in het transitieproces en hoe vaak?

Door middel van de nieuwsbrief en af toe een persbericht. Maar de vereniging DKK heeft ook een Facebook-pagina.

15. Hoe wordt u op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in de energie transitie in de Achterhoek? Vindt u dit voldoende, of kan dit beter en/of anders?

De vereniging houdt haar zelf op de hoogte via de media met name en er wordt op bijeenkomsten informatie opgedaan over wat er allemaal gebeurt. Dit is volgens de geïnterviewde voldoende.

Andere partners met een belangrijke rol in de energie transitie

16. Wie zijn volgens u de belangrijkste spelers in de organisatie van de energie transitie in de Achterhoek?

Dat zijn de gemeenten, bedrijven en zeker ook de dorpsbelangenorganisaties die als koploper kunnen fungeren voor de burgers.

17. Wat is volgens u de rol welke de overheid moet aannemen in de organisatie van de regionale energie transitie?

Ruimtelijke ordening en het mogelijk maken/faciliteren, het moet laagdrempeliger worden voor mensen om een project te organiseren en van de grond te krijgen. Maar ook eerdergenoemde lening bijvoorbeeld invoeren. Alles om het makkelijker te maken en te faciliteren.

18. Wat is volgens u de rol van bedrijven en ondernemers in de organisatie van de regionale energie transitie?

Bedrijven dienen zelf zo energieneutraal mogelijk bezig te zijn, maar zouden bijvoorbeeld ook mee moeten investeren in grote windmolens.

19. Wat is volgens u de rol van overige organisaties in de regionale energie transitie?

De provincie gedraagt zich zoals eerdergenoemd een beetje dubbel. Ze stimuleren wel, maar verlagen tegelijkertijd een subsidie.

Eindvragen:

20. Wat zou samengevat volgens u moeten gebeuren om in 2030 energie neutraal te zijn in de Achterhoek?

In ieder geval moet de drempel zo laag mogelijk worden om activiteiten te ondernemen en projecten van de grond te krijgen, het liefst geen drempel! Er moet veel duidelijker over de urgentie gecommuniceerd worden. In 2035 wil NL van het gas af, maar bijna niemand weet dat. Dit is raar dat je zoiets zegt, maar het niet breed communiceert. Dat is idioot. Over dit soort dingen moet echt breed gecommuniceerd worden om urgentie te kweken.

21. Wat heeft u/uw organisatie nodig om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van energieneutraliteit in 2030?

De vereniging DKK heeft nu bijvoorbeeld wat extra uren gekregen van de landelijke vereniging, dit heb je nodig om extra activiteiten te kunnen ondernemen. Maar ook moet het urgentieniveau binnen de vereniging natuurlijk hoog zijn.

22. Heeft u naar aanleiding van dit interview nog op- of aanmerkingen welke van waarde kunnen zijn voor het onderzoek?

-

Inleidende vragen:

1. *Wat vindt u tot nu toe van het proces en het resultaat van de energie transitie in de Achterhoek?*

Er komt wat op gang maar het gaat langzaam, maar dat is normaal als je in dit soort processen stapt dat je vaak sneller wil dan de praktijk mogelijk maakt. Het heeft lang geduurd voordat het beleid ook echt om was volgens de geïnterviewde, het moet natuurlijk ook in de hoofden en harten van de bevolking gaan zitten en dat kost tijd.

Binnen de eigen gemeente is Zon Delen Berkelland een belangrijk succes, maar ook in de omgeving zoals Beltrum en Eibergen waar initiatiefgroepen ontstaan. Er komen lijntjes tussen de energie coöperaties. Wind in Azewijn, Solarpark Hengelo zijn goeie voorbeelden van resultaten waar je naar kunt verwijzen.

2. *Wat zijn volgens u de factoren of aspecten die het meest bepalend zijn voor het proces en de resultaten van de energie transitie tot nu toe?*

Dat overheden rekening houden met het maken van beleid, maar bijvoorbeeld ook het vrijstellen van daken en velden voor duurzame energie opwekking. Het landelijke thema staat steeds nadrukkelijker en duidelijker op de agenda waardoor de mensen ook actiever met dit thema aan de slag zullen gaan. Dit bewustzijn is belangrijk, met name ook binnen dorpsorganisaties.

Rol van de geïnterviewde (organisatie) in de energie transitie in de Achterhoek:

3. *Wat is uw rol/de rol van uw organisatie, in de regionale energie transitie?*

Het idee was in eerste instantie om een vereniging op te zetten voor mensen die geïnteresseerd waren om samen projecten, gerelateerd aan duurzaamheid en energie, te doen. Eerste groep bleek geen goede combinatie wat heeft geleid tot een groep die zich afscheid van de rest, de 'fanatiekere'. De vraag was, richten wij ons op ledenwerving, of gaan wij ons richting op het meekrijgen van mensen door enthousiast te maken en voorbeelden geven zonder dat zij lid worden.

De geïnterviewde denkt dat het in de Achterhoek anders loopt dan in andere delen van Nederland. Wij hebben eerst gekeken naar Lochem Energie, die verkochten eigen energie in die tijd. Maar hier hebben we de AGEM, en daar wilden wij de concurrentie niet mee aangaan, dus werden wij geen energieleverancier.

In het algemeen ziet de geïnterviewde de rol van energie coöperaties liggen bij het aanjagen van lokale mensen en service verlenen.

4. *Welke activiteiten onderneemt u, horende bij uw rol, in het kader van de energie transitie? (Bijv. deelnemen aan bijeenkomsten/overleg of investeren in duurzame energie of energie efficiëntie/besparing)*

Zon Delen, een postcoderoosproject, is het meest concrete project dat wij hebben gedaan. Maar wij hebben ook gekeken om wijkgericht wat aan isolatie en besparing te doen. In Beltrum hebben wij wat partijen bij elkaar gebracht, wat nu zal leiden tot een concreet postcoderoos project. Incidenteel beantwoorden wij vragen van bewoners, zoals een groep mensen (buren) die zonnepanelen wilden leggen die hebben wij geholpen en aanbevolen een heel lokale installateur te kiezen. Er is op het moment ook contact met Gelselaar (monument beschermd dorpsgezicht), waar men een postcoderoosproject zou willen aangezien zij niet overal zonnepanelen mogen leggen. In Eibergen zijn twee daken beschikbaar en ook daar is contact mee met die startkern waar o.a. Peter van Heek in zit. De bedoeling daar is om een deel van de inkomsten te stoppen in het dorpsfonds en hiermee wat te doen aan de sociale cohesie en leefbaarheid om zo meer mensen mee te krijgen.

5. *Wat is uw ambitie in de energie transitie en waaraan ontleent u deze ambitie?*

Wij ondersteunen het doel om Berkelland, net als de rest van de Achterhoek, energieneutraal te hebben in 2030. En wij willen daar een aanjaagrol in hebben binnen deze gemeente.

6. *Hoe dragen uw activiteiten ertoe bij de ambitie te realiseren?*

Voor wat betreft een aantal initiatieven die concreet in een project eindigen draagt dit natuurlijk bij aan die ambitie.

7. *Zijn er consequenties voor uw organisatie wanneer een ambitie al dan wel of niet behaald wordt? Zo ja, welke?*

Mocht de ambitie niet behaald worden, zal je jezelf moeten opheffen of beleid gaan aanpassen.

8. *Beschikt u zelf over de middelen (capaciteit, geld etc.) om activiteiten in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren? Zo niet, waar haalt u de middelen vandaan?*

Wij zijn wat beperkt in middelen, aangezien wij geen leden hebben en dus geen ledeninbreng. Wij zijn afhankelijk van giften. Het begon ooit met een startsubsidie van de Rabobank €6.000, -. Toen de coöperatie begon vroeg men om startsubsidie bij de gemeente, maar zij werden niet erkend als burgerinitiatief en dat werd dus afgewezen. Nu is er in het nieuwe energiebeleid wel een aanjaagsubsidie beschikbaar, wat voor ons interessant kan zijn.

9. Hoe moeilijk is het om aan deze middelen te komen om de activiteiten uit te kunnen voeren?

Bij de gemeente dus wel in het begin, wij voldeden simpelweg niet aan de voorwaarden leefbaarheid en sociale cohesie, welke golden voor een burgerinitiatief. Op dat moment zat er bij de Rabobank een directeur met passie voor duurzaamheid, die toen binnen de Rabobank heeft geregeld dat er wat geld beschikbaar kwam. In het algemeen is het moeilijk voor de energie coöperatie om middelen te verkrijgen, het is altijd zoeken.

10. Als u meer middelen tot uw beschikking had, zou u dan meer activiteiten gaan ondernemen in het kader van de energie transitie in de Achterhoek?

De geïnterviewde denkt van wel, je kunt dan ook beter met deskundigheid en publiciteit gericht aan de slag kunt.

11. Wat is uw mening over de inzet van middelen, in het kader van de energietransitie in de Achterhoek, door andere belangrijke spelers?

Van de gemeente is het nu eindelijk duidelijk dat ze om zijn, en dat er een politiek programma is waar geld voor vrij gemaakt gaat worden. Hetzelfde geldt voor de provincie Gelderland. Het bedrijfsleven in het algemeen loopt achter denkt de geïnterviewde. In Ruurlo loopt nu een pilot op een industriegebied om ondernemers mee te krijgen door een scan aan te bieden en dat wordt voor 1/3 door de gemeente betaald. Remco Janssen is daar adviseur van bedrijven, hij doet die scans voor een deel.

Er gebeurt dus wel wat, maar het is nogal trekken.

12. Werkt u in het transitieproces samen met anderen? Zo ja, met wie en op welke manier? (Doet u dit vrijblijvend, bijv. af en toe overleg met andere partijen, of gecommitteerd, bijv. werkt u gezamenlijk aan de ontwikkeling van projecten?)

Wij werken in ieder geval met ADV en AGEM, maar ook met de gemeente en daarnaast met organisaties die op de een of andere manier in het spel een rol willen spelen. Dit kunnen dorpsorganisaties zijn, Gelselaar en Beltrum bijv., maar ook bedrijven die bijvoorbeeld een stuk dak ter beschikking stellen.

13. Hoe communiceert u met de andere partijen in het transitieproces en hoe vaak?

Telefonisch, per mail, of mondeling overleg, dit is afhankelijk van desbetreffende project. Met ambtenaren is bijvoorbeeld veel telefonisch- en mail contact wanneer nodig.

14. Hoe communiceert u richting de buitenwereld in het transitieproces en hoe vaak?

Dit gebeurt vooral via de pers, of andere media, maar ook met huis-aan-huis flyers die verspreid worden. Dit is opnieuw afhankelijk van het project hoe vaak dit gebeurt.

15. Hoe wordt u op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in de energie transitie in de Achterhoek? Vindt u dit voldoende, of kan dit beter en/of anders?

In ieder geval door AGEM en ADV. Tevens krijgen wij informatie via Achterhoek 2020.

Wat de geïnterviewde zou willen is dat er toch wel wat permanentier overleg komt van groepen mensen die actief zijn in de Achterhoek binnen de energie transitie. Het lijkt hem goed dat er een soort platform komt, waarmee bijvoorbeeld 1 keer per kwartaal bij elkaar gekomen worden en ervaringen en projecten delen en informatie waarvan eenieder kan leren. Maar hierbij kan ook gekeken worden naar de toekomstige organisatie van de energie transitie in de Achterhoek, bijvoorbeeld de toekomstige rollen van AGEM en ADV.

Andere partners met een belangrijke rol in de energie transitie

16. Wie zijn volgens u de belangrijkste spelers in de organisatie van de energie transitie in de Achterhoek?

De geïnterviewde denkt dat de AGEM belangrijk is, wat tot nu toe nog steeds samenhangt met wat gemeenten willen. Berkelland is redelijk om, maar de vraag is hoe breed het draagvlak voor de energie transitie bij andere gemeenten ligt. Gemeenten moeten hun eigen interne beleid maar vaststellen, maar AGEM zou hier minder afhankelijk van moeten zijn, wat voor de langere duur beter zou zijn.

Er zijn veel andere belangen, bijvoorbeeld de landbouw, bedrijven en burgers, dat zijn 3 belanghebbende partijen die dus tevens een belangrijke rol spelen.

17. Wat is volgens u de rol welke de overheid moet aannemen in de organisatie van de regionale energie transitie?

Er zal beleid gemaakt moeten worden waarbij financieel geïnjecteerd moet worden, maar wel gericht om processen opgang te krijgen, bijvoorbeeld door revolverende fondsen. De gemeenten moeten groene energie gebruiken, besparen en waar het kan produceren, zet die middelen in en laat het zien.

18. Wat is volgens u de rol van bedrijven en ondernemers in de organisatie van de regionale energie transitie?

Als het gaat om bedrijven, zij zijn vaak gewoon bezig met de dagelijkse praktijk, het overleven. Maar het gaat ook om een stukje mentaliteit, daarbij denkt de geïnterviewde dat het belangrijk is dat het duidelijk wordt voor bedrijven wat nou de voordelen zijn, dat de boodschap dus op een positieve manier gebracht wordt.

19. Wat is volgens u de rol van overige organisaties in de regionale energie transitie?

Voor AGEM, behalve dat zij energieleverancier is, is het ook van belang dat vooral de projectontwikkeling en de keuzes van het beleid steeds meer verbonden worden met waar burgers en bedrijven en agrarische sector zelf ook mee bezig zijn. Deze partijen zouden ook nauwer bij de organisaties en het beleid betrokken moeten worden.

Voor energie coöperaties kan AGEM bijvoorbeeld kennis inbrengen en professionele service verlenen.

Wat zou AGEM op dit moment voor Berkelland Energie kunnen bijdragen zodat zij groter kunnen worden?

De geïnterviewde heeft het daar met AGEM over gehad. Dit kwam helaas niet verder dan dat er een deel maatschappelijke bijdrage naar de coöperatie kan wanneer mensen klant worden van AGEM. Dit zou wellicht kunnen werken om meer klanten aan te trekken bij AGEM via energie coöperaties op lokaal niveau.

Eindvragen:

20. Wat zou samengevat volgens u moeten gebeuren om in 2030 energie neutraal te zijn in de Achterhoek?

Zoveel mogelijk projecten van de grond brengen en daar is nogal wat voor nodig. Dit via bewustwording, activering en ondersteuning van inwoners en bedrijven die wat willen.

21. Wat heeft u/uw organisatie nodig om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van energieneutraliteit in 2030?

Kennis en geld. Dat is van belang, maar ook de inzet van vrijwilligers, er zijn mensen nodig die zich hiervoor willen inzetten.

22. Heeft u naar aanleiding van dit interview nog op- of aanmerkingen welke van waarde kunnen zijn voor het onderzoek?

-

Inleidende vragen:

- 1. Wat vindt u tot nu toe van het proces en het resultaat van de energie transitie in de Achterhoek?*

De geïnterviewde is vanaf het begin betrokken bij het Gelders Energieakkoord, leuk proces en leuk om mee bezig te zijn. Vervolgens was dit in een keer 'plof', ze hoort er niks meer van.

De geïnterviewde heeft getracht met de drie Gelderse Waterschappen gezamenlijk af te stemmen dat er bijvoorbeeld 1 iemand meeloopt over wat mogelijkheden met warmte zijn en dat deze het doorverteld aan de anderen.

Maar de geïnterviewde merkt dat dingen doodbloeden. Het Waterschap is een doener, als er een project is dan doen ze mee. Je komt altijd dezelfde mensen tegen die hier mee bezig zijn. De geïnterviewde vraagt zich af, gebeurt er nou wel iets? En dat is jammer, dat neemt het geloof weg.

De Waterschappen hebben allemaal gezegd dat het bespreekbaar is om derden op hun terreinen dingen te laten ondernemen gerelateerd aan de energie transitie.

- 2. Wat zijn volgens u de factoren of aspecten die het meest bepalend zijn voor het proces en de resultaten van de energie transitie tot nu toe?*

Belangrijkste in het GEA is dat er veel bedrijven bij zitten en veel verschillende schijven, hier ben je dus heel druk mee in de communicatie en er komen nog geen concrete acties uit. Zolang er niks concreets is haakt het Waterschap af.

Rol van de geïnterviewde (organisatie) in de energie transitie in de Achterhoek:

- 3. Wat is uw rol/de rol van uw organisatie, in de regionale energie transitie?*

Verantwoordelijkheid nemen voor het eigen energiegebruik. Er is een Green Deal tussen de Waterschappen en de overheid. Daarin worden middelen benoemd hoe het Waterschap de doelen kan bereiken die tevens in deze deal genoemd zijn.

Het Waterschap ziet ook de regionale doelstelling 2030 energieneutraal. Er is het besef dat het Waterschap samen met de regio hierin kan samenwerken, maar dit gebeurt volgens de geïnterviewde nog te weinig, er wordt te weinig contact gezocht. Maar hier liggen wel kansen, wellicht om gronden van het Waterschap aan te bieden aan derden.

4. *Welke activiteiten onderneemt u, horende bij uw rol, in het kader van de energie transitie? (Bijv. deelnemen aan bijeenkomsten/overleg of investeren in duurzame energie of energie efficiëntie/besparing)*

Op zuiveringsgebied neemt het Waterschap, waar het kan, energiezuinige maatregelen. Het Waterschap gaat een onderzoek doen naar hoe zuinig de zuiveringsinstallaties zijn. Tevens al eerder genoemde activiteiten en het sluiten van een Green deal.

5. *Wat is uw ambitie in de energie transitie en waaraan ontleent u deze ambitie?*

In de Green Deal staat: "Alle waterschappen streven erna in 2025 energieneutraal te zijn". Dit is dus nog geen harde doelstelling, maar een streven. Echter zijn er wel harde doelstellingen zoals 30% energiezuiniger in 2020.

6. *Hoe dragen uw activiteiten ertoe bij de ambitie te realiseren?*

-

7. *Zijn er consequenties voor uw organisatie wanneer een ambitie al dan wel of niet behaald wordt? Zo ja, welke?*

Nee. Dat wordt de geïnterviewde ook vaak bestuurlijk gevraagd. Het klimaatakkoord is een branche brede afspraak. Dus Waterschappen hebben elkaars vangnet. Als Vallei en Veluwe of een andere Waterschap heel erg goed zijn best doen, zou het WRIJ kunnen schutten en worden er nog steeds landelijke doelen behaald. Maar het zou natuurlijk bestuurlijk wel prettig kunnen zijn

Echter voor de Green Deal, zijn zogenaamde energie-efficiency plan, daar zit een duidelijke consequentie aan. Als er geen duidelijke goedgekeurd EEP is dan kunnen zij voor alle energiemaatregelen die zij op de installaties nemen afzonderlijke milieukeuringen krijgen. Dat is een consequentie in de administratieve en handhavende sfeer.

8. *Beschikt u zelf over de middelen (capaciteit, geld etc.) om activiteiten in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren? Zo niet, waar haalt u de middelen vandaan?*

Ja, zij hebben een lastenheffing. Het bestuur kan vervolgens besluiten wat ermee gebeurt.

9. *Hoe moeilijk is het om aan deze middelen te komen om de activiteiten uit te kunnen voeren?*

Het is een investeringsgebeurtenis, daar besluit het bestuur afzonderlijk op. Er is niet een bepaald budget voor energie.

10. Als u meer middelen tot uw beschikking had, zou u dan meer activiteiten gaan ondernemen in het kader van de energie transitie in de Achterhoek?

Tot nu toe is er dus niet echt een apart budget voor energie. Het Waterschap doet al jarenlang aan de opwekking van biogas bijvoorbeeld, maar dit wordt niet apart gebudgetteerd. Echter kan de geïnterviewde zich voorstellen dat dat in toekomst veranderd doordat energie transitie maar ook met name de circulaire economie een steeds belangrijker onderwerp worden.

11. Wat is uw mening over de inzet van middelen, in het kader van de energietransitie in de Achterhoek, door andere belangrijke spelers?

Daar heeft de geïnterviewde weinig beeld van, behalve dat er bijvoorbeeld SDE-subsidie beschikbaar is. In zijn algemeenheid lastig te zeggen.

12. Werkt u in het transitieproces samen met anderen? Zo ja, met wie en op welke manier? (Doet u dit vrijblijvend, bijv. af en toe overleg met andere partijen, of gecommiteerd, bijv. werkt u gezamenlijk aan de ontwikkeling van projecten?)

“De directe samenwerking met gemeenten kan stukken beter.” Het Waterschap heeft een onderzoek naar kansrijke plekken voor Windenergie gedaan. Er zijn weleens coöperaties die hebben aangeklopt met de vraag of er ergens een plek is waar zij iets kunnen doen.

13. Hoe communiceert u met de andere partijen in het transitieproces en hoe vaak?

Er wordt bestuurlijk contact gezocht met een gemeente en vervolgens ambtelijk contact gezocht met lokale bewoners.

Er is de Tafel van Groenlo, daar ontvangt de geïnterviewde weleens de nieuwsbrief van. Maar ook daar wordt veel gepraat, maar er komt weinig concreets uit.

14. Hoe communiceert u richting de buitenwereld in het transitieproces en hoe vaak?

Weinig. Het Waterschap heeft vooral primaire taken waarover gecommuniceerd wordt. In het kader van energie wordt wel naar buiten toe gecommuniceerd over de aanleiding, waarom doen zij dat, en dan met name over windenergie. Hierin benoemen zij dat zij als geen ander de gevolgen/effecten bemerkt van die CO₂-verandering.

15. Hoe wordt u op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in de energie transitie in de Achterhoek? Vindt u dit voldoende, of kan dit beter en/of anders?

Het Gelders Energieakkoord biedt een onlinemogelijkheid. Maar met name via het netwerk van contacten in de Achterhoek wordt informatie opgedaan.

Het zou wellicht beter zijn dat het Waterschap actiever wordt betrokken in regionale overleggen. Er is niet echt een plek waar je op de hoogte wordt gehouden.

De geïnterviewde mist wat focus in de Achterhoek. De Tafel van Groenlo is een leuk initiatief maar blijft vaak te vaag en komen ook geen concrete dingen uit.

Andere partners met een belangrijke rol in de energie transitie

16. Wie zijn volgens u de belangrijkste spelers in de organisatie van de energie transitie in de Achterhoek?

Die 8 gemeenten die de AGEM hebben opgericht, samen, hebben een belangrijke rol.

AGEM is in de geïnterviewde zijn beeld een club die kansen ziet maar wel nodig heeft dat de gemeente ze voed met de wensen.

De geïnterviewde heeft nog geen duidelijk beeld van de AGEM. Zij had het idee dat AGEM er is om bevolkings-initiatieven een kans te ontwaren en daarbij partijen te zoeken. Het Waterschap heeft al eens met AGEM gesproken en laten zien wat zij voor gronden en assets hebben maar nooit meer wat van gehoord.

17. Wat is volgens u de rol welke de overheid moet aannemen in de organisatie van de regionale energie transitie?

De gemeenten hebben een aanjagende rol. We moeten veel meer een actief faciliterende rol aannemen. We kunnen afwachten, van komt u maar, maar ook duidelijk maken van de mogelijkheden waar u gebruik van kunt maken.

Het Waterschap heeft bijvoorbeeld ook uitgezocht welke stuwen geschikt zijn voor energie opwek en roepen nu partijen op welke interesse hebben om daar een project te ontwikkelen. Zij hebben daarbij een jaar de tijd als zij voldoende vertrouwen hebben om daar iets te ontwikkelen. Die rol wil het Waterschap steeds meer aannemen, en de volgende stap is echt om de gronden die geschikt zijn voor Zon en niet worden gebruikt door WRIJ, beschikbaar te stellen.

Als overheden zouden we meer de kop bij elkaar moeten steken, met name als het om dit soort plekken gaat. Er is namelijk de gezamenlijke opgaven en hoe gaan we dat nou samendoen? Zo zou de gemeente ook meer naar buiten toe kunnen communiceren en de bevolking mee krijgen.

18. Wat is volgens u de rol van bedrijven en ondernemers in de organisatie van de regionale energie transitie?

De geïnterviewde kijkt om zich heen en ziet heel veel platte daken die geschikt zijn voor zonnepanelen bijvoorbeeld, maar daar gebeurt niks. We hebben natuurlijk de crisis gehad. Het zal steeds meer voorkomen dat bedrijven duurzaamheid in hun visie opnemen. Ze moeten vooral elkaar opzoeken en niet als concurrenten blijven zien als het gaat om energie transitie.

19. Wat is volgens u de rol van overige organisaties in de regionale energie transitie?

-

Eindvragen:

20. Wat zou samengevat volgens u moeten gebeuren om in 2030 energie neutraal te zijn in de Achterhoek?

De koppen moeten bij elkaar, eerst bestuurlijk afspreken om samen te gaan werken en zet dan de ambtenaren bij elkaar. Op doelniveau zul je op hetzelfde punt zitten, je zult elkaar meer moeten helpen en samenwerken om stappen te zetten.

21. Wat heeft u/uw organisatie nodig om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van energieneutraliteit in 2030?

Misschien is het toch mooi dat er vanuit de AGEM iets georganiseerd kan worden samen met gemeentes en waterschap, om actie te ondernemen als kleinere overheden bij elkaar. Vooral kleinhouden op regio-niveau. Wat je daarbij nodig hebt is dat je successen behaalt.

22. Heeft u naar aanleiding van dit interview nog op- of aanmerkingen welke van waarde kunnen zijn voor het onderzoek?

-

Inleidende vragen:

1. *Wat vindt u tot nu toe van het proces en het resultaat van de energie transitie in de Achterhoek?*

De geïnterviewde splitst deze vraag in de corporatie sector en de particuliere markt.

De corporatiesector heeft het absoluut omarmt en deze corporatie heeft ook extra geld, 3 miljoen per jaar, boven op de begroting om de woningvoorraad allemaal minimaal label B als energielabel te geven. De drijfveer is toch wel betaalbaarheid voor de klanten, dus niet dat het beter is voor het milieu, alhoewel dit natuurlijk ook wel belangrijk wordt gevonden. Op de dag van de duurzaamheid gaan zij binnen de woningcorporatie iets ludieks doen, zij zijn er dus wel degelijk mee bezig en willen de werknemers daar ook in meenemen.

Als de geïnterviewde bij hem in de straat kijkt ziet hij huizen uit 2004 met een mager A-label. Hij zelf was de eerste met zonnepanelen in de straat. Hoe kan dat nou, dat er zo weinig mensen mee doen?

Over het algemeen loopt het achter, zou veel meer power achter moeten zitten. Dragen de gemeentes het wel goed uit? Ze zijn er wel mee bezig, maar je merkt er zo weinig van en het zit zo ambtelijk in elkaar.

2. *Wat zijn volgens u de factoren of aspecten die het meest bepalend zijn voor het proces en de resultaten van de energie transitie tot nu toe?*

Het is een persoonlijke mening, maar de AGEM is een te veel politiek overschaduwd bedrijf. Het is 'niet fris genoeg', dat is niet vervelend bedoeld, maar het is van de gemeentes ik kan het niet anders zeggen. De mensen van Qurrent of Greenchoice die hebben iets over zich heen van, goh daar wil ik wel bij horen.

Die circulaire economie moet veel belangrijker worden. Achterhoekers zijn enorm trots op hun gebied, maar ze vertellen het nooit. Sprankelend frisse dynamische doe maar gewoon uitstraling. Zouden best meer trots mogen zijn. Laat dus vooral je resultaten zien.

Rol van de geïnterviewde (organisatie) in de energie transitie in de Achterhoek:

3. *Wat is uw rol/de rol van uw organisatie, in de regionale energie transitie?*

Ervoor zorgen dat het woningbezit (kwart van totaal in Achterhoek) van de woningcorporaties goed in orde is, op basis van de regionale doelstelling.

4. *Welke activiteiten onderneemt u, horende bij uw rol, in het kader van de energie transitie? (Bijv. deelnemen aan bijeenkomsten/overleg of investeren in duurzame energie of energie efficiëntie/besparing)*

De woningvoorraad wordt goed geïsoleerd. Bieden klanten zonnepanelen aan tegen 20€ per maand extra bovenop de huur. Tevens wordt er onderzocht hoe woningcorporaties gas-loze woningen kunnen bouwen. Op de dag van de duurzaamheid wordt iets ludieks georganiseerd. Intern is er dus duurzaamheidsbeleid.

5. *Wat is uw ambitie in de energie transitie en waaraan ontleent u deze ambitie?*

In 2020 het hele woningbezit op energielabel B. Onderzoek naar gas-loos bouwen voortzetten.

6. *Hoe dragen uw activiteiten ertoe bij de ambitie te realiseren?*

Spreekt in principe voor zich.

7. *Zijn er consequenties voor uw organisatie wanneer een ambitie al dan wel of niet behaald wordt? Zo ja, welke?*

Bijvoorbeeld, mocht het salderen ophouden bij zonnepanelen dan gaan klanten het niet meer doen. Maatregelen van buitenaf kunnen dus consequenties met zich meebrengen. De woningcorporatie zal gewoon blijven investeren zolang er geen maatregelen van derden (overheid) komen die negatief uitpakken.

Als 2020 niet gehaald wordt, wordt er wel iemand op de afdeling boos. Maar de middelen zijn er en de wil is er, dus dat komt goed!

8. *Beschikt u zelf over de middelen (capaciteit, geld etc.) om activiteiten in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren? Zo niet, waar haalt u de middelen vandaan?*

Zie hierboven, de middelen zijn er.

9. *Hoe moeilijk is het om aan deze middelen te komen om de activiteiten uit te kunnen voeren?*

Zie vraag 7 en 8.

10. *Als u meer middelen tot uw beschikking had, zou u dan meer activiteiten gaan ondernemen in het kader van de energie transitie in de Achterhoek?*

Nee dit is niet middelen afhankelijk. De drijfveer blijft de woonlasten, de betaalbaarheid voor de klant. Dus bij meer beschikbare middelen wordt hier ten eerste meer op ingezet.

11. Wat is uw mening over de inzet van middelen, in het kader van de energietransitie in de Achterhoek, door andere belangrijke spelers?

De gemeentes zouden er wel iets meer aan kunnen doen, alhoewel de geïnterviewde natuurlijk niet in die portemonnee kan kijken. Maar het mag sowieso wel wat consequenter, zie bijvoorbeeld ook landelijk, dan draait een regeling goed en zou je zeggen doe er geld bij, maar dan wordt ineens de kraan dicht gedraaid. Dus figuurlijk zou de 'duurzaamheid van overheidsregelingen' moeten toenemen.

12. Werkt u in het transitieproces samen met anderen? Zo ja, met wie en op welke manier? (Doet u dit vrijblijvend, bijv. af en toe overleg met andere partijen, of gecommiteerd, bijv. werkt u gezamenlijk aan de ontwikkeling van projecten?)

Nee. Maar de geïnterviewde ziet een kans om wellicht samen met de AGEM iets kunnen organiseren. Wellicht kunnen woningcorporaties de circulaire gedachte achter AGEM bij hun klanten voorleggen, dus niet direct een energieleverancier aanwijzen en wel de vrije keuze laten, maar toch een stukje promotie voor de Achterhoek.

13. Hoe communiceert u met de andere partijen in het transitieproces en hoe vaak?

-

14. Hoe communiceert u richting de buitenwereld in het transitieproces en hoe vaak?

Folders, internet, Twitter, maar ook op locatie. Er hangt een tv in het gebouw met de opbrengst van de zonnepanelen.

15. Hoe wordt u op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in de energie transitie in de Achterhoek? Vindt u dit voldoende, of kan dit beter en/of anders?

De corporatie volgt de partijen uit hun netwerk, maar dat is veel en onoverzichtelijk. De corporatie heeft 'subvention' die alle energieregelingen en subsidies in de gaten houdt. Dit is voldoende, maar iets gecombineerder zou mooi zijn.

Andere partners met een belangrijke rol in de energie transitie

16. Wie zijn volgens u de belangrijkste spelers in de organisatie van de energie transitie in de Achterhoek?

Gemeentes, AGEM, bedrijfsleven en woningcorporaties die vier. Daar moet het voorbeeld vanuit gaan.

17. Wat is volgens u de rol welke de overheid moet aannemen in de organisatie van de regionale energie transitie?

Consequentheid in haar beleid, dus echt ook weer meer stimuleren maar vooral consequent. Als dit niet gebeurt is dat echt een doodsteek voor innovatie en investeringen.

18. Wat is volgens u de rol van bedrijven en ondernemers in de organisatie van de regionale energie transitie?

De ambitie op dit gebied wat duidelijker kanaliseren en zichtbaar maken. De geïnterviewde heeft geen flauw idee wat er op dit moment gebeurt binnen bedrijven.

19. Wat is volgens u de rol van overige organisaties in de regionale energie transitie?

-

Eindvragen:

20. Wat zou samengevat volgens u moeten gebeuren om in 2030 energie neutraal te zijn in de Achterhoek?

Sowieso veel meer intensieve niet bureaucratische samenwerking. De geïnterviewde vroeg of hij het heel hard mocht zeggen: “misschien moeten al die grijze bestuurders, waar ik ook toe behoor, eens aan de kant, en nieuwe mensen de ruimte geven”. Er wordt heel veel gepraat, maar er komt weinig uit voort.

21. Wat heeft u/uw organisatie nodig om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van energieneutraliteit in 2030?

Blijvende beschikking over de middelen, dus niet eens extra middelen maar dat een ander ze maar niet afpakt, en een enthousiaste ondersteuning vanuit de overheid. Dan heeft de geïnterviewde het niet zozeer over geld, maar meer consequentheid van beleid, enthousiasme, laten we het samen met de gemeente doen. Vanuit hunzelf doen de corporaties het wel, maar als de stroom met hun mee zou gaan dat zou fijner zijn.

22. Heeft u naar aanleiding van dit interview nog op- of aanmerkingen welke van waarde kunnen zijn voor het onderzoek?

De geïnterviewde vond het leuk en interessant, krijgt vervolg.

Inleidende vragen:

1. *Wat vindt u tot nu toe van het proces en het resultaat van de energie transitie in de Achterhoek?*

De geïnterviewde heeft ooit beleidsplannen en maatregelen op het gebied van energie transitie geschreven voor enkele gemeenten. Tijdens een baan bij de Provincie, ruim twintig jaar later, kwam de geïnterviewde deze zelfde stukken weer tegen, maar er was weinig tot niks mee gedaan, hoewel het wel goede beleidsmaatregelen worden gevonden. Dit is raar.

De geïnterviewde heeft tot begin dit jaar zo'n 8 jaar aan de energie transitie gewerkt binnen de provincie Gelderland en heeft dus de nodige ervaring op gebied van de ontwikkelingen de laatste jaren.

De geïnterviewde vindt het iets moois hebben dat alle gemeenten samen een AGEM hebben opgericht, dit is uniek. Het 'naoberschap' maakt dit ook wel kansrijk, er is iets opgebouwd waardoor de transitie ook wel versneld zou kunnen worden. Tevens heeft de geïnterviewde het idee dat er qua projecten ook wel het een en ander in de pijpleiding zit, er gebeurt dus wel wat.

2. *Wat zijn volgens u de factoren of aspecten die het meest bepalend zijn voor het proces en de resultaten van de energie transitie tot nu toe?*

Een AGEM helpt heel erg, zij werken ook open en werken samen met lokale initiatieven. De energietransitie slaagt niet goed in de ogen van de geïnterviewde doordat alle lagen overheden (landelijk, provinciaal en gemeentelijk) teveel gefocust zijn op het operationele gebeuren rondom de energietransitie, dus stimuleren van projecten en deze van de grond krijgen. Ze zouden meer op strategisch en tactisch niveau moeten doen, daarvoor is de samenwerking zoals in de Achterhoek heel belangrijk. Daarbij is het verbinden van lokale projecten heel belangrijk, dit kan AGEM faciliteren.

Uiteindelijk moeten de bedrijven en huishoudens het gaan doen in de energie transitie. Het is dus belangrijk dat AGEM en overheden deze twee spelers dus nauw betrekken en ook het gevoel geven dat AGEM van hen is en om hen te helpen.

Rol van de geïnterviewde (organisatie) in de energie transitie in de Achterhoek:

3. *Wat is uw rol/de rol van uw organisatie, in de regionale energie transitie?*

De provincie heeft de AGEM financieel ondersteund. Er is een investeringsfonds, waaruit investeringsprojecten kunnen worden gefinancierd. Er is subsidie voor lokale hernieuwbare energieprojecten. Er is een Community of Practice opgericht waar expertise en kennis worden gedeeld. Er zijn bepaalde instrumenten zoals zonatlas ontwikkelt.

De rol is dus het bij elkaar brengen van mensen/partijen en daarbij met name het delen van kennis.

4. *Welke activiteiten onderneemt u, horende bij uw rol, in het kader van de energie transitie? (Bijv. deelnemen aan bijeenkomsten/overleg of investeren in duurzame energie of energie efficiëntie/besparing)*

Bovengenoemde. Maar ook ruimtelijk beleid zoals windvisie, biomassa en regionale routekaarten welke ondersteund en ontwikkeld worden.

5. *Wat is uw ambitie in de energie transitie en waaraan ontleent u deze ambitie?*

De provincie wil energieneutraal zijn in 2050, wat ontleent wordt aan de landelijke doelstelling.

6. *Hoe dragen uw activiteiten ertoe bij de ambitie te realiseren?*

Belemmeringen wegnemen, financieel en ruimtelijk. Maar tevens het beschikbaar stellen van kennis en zorgen dat deze gedeeld kan worden.

7. *Zijn er consequenties voor uw organisatie wanneer een ambitie al dan wel of niet behaald wordt? Zo ja, welke?*

Nee eigenlijk niet. Alleen over windenergie zijn harde afspraken met de landelijke overheid gemaakt.

8. *Beschikt u zelf over de middelen (capaciteit, geld etc.) om activiteiten in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren? Zo niet, waar haalt u de middelen vandaan?*

Ja, de provincie heeft voor deze programma periode 20 miljoen per jaar te besteden.

9. *Hoe moeilijk is het om aan deze middelen te komen om de activiteiten uit te kunnen voeren?*

Het is binnen de provincie een onderwerp dat hoog op de agenda staat en het is dus relatief makkelijk middelen te verkrijgen.

10. *Als u meer middelen tot uw beschikking had, zou u dan meer activiteiten gaan ondernemen in het kader van de energie transitie in de Achterhoek?*

Dat is lastig te zeggen.

11. *Wat is uw mening over de inzet van middelen, in het kader van de energietransitie in de Achterhoek, door andere belangrijke spelers?*

Die inzet is beperkt, gezien de prioriteit en de ambities van Nederland als geheel zouden er veel meer middelen ingezet moeten worden.

12. Werkt u in het transitieproces samen met anderen? Zo ja, met wie en op welke manier? (Doet u dit vrijblijvend, bijv. af en toe overleg met andere partijen, of gecommiteerd, bijv. werkt u gezamenlijk aan de ontwikkeling van projecten?)

Met name met Alliander en de gemeenten natuurlijk, maar ook met allerlei andere partners bijvoorbeeld in het Gelders Energieakkoord. Het jammere is dat veel van deze partijen puur meedoen om geld te krijgen van de provincie.

De provincie echter kan met name een belangrijke rol spelen in het creëren van fysieke ruimte voor projecten, dus echt belemmeringen wegnemen. Maar ook soepelere vergunningverlening of uitgestelde leges. Partijen kijken allemaal naar elkaar, zouden veel meer naar zichzelf moeten kijken naar hun eigen rol.

13. Hoe communiceert u met de andere partijen in het transitieproces en hoe vaak?

Binnen het GEA zijn er tafels rondom bepaalde thema's en er is een digitaal platform waar informatie wordt uitgewisseld. Ook via de COP wordt veel gecommuniceerd. De communicatie loopt op het moment met name via het GEA.

14. Hoe communiceert u richting de buitenwereld in het transitieproces en hoe vaak?

Daar wordt weinig gecommuniceerd. Er is een website, maar geen actieve communicatie.

15. Hoe wordt u op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in de energie transitie in de Achterhoek? Vindt u dit voldoende, of kan dit beter en/of anders?

Dan moet je je inschrijven voor de nieuwsbrief van AGEM bijvoorbeeld. In de vorige programma periode was er regulier overleg met de gemeenten. Maar in deze programma periode met het GEA wordt naar een nieuwe vorm gezocht en zoals gezegd wordt hier dus nu met name gecommuniceerd. Op zich is dit een prima manier om de partijen hier samen te brengen.

Andere partners met een belangrijke rol in de energie transitie

16. Wie zijn volgens u de belangrijkste spelers in de organisatie van de energie transitie in de Achterhoek?

De lokale energie initiatieven met de AGEM als samenwerkingsorgaan. Alliander. De gemeenten die ruimte moeten gaan maken voor de energietransitie. Maar met name ook de bewoners en de bedrijven zelf. Die moeten de investeringen doen en zullen dus optimaal gefaciliteerd moeten worden.

17. Wat is volgens u de rol welke de overheid moet aannemen in de organisatie van de regionale energie transitie?

Toch met name het geven van ruimte en belemmeringen wegnemen.

18. Wat is volgens u de rol van bedrijven en ondernemers in de organisatie van de regionale energie transitie?

Bedrijven die op dit moment vooroplopen zouden een soort ambassadeursrol op zich moeten nemen richting andere bedrijven om hen mee te krijgen.

19. Wat is volgens u de rol van overige organisaties in de regionale energie transitie?

Er is al meer dan 20 jaar een wet waarbij bedrijven maatregelen moeten nemen op energiebesparing wanneer deze binnen 5 jaar terug verdient kunnen worden. Gemeenten kunnen hier dus op handhaven, maar dit wordt niet gedaan, raar.

De geïnterviewde zegt dat partijen het dichtst bij hun eigen rol moeten gaan zitten, overheden zorg dat je ruimte creëert en dus belemmeringen wegneemt. Maar laat ook zien dat je zelf ook je eigen verantwoordelijkheid neemt ('practice what you preach'). Je hebt hier een voorbeeldrol.

Eindvragen:

20. Wat zou samengevat volgens u moeten gebeuren om in 2030 energie neutraal te zijn in de Achterhoek?

De geïnterviewde denkt dat de rijksoverheid hier een belangrijke rol in speelt en veel meer een heldere visie moet neerleggen. Partijen moeten dus veel meer hun eigen rol pakken en overheden moeten het goede voorbeeld geven en wellicht ook koplopers extra in het zonnetje zetten. Hierbij is het belangrijk dat duurzaamheid integraal in elke organisatie geïmplementeerd wordt, dus ook de afdeling verkoop.

21. Wat heeft u/uw organisatie nodig om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van energieneutraliteit in 2030?

De provincie dient zelf zo goed mogelijk te laten zien dat zij zelf ook verantwoordelijkheid nemen. Ook integraal het thema doorvoeren in de bedrijfsvoering van de provincie.

22. Heeft u naar aanleiding van dit interview nog op- of aanmerkingen welke van waarde kunnen zijn voor het onderzoek?

Wat heel belangrijk is, is dat je op gebiedsniveau echt fundamenteel heel anders gaat samenwerken. Wat zijn kansen in dit gebied, welke partijen zitten daar en hoe gaan we er samen de schouders onderzetten. Je kunt de energietransitie benutten om waarde creatie op regionaal niveau te creëren, dat wil zeggen het geld binnen de regio houden en zo meer economische activiteit creëren.

Inleidende vragen:

1. *Wat vindt u tot nu toe van het proces en het resultaat van de energie transitie in de Achterhoek?*

Wat de geïnterviewde knap en goed vindt is dat er bestuurlijk veel draagvlak is gecreëerd en zowel bij ADV en AGEM een goed professioneel netwerk is gebouwd. Tevens zijn er binnen de Achterhoek een aantal concrete projecten van de grond gekomen. Er gebeurt wat. Toch is de sociaal maatschappelijke basis ondermaats in verhouding tot het bestuurlijke. 'Governance' vanuit de burgers ontbreekt, AGEM heeft grote afhankelijkheid van governance vanuit de overheid. Dit is een logische keuze, want er is veel overheidsgeld in gegaan.

2. *Wat zijn volgens u de factoren of aspecten die het meest bepalend zijn voor het proces en de resultaten van de energie transitie tot nu toe?*

De AGEM (en ADV) zegt dat zij onafhankelijk is van de overheid, maar in de werkelijkheid is dit niet waar. Zij worden geleid door de overheid, niet door het sociaal maatschappelijk middenveld.

De overheid is een slechte transitie begeleider, doordat zij deze problematiek zelf hebben veroorzaakt.

Je moet als overheid een maatschappelijk middenveld faciliteren die zo krachtig en eigenwijs is dat die de instituties gaat uitdagen en vanuit een breed maatschappelijk besef de democratisch geborgen instituties gaat veranderen. Dat had de geïnterviewde graag willen zien, de werkelijkheid uitdagen in plaats van de werkelijkheid bevestigen.

Rol van de geïnterviewde (organisatie) in de energie transitie in de Achterhoek:

3. *Wat is uw rol/de rol van uw organisatie, in de regionale energie transitie?*

Het motto van het GEA is, 'alleen ga je sneller, samen kom je verder!' Het GEA wil alle businesscases en verdienmodellen in synergie neerleggen. Deze zullen impact hebben op het energielandschap in de Achterhoek.

Een voorbeeld is, ADV adviseert particulieren op energiebesparing. Het GEA zegt, dit is prima moet je doen, maar adviseren om te werken naar het aanbieden van een pakket voor particulieren waarmee zij stapsgewijs naar een 0-op-de-meter woning toe gaan. Dit geld verdient zichzelf terug doordat er energie bespaard wordt.

4. *Welke activiteiten onderneemt u, horende bij uw rol, in het kader van de energie transitie? (Bijv. deelnemen aan bijeenkomsten/overleg of investeren in duurzame energie of energie efficiëntie/besparing)*

Binnen het GEA worden concrete businesscases en verdienmodellen benadrukt welke omgezet kunnen worden in concrete projecten. Op dit moment begeleidt het GEA bijvoorbeeld het project om een paar wijken van het gas af te halen, zo ook in de Achterhoek. Alle Achterhoekse gemeenten kunnen met wijken komen, zodat we ook echt kunnen beginnen met dit project.

5. *Wat is uw ambitie in de energie transitie en waaraan ontleent u deze ambitie?*

Het doel van het GEA sluit aan bij het landelijk beleid. Het proces invullen om naar het doel te komen is toch wel de ambitie van het GEA, d.m.v. concrete businesscases en verdienmodellen te realiseren. Deze zijn voorwaardelijk om het doel te bereiken. GEA sluit aan bij het landelijke en provinciale doel, 2050 energieneutraal.

6. *Hoe dragen uw activiteiten ertoe bij de ambitie te realiseren?*

Zoals zojuist vermeld, zie vraag 4 en 5.

7. *Zijn er consequenties voor uw organisatie wanneer een ambitie al dan wel of niet behaald wordt? Zo ja, welke?*

Er wordt heel strak gemonitord bij het GEA. De consequenties voor als wij niet naar het transitie pad komen zijn heel concreet naar de partners toe, wat zich vertaalt in de eigen governance per partner. Als wij de doelen niet halen, dan is dat een publieke afrekening. Wij hebben bijvoorbeeld alle gemeenten in kaart gebracht, ook de Achterhoekse. Wij gaan volgend jaar controleren in hoeverre de Achterhoekse gemeenten zich hebben gehouden aan hun belofte op het gebied van beleidshervormingen voor 2017. Mochten gemeenten dit niet hebben gedaan komt dit naar buiten, omdat de resultaten van de monitoring gewoon openbaar zullen zijn.

8. *Beschikt u zelf over de middelen (capaciteit, geld etc.) om activiteiten in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren? Zo niet, waar haalt u de middelen vandaan?*

In de ontwerpfase (3/4 jaar) hebben wij de middelen bij elkaar gekregen via de 'founding-fathers', Alliander, Klimaatverbond en de Gelderse Milieu Federatie. Hier hebben we in eerste instantie nog niet de provincie bij betrokken, wie betaald bepaald namelijk ook een beetje, dit was een bewuste keus.

In de fase daarna, richting het uitvoeringsplan, financieren provincie, Alliander en heel veel andere partners in mee. Een gemeente kon al deelnemen voor €1.000. Maar ook in natura (vrijwillige basis) dragen partijen als lokale energie coöperaties heel veel bij. De verdeling is in evenwicht, 1/3 overheid, 1/3 bedrijfsleven en 1/3 maatschappelijk middenveld.

9. Hoe moeilijk is het om aan deze middelen te komen om de activiteiten uit te kunnen voeren?

Nee dat was niet moeilijk. Kost wel tijd, maar wij hadden een breed netwerk dus dit was te doen.

10. Als u meer middelen tot uw beschikking had, zou u dan meer activiteiten gaan ondernemen in het kader van de energie transitie in de Achterhoek?

Het GEA had volgens de geïnterviewde niet sneller kunnen gaan dan dat het nu is gegaan, dat was het proces niet ten goede gekomen. Wij hadden niet meer middelen nodig tot nu toe.

11. Wat is uw mening over de inzet van middelen, in het kader van de energietransitie in de Achterhoek, door andere belangrijke spelers?

De gemeenten stoppen heel veel geld in AGEM en ADV en daar heeft de geïnterviewde kritiek op, zoals eerder beschreven. De valkuil is om het jezelf makkelijk te maken door je afhankelijkheid van het maatschappelijk middenveld klein te maken door vet te subsidiëren.

12. Werkt u in het transitieproces samen met anderen? Zo ja, met wie en op welke manier? (Doet u dit vrijblijvend, bijv. af en toe overleg met andere partijen, of gecommitteerd, bijv. werkt u gezamenlijk aan de ontwikkeling van projecten?)

Ja, zo'n 160 partijen hebben het GEA ondertekend. Het GEA heeft inmiddels een governance model. Er is een borgingscommissie waarin wij individuele leden uitnodigen, waar in totaal zo'n 40 partijen inzitten. De komende jaren zal daar wat in veranderen doordat er te veel individuele partijen komen. Deze commissie komt 3 a 4 keer per jaar bij elkaar en is eigenlijk de bestuurlijke top. Dan hebben wij twee onafhankelijke voorzitters, Niels Joosten (voorzitter) en Gijs Linthorst (vicevoorzitter). Tevens is er een stuurgroep van Waterschap, Provincie, VNO NCW, milieufederatie, klimaatverbond, Alliander en gemeenten. Deze groep doet eigenlijk de dagelijkse besturing. Het secretariaat is VNO NCW, Klimaatverbond, Alliander, Gelderse milieufederatie en Provincie.

Secretariaat is heel uitvoerend, stuurgroep is bestuurlijk in de 1^e schil en borgingscommissie in de 2^e schil.

Het GEA gaat eerst aan het werk en bouwt nu de structuur eromheen die daar bij past.

13. Hoe communiceert u met de andere partijen in het transitieproces en hoe vaak?

Zie hierboven

14. Hoe communiceert u richting de buitenwereld in het transitieproces en hoe vaak?

Dit doen wij eigenlijk gewoon veel te weinig, daar is te weinig tijd voor. Het GEA zoekt op het moment nog naar middelen/financiën om meer communicatie op te bouwen.

15. *Hoe wordt u op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in de energie transitie in de Achterhoek? Vindt u dit voldoende, of kan dit beter en/of anders?*

Zie vraag 7. Veel aandacht voor monitoring en de duiding daarvan.

Andere partners met een belangrijke rol in de energie transitie

16. *Wie zijn volgens u de belangrijkste spelers in de organisatie van de energie transitie in de Achterhoek?*

De geïnterviewde vond het goed dat AGEM met huurdersverenigingen en woningcorporaties contact heeft. Dit is namelijk een belangrijke speler. Tevens zou AGEM dit eigenlijk meer met wijkorganisaties/het sociale veld contact hebben, ook dit is een belangrijke speler. Lokale energie initiatieven zijn heel belangrijk.

Het contact tussen de AGEM en de gemeenten mag wel wat minder, terwijl beiden wel belangrijke spelers zijn.

Verschuif de contacten richting wijkorganisaties, dorpsraden en buurtverenigingen en wat minder naar gemeente.

17. *Wat is volgens u de rol welke de overheid moet aannemen in de organisatie van de regionale energie transitie?*

De overheid moet zich heel terughoudend opstellen. Kwaliteitsborging is belangrijk, ondersteuning bij het opbouwen van een netwerk bij een kleine beginnende energie coöperatie of bijvoorbeeld AGEM. Goed op de achtergrond begeleiden en zodra de partij groter wordt meteen afstand doen als overheid. Wethouder moet geen eigendom gaan claimen, die moet juist zeggen 'jullie doen het fantastisch'. Als overheid moet je aan empowerment doen, het faciliteren naar het eigen kracht ontwikkelen. Als overheid doe je op de achtergrond heel veel, maar speelt op de voorgrond een bescheiden rol.

Wel moet de gemeente hun eigen bedrijfsvoering klimaatneutraal maken, dit is verantwoordelijkheid nemen.

18. *Wat is volgens u de rol van bedrijven en ondernemers in de organisatie van de regionale energie transitie?*

Ondernemerskoepels en verenigingen, moeten zichzelf heel goed informeren en zichzelf verantwoordelijkheid geven. Het collectief maken van je doelen en dit met elkaar delen. Zij moeten zich deel maken van die energie transitie. Voor een deel krijg je bedrijven mee door de drempels die bedrijven ervaren serieus te nemen. Het energie gebruik is gewoon geen prioriteit voor bedrijven, dit is vaak slechts 2% van hun kosten. Daarbij komt dat krediet verkrijgen voor een MKB'er een gedoe is. De bank zegt: 'waarom ben je hiermee bezig en niet met je corebusiness'? Samen met VNO NCW ontwikkelen wij het energie abonnement. In Bronckhorst gebeurd op het moment met bedrijven, die gaan gezamenlijk een energiescan doen en bundelen de krediet aanvraag richting de bank zodat het volume groter wordt zodat de transactiekosten per bedrijf omlaaggaan.

19. Wat is volgens u de rol van overige organisaties in de regionale energie transitie?

Het grote dilemma in de Achterhoek is volgens de geïnterviewde het achterblijven van de investering vanuit sociaal kapitaal. Als de geïnterviewde bestuurder zou zijn van de AGEM, zou hij zich bezighouden met hoe hij dat been bijgetrokken krijgt. Dan zou hij kijken naar lokale energie-initiatieven/ coöperaties benaderen en vragen: 'hoe kunnen wij jullie nou versterken en groter maken'?

De AGEM als merk slaat niet aan. De uitdaging is om de leden belangrijker te laten zijn dan de koepel, wat op dit moment niet zo is. De lokale bevolking, het maatschappelijk middenveld, mist op dit moment als speler in de transitie.

Eindvragen:

20. Wat zou samengevat volgens u moeten gebeuren om in 2030 energie neutraal te zijn in de Achterhoek?

- A. Mobiliseren van maatschappelijk middenveld en bedrijfsleven. \
- B. Het opbouwen van concrete verdienmodellen, het vormgeven van die energiediensten bedrijven waarin energiebesparing en opwekking leidt tot revolverende geldstromen die ook naar die burgers toe geld opleveren.

21. Wat heeft u/uw organisatie nodig om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van energieneutraliteit in 2030?

-

22. Heeft u naar aanleiding van dit interview nog op- of aanmerkingen welke van waarde kunnen zijn voor het onderzoek?

De AGEM gokt het erop om het samen met de overheid te doen, maar dit kan weleens verkeerd zijn. Voor mijn onderzoek is het relevant dat er heel veel onderzoek is naar transitie theorie die aangeeft welke verandering institutioneel maken wij mee en hoe verander nou dat institutioneel netwerk wat op dit moment dominant is en als we niet veranderen wat is dan het gevolg?

Er is een bende van 4, ongehoorzame wethouders, die proberen uit de kaders te springen. De AGEM zou hun moeten helpen om de ruimte te vergroten. De bende van 4 is op de hoogte van de huidige situatie, zij willen graag dat de AGEM groot wordt en beseffen dat de overheid dan een andere rol moet aannemen. Hierover dient men het open gesprek aan te gaan. Zo lang dat niet gebeurt ben je in de transitie termen 'vrij waardeloos'.

Inleidende vragen:

1. *Kunt u kort omschrijven hoe de energie transitie op Ameland er op dit moment voor staat?*

Wij willen eigenlijk beginnen met elektriciteit, en daar een smart-grid om heen te bouwen. Wij zien met name een mogelijkheid in elektrische mobiliteit voor opslag, maar kijken tevens naar biogas.

Punt 1. Elektriciteit punt 2. Warmte, biogas en punt 3. Elektrische mobiliteit.

Dat is het plan om energie neutraal te worden. Er staan al een hele hoop

Op dit moment is 20% van de elektriciteit duurzaam opgewekt.

2. *Ameland wordt gezien als een koploper in Nederland, zo ook in de regio Achterhoek. Hoe kan dit, welke factoren en aspecten zorgen ervoor dat Ameland voor loopt op andere regio's en gemeenten?*

Ameland gaat verder dan andere Gemeentes. De meeste gemeentes kunnen heel goed plannen maken, maar Ameland voert het plan ook echt uit! En Ameland heeft de ambitie, wat mede te maken heeft met het feit dat het een vrij kleine gemeente is, met een aantal ambitieuze mensen die er werken, waaronder de burgemeester.

Rol van de geïnterviewde (organisatie) in de energie transitie op Ameland:

3. *Wat is uw rol/de rol van uw organisatie, in de Amelandse energie transitie?*

De AEC is de link tussen de Amelanders en de realisatie van projecten. De AEC zorgt er mede voor dat Amelanders inspraak krijgen, geld kunnen investeren en dus ook geld verdienen. Inspraak is het belangrijkste.

4. *Welke activiteiten onderneemt u, horende bij uw rol, in het kader van de energie transitie? (Bijv. deelnemen aan bijeenkomsten/overleg of investeren in duurzame energie of energie efficiëntie/besparing)*

Opbellen, keukentafel gesprekken aangaan, kost veel tijd en moeite maar dit is de enige manier. Een project wordt vaak richting de AEC gecommuniceerd via de gemeente. Toch loopt het steeds vaker direct via de AEC, de organisatie heeft zich bewezen en gemeente blijft toch een soort barrière.

5. *Wat is uw ambitie in de energie transitie en waaraan ontleent u deze ambitie?*

De AEC is een coöperatie met 250 leden die ieders een eigen mening hebben. De geïnterviewde vertelde zijn ambitie, waarin hij de leden mee wil nemen.

'De energievoorziening op het eiland zelf regelen, door middel van opwek en er daarbij lokaal wat aan verdienen. 2020 is nog steeds de doelstelling om energie neutraal te zijn.'

6. *Zijn er consequenties voor uw organisatie wanneer een ambitie al dan wel of niet behaald wordt? Zo ja, welke?*

Ja, dat doet wat aan het vertrouwen van de eilanders in de AEC.

7. *Beschikt u zelf over de middelen (capaciteit, geld etc.) om activiteiten in het kader van de energie transitie uit te kunnen voeren? Zo niet, waar haalt u de middelen vandaan?*

Nee. Wij proberen dat via samenwerkingsverbanden tot stand te brengen. Dat lukt tot nu toe prima, zo is het zonnepark ook gerealiseerd. Samenwerking is zeer belangrijk, anders krijg je het nooit bij elkaar.

8. *Hoe moeilijk is het om aan deze middelen te komen om de activiteiten uit te kunnen voeren?*

Voor ons dus vrij makkelijk, wat te danken is aan het convenant dat de gemeente Ameland heeft afgesloten. Onder andere met Gasterra (en nu EnTranCe).

9. *Als u meer middelen tot uw beschikking had, zou u dan meer activiteiten gaan ondernemen in het kader van de energie transitie op Ameland?*

Tuurlijk.

10. *Hoe communiceert u met de andere partijen in het transitieproces en hoe vaak?*

Ja dat is een goeie, dat is uitermate belangrijk namelijk. De AEC kan hier een belangrijke rol in spelen, de gemeente Ameland heeft haar communicatie ook al opgeschroefd op het gebied van de energie transitie. Gemeente schakelt steeds meer AEC in om op het eiland zelf te communiceren omdat zij ervaring hebben.

11. *Hoe communiceert u richting de buitenwereld in het transitieproces en hoe vaak?*

Vaak op de ouderwetse manier met folders in de brievenbus, maar natuurlijk ook via moderne middelen, zoals website en Facebook. Maar ook via ledenvergaderingen of gewoon op straat doorvertellen.

12. *Hoe wordt u op de hoogte gehouden van de laatste ontwikkelingen in de energie transitie op Ameland? Vindt u dit voldoende, of kan dit beter en/of anders?*

De geïnterviewde houdt het zelf in de gaten, of krijg dingen doorgestuurd door andere bekenden. Maar nu krijgen we ook veel door via onderwijsinstituut EnTranCe. Dit is voldoende.

Andere partners met een belangrijke rol in de energie transitie

13. Wie zijn volgens u de belangrijkste spelers in de organisatie van de energie transitie op Ameland?

Als eerste de gemeente, daarna de ondernemers en de burgers (incl. AEC leden). Moeilijker kan de geïnterviewde het niet maken.

14. Wat is volgens u de rol welke de overheid moet aannemen in de organisatie van de regionale energie transitie?

De overheid moet meer kijken naar wat de burger wil. Geef de voorkeur aan duurzame energie die makkelijk acceptabel is door de burgers. We moeten veel dingen doen aan duurzame dingen, maar ook aan niet-duurzame dingen. Kijk naar de kolencentrales, deze kunnen overdag gewoon uit, kost wat, maar ze moeten toch dicht tussen nu en een aantal jaren en je haalt de duurzaamheidsdoelstelling wel.

15. Wat is volgens u de rol van bedrijven en ondernemers in de organisatie van de regionale energie transitie?

Die moeten ook een belangrijke stem hebben, maar ondernemers kijken eigenlijk als eerste naar het geld. Je hoort ze klagen als de belasting of bureaucratie wordt verhoogd. Eigenlijk zouden ze dit voor moeten wezen, ga samen met de gemeente mee en ontwikkel duurzaamheidsbeleid. Kijk vooral naar de mogelijkheden i.p.v. de problemen.

16. Wat is volgens u de rol van overige organisaties in de de regionale energie transitie?

Die is uitermate belangrijk. De grote bedrijven willen Ameland een beetje gebruiken als etalage, die hebben daar belangen bij. Ook onderwijs is heel belangrijk, daar zitten de mensen van de toekomst.

Eindvragen:

17. Wat zou samengevat volgens u moeten gebeuren om zo snel mogelijk energie neutraal te worden op Ameland?

Zoveel mogelijk elektrische auto's en zonnepanelen plaatsen. Vervolgens zoveel mogelijk huizen van het gas af. We hebben nu een huis van het gas af, zodat we alleen nog maar elektriciteit nodig hebben, dit is mogelijk.

18. Wat heeft u/uw organisatie nodig om een optimale bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van energieneutraliteit?

Draagvlak is hetgeen dat wij nodig hebben, dit hebben we al veel gecreëerd.

19. Heeft u naar aanleiding van dit interview nog op- of aanmerkingen welke van waarde kunnen zijn voor het onderzoek?

Ga de dorpen in en communiceer over het oprichten van een lokale energie coöperatie.
Zoek samenwerking in de regio Achterhoek.